

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Cornelii Hazart Societatis Iesv Theologi Discursus Morales In Selectiora Loca Genesis, Exodi, Levitici, Numerorum

Hazart, Cornelius

Antverpiæ, 1688

Pars V. In Librum Numerorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52700)

ictus & vulnera, quia lapides vivi, qui spiritu Dei aguntur. Hos amat Deus, & dignos estimat qui sibi in sacrificium offerantur, sicuti olim sibi offerri volebat capreas, quia agile & velocissimum animal.

P A R S V.

In Librum Numerorum.

DISCURSUS I.

Filii Israël à monte Sinai proficiscuntur in desertum Pharan.

CUrrebát jam annus secundus quo filii *Israël* egressi fuerant de *Aegypto*, & annum integrum commorati fuerant in deserto *Sinai*, juxta montem ejusdem nominis, quando mens secundo illius anni, vigesimâ die mensis, ut ait Scriptura, movit se nubes (quæ hætenus fuerat dux itineris) signumque dedit proficiscendi, & mox etiam cœperunt castra movere filii *Israël*, ut præeuntem se nubem sequerentur, quocumque illos duceret. *Profectiq; sunt*, inquit Scriptura, *per turmas suas de deserto Sinai, & duxit illos nubes in solitudinem Pharan*, quæ à monte *Sinai* distabat undecim dierum itinere. Solitudinem, ut referunt ii qui illam lustrarunt, inviam, & inaquosam, sterilem, & inarabilem, nullis hominibus nec bestiis habitatam, præruptis rupibus ac montibus asperam, & ardentissimam ob solis æstum, denique molestissimam pedibus propter præaltas arenas.

Hinc discimus in prosperis non insolescere, nec abuti beneficiâ Dei; omnia *Israëlitis* apud montem *Sinai* ex voto successerant, multo tempore illic quieverant, & in otio vixerant, securi ab hostibus, recreati præsentia Dei, qui illis in monte *Sinai* sub igne & nubibus, pœne duobus mensibus, apparuerat, vicerant hostes suos *Amalecitas*, quotidie pluebat illis panis de caelo absque ullo labore, non arabant, non ferebant, non merebant: Denique in plenis deliciis; unde tam insolentes facti erant ut vitulum aureum fabricarent ad adorandum, & surgerent, inquit Scrip-

Scriptura, manducare, & bibere, & ludere. Hanc in prosperis insolentiam ac petulantiam ut compefceret Deus, duxit illos in solitudinem ubi omnia deerant & herbæ, & segetes, & pascua, & bestæ, omnia arida ac sterilia, & molestissimæ viæ, ut per adversa discerent fervire Deo, qui prosperitate seducti & abrepti, illum dereliquerant, nec agnoverant benefactorem suum.

Sic passim tolet agere Deus cum hominibus, quibus Deus plenâ manu profudit quidquid desiderant, vel optant, & tamen deteriores fiunt per beneficia Dei, dum per divitias suas sese effundunt in quodlibet genus deliciarum, per honores in insolentiam contra quodlibet hominum genus; currunt ad sæculi vanitates sicut equus indomitus & effrænis, vel planè immemores Dei, vel memores interdum per transfennam dumtaxat. Nihil aliud somniant, quam ut satisfaciant concupiscentiis suis, quorum ingentem numerum hodieque videre est, præsertim in juventute, quæ maximam partem tanto impetu fertur ad conversationes quotidianas, ad lusus, ad comædias, ad tripudia, ad terendis lapides rhedis, ad quasvis oblectationes sensuales, etiam præeuntibus matribus domi ac foris, ut vix videatur esse Deus in templo, ubi audiant illum loquentem per concionatores, vel cum illo loquantur per orationem, aut si eo veniant, cor & caput mundo tam plenum habent, ut vel non intelligant quid concionatores dicant, vel si intelligunt, rident, vel indignantur si vanitates & dissoluta vita illorum taxetur: Si orandum, sunt, inquit Salomon, *Prov. 26, sicut avis alio transvolans, & sicut passer quolibet Vadens*, volant ab una cogitatione ad aliam, sicut avis ab uno ramo ad alium, & omne tempus quod impenditur Deo, præ tædio nimis longum videtur, interea dum tempus quod impenditur mundo, quantumvis longissimum, breve videtur.

Beneficia Dei saps hominem deteriorem reddunt.

Quid dicam? qui negaret corruptam hoc sæculo passim juventutem, aut cæcus est, aut ipsemet cum mundo insanit.

Unde hæc dissolutio & insolentia? ex nimia prosperitate, dum enim omnia succedunt ex voto, nihil habent quod illos compefcat. Cum omnia prospera eveniunt nobis, inquit *S. Thomas de Villanova, Serm. de Cosma & Damiano*, nimio torpore dissolvimur: Non est devotio, non spiritus, non oratio, neque fervor, post vitia nostra effrænati imus in præcipitium: Quid ergo

Prosperitas hominem insolentem facit.

X x x 2

ergo

ergo remedii ꝑ audiamus *Davidem Psal. 31. Nolite*, inquit, *fieri sicut equus & mulus quibus non est intellectus. Audin' ꝑ homines tam dissolutos & insolentes in prosperis comparat equo & mulo, quia nihil illis bestiis magis indomitum, si numquam passæ sunt frænum.*

Tunc vertit se *David* ad Deum, & ait: O Domine, si vivant ut equus & mulus, rege eos ut illi reguntur: *In camo & fræno maxillas eorum constringe*: Si sint sine intellectu, dicit *Propheta tuus Isaias: Vexatio dabit intellectum auditui*: Qui enim in prosperitate nimium insolescunt, & lasciviunt in sua abundantia, audiunt quidem & salubres monitiones, & reprehensiones, sed mente abrepti per levitates ac vanitates suas, non veniunt ad intellectum eorum quæ audiunt, neque conceptum formant; percipiunt quidem sonum verborum, sed nolunt intelligere sensum: Si ergo non ducantur ratione sicut equus & mulus, quid factu opus ꝑ hoc unum superest remedium, inquit *David*, ut Deus eorum maxillas constringat in camo & fræno, ut ista vexatione, inquit *Isaias*, quasi ex brutis homines fiant, & accipiant intellectum, ut non jam simpliciter audiant, sed incipiant intelligere quæ audiunt, & qui prius in prosperitate non noverant Deum benefactorem suum, illum in adversitate cognoscant, & exclament cum *Davide: Bonum mihi Domine quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas. Ambulabam in desideris animæ meæ, & dicebam in abundantia mea, non movebor; fræno indigebam, tu mihi Domine illud injecisti in medio cursus mei, humiliasti me per tribulationes, pupugisti me quasi calcaribus, & factus sum sicut jumentum apud te quod calcaribus & fræno compescitur: O quam hoc mihi fuit salubre ut redirem ad cor & intellectum, tuasque justificationes custodirem.*

Vade ergo, inquit *Salomon Ecclesiasticis cap. 11, vade, & latere juvenis, & tu domicella, in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum in diebus juventutis tue, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum, evanesce in cogitationibus tuis, & forma tua, & in ornatu tuo, curre, discurre, salta, tripudia, comede, bibe, lude, & dic: In flore ætatis sum, non prætereat flos ille temporis; utendum est dum datur: Sed respice finem.*

Non diffiteor, aliquid indulgendum ætati, sed sunt qui ita se effundunt in istas levitates ac consuetudines mundanas, ut minima sit

fit illis cura de Deo & anima: hoc indiget fræno & camo: Quod aliqua domicella tanto molimine ac sollicitudine multis prius diebus omnia paret ut ornata & compta compareat in aliquo tripudio publico, & vix horam impendat ut rite communicet, hoc indiget camo & fræno. Quod aliæ tanto ardore quotidie ferantur ad alias recreatiunculas, & lusum per horas, & vix patientiam habeant ut media hora intersint sacro vel concioni: Tu ipsemet vides quod hoc indigeat camo & fræno, hoc enim excedit mensuram: Quod aliæ totos dies impendant fabulis, vel lectioni futillum librorum, & numquam inspiciant unum librum spirituales, nauseant ad pios discursus, hoc indiget camo & fræno. Quod aliæ assidue inspiciant speculum ut se comant, & vix unquam serio inspiciant conscientiam ut mores suos emendent, vix unum Pater & Ave recitent dum surgunt, vel decumbunt: Proculdubio hoc eget camo & fræno, hoc enim est currere in vagum sicut equus & mulus: Adeoque nisi aliquando interveniat Deus, & istam licentiam atque insolentiam suo fræno compescat, numquam tales redigentur in ordinem, nec ad certam mensuram: Hoc est quod dicentem audio *s. Thomam de Villanova*: Si Deus, inquit, non infranaret nos tribulationibus & flagellis, quo tenderet nostra licentia? numquam esset finis: Ubi Deus hoc videt, ipsemet finem imponit, & tribulationes immittit ut redeant ad mentem & Deum: Mala enim, inquit *Gregorius*, quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt. Percute ergo, inquit *Glossa*, eos Domine, nimium in prosperitate insolentes, quia non requirent te nisi in angustia.

Non habet ergo homo quod conqueratur, si Deus interdum in sua forma nimium evanescentibus aliquem morbum immittat, quo flos ille flaccescat; vel si abutentibus suis divitiis ad delicias ac vanitates, jacturam aliquam immittat, ut illis alas incidat; vel si matribus nimium cum filiabus insanientibus, unam interdum eripiat, ut discat sapere; præstat enim formam, & divitias perire, & filiam mori, quam toties animam lædi, vel certè perire; alioquin nisi Deus aliquando tale frænum injiceret, nunquam saperent, & utinam saperent, etiam quando Deus illos tali fræno compesceret.

Sapuit filius prodigus: Cum enim materna bona sibi dari petiisset à Patre, & hic multis verbis illum ab hoc proposito vellet divertere, sciens valde periculosum esse, & perditionem juventutis, illi fræna laxare, & nimium indulgere, nihil tamen obtinuit: Abiit ergo

ergo cum multa pecunia petulans juvenis in Regionem longinquam, & ibi, instar equi indomiti, cucurrit per omnia voluptatum genera, donec omnem suam substantiam dissipasset; tunc Deus illum coniecit in haram porcorum, ubi cum non haberet quod comederet nisi siliquas, intolerabilem famem passus est, cum non haberet quo se tegeret nisi laceram vestem, nec calceos quos indueret, ac nudis pedibus incederet, ingens frigus sustinuit: Hac fræna illi injecerat Deus, ut ipsius animum in prosperitate prius indomitum, miseris cohiberet. Nec mora, per hoc reversus in se, confugit ad Deum; vexatio enim illi dederat intellectum ut viveret sicut homo rationalis, qui prius fuerat sine intellectu sicut equus & mulus.

Sic etiam sapuit *Augustinus*, ut ipsemet testatur *lib. 6, Conf. cap. 6*. Cum enim juvenis effrænis, & quasi ebrius prosperitate, totum suum animum effunderet in omnes delicias, immemor Dei, subito illum Deus gravi ac letali morbo lecto affixit, atque ita compulit illum ad Deum redire. Hoc est quod ait *Hieronymus*: Providentiæ Dei, inquit, nobis accidunt mala, ne habeamus ea quæ cupimus, & variis hujus sæculi calamitatibus ad Deum redire cogamur. Tunc Deum cupimus cum alia nobis omnia desunt quæ cupiamus: Cum enim viderit quis se destitutum omni rerum humanarum præsidio, tunc ad Deum confugit.

Quod si non faciat, desperatum est: *Percussisti eos, Domine*, inquit *Jeremias cap. 5*, & non doluerunt, & noluerunt converti, ergo, inquit *Micheas cap. 1*: *Desperata est plaga eorum*, incurabilis est. Quid enim de te faciet Deus? si enim te statuat in prosperitate fugis ab eo, si immittat adverfa, non redis ad illum: Ergo desperatus es.

Tales erant filii *Israel* omnia illis ex voto successerant dum juxta montem *Sinai* morarentur, & inde tam insolentes facti fuerant ut desererent Deum, & adorarent idola: Jam ducit illos in desertum ubi omnia deerant, ut hoc fræno illos ad se reduceret; sed frustra fuit, nunquam enim magis murmurarunt, & rebelles facti sunt quam tunc; quid ergo aliud ageret Deus, quam plagam immittere super plagam, ut brevi videbimus. Verum videamus prius quo ordine ex deserto *Sinai* processerint ad desertum *Pharan*, i. Nubes, quæ in omnibus viis illos præcesserat, & jam toto anno steterat supra Tabernaculum, elevata est ab Angelo, coepitque se movere, ut signum daret profectiois: Paravit igitur se populus ad

ad iter agendum. Tunc Sacerdotes cœperunt clangere tubis quas Deus iusserat fieri ex argento: Et primo, inquit Scriptura, *moverunt castra filii Iuda* divisi in varias turmas, hos sequebantur filii *Gerson & Merari* cum plaustris quibus impositum erat quidquid spectabat ad Tabernaculum: Tertio loco procedebant tribus *Ruben, Simeon, & Gad*: Quarto loco tribus *Ephraim, Manasse, & Benjamin*: Extremam partem castrorum claudebant tribus *Dan, Aser, & Nephtali*, omnes per turmas suas, & explicatis quatuor vexillis majoribus quæ singula habebant suas effigies: Vexillum *Iudæ* habebat effigiem Leonis; *Ruben* effigiem hominis: *Ephraim* imaginem bovis: *Dan* imaginem aquilæ: *Numerus autem filiorum Israël*, inquit Scriptura, *qui poterant ad bella procedere, erat, sexcenta tria millia virorum, quingenti quinquaginta.*

Arca vero Domini præcedebat tota castra, & cum in humeros illam portantium elevaretur dicebat *Moyse*: *Surge Domine, & dissipentur inimici tui, & fugiant qui oderunt te à facie tua.* Cum autem deponeretur ex humeris, aiebat, *Revertere Domine ad multitudinem exercitus Israël.*

Cum hoc ordine processissent per tres dies, mansit nubes dux itineris stans supra locum qui vocabatur *Haseroth*, & filii *Israel* illum ingressi sunt, ibique fixere tentoria.

DISCURSVS II.

Murmurat populus contra Deum & Moysen, & petit carnes.

Vix desertum illud ingressi fuerant *Israelitæ* quando incœperunt murmurare contra Deum & *Moysen*. Quid ita? propter laborem, inquit Scriptura, & molestias quas passi fuerant in itinere: Erant enim defatigati, quia tres dies continuos cum parvulis, jumentis, & sarcinis, per vias difficiles & arenosas ambulaverant.

Ex hoc tædio mox aliud ortum est murmur, præsertim in vulgo, hoc est inter lixas, calones, & ejusmodi alios qui erant de fœce populi: Illi enim incœperunt clamare: *Quis dabit nobis carnes ad vescendum?* carnes volunt quia præ defatigatione defecerant vires. *Recordamur*, inquebant, *piscium quos comedebamus in Egypto gratis: In mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cæpe, & allia.*

Hinc

Hinc patet fuisse meram faciem populi quæ murmurabat, utpote quæ in *Agypto* vilissimos tantum cibos comederant, quales sunt, porri, cape, & allia: Sed hæc fax tantum potuit, ut secum in rebellionem traheret etiam probos filios *Israel*, statim enim addit Scriptura, *juncti sunt illis pariter filii Israel.*

Hinc discite quid possit mala Societas, & quantum intersit quibuscum converteris.

Hoc clamat Scriptura, hoc Patres, hoc Ethnici, hoc omnes moralis vite magistri, talem nempe te fore quales sunt focii quibuscum verfaris & agis.

Hoc clamat Scriptura. Sic enim ait *David Psal. 17: Cum Sancto Sanctus eris, cum viro innocente, innocens eris, & cum perverso perverseris.*

2. *Salomon Prov. cap. 13: Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit, amicus stultorum similis efficietur.*

Hoc clamant Patres. 1. *D. Hieronymus ad Nepotian: Talis quisque censetur, qualis est cum quo versatur.*

2. *Gregorius Nazianzenus de Episcop. Quam celerrimè tales evadimus quales sunt proximi nostri.*

Hoc clamant Ethnici. 1. *Philosophus Seneca lib. 3. de Ira: Sumuntur, inquit, à conversantibus mores.*

2. *Plinius lib. 4. Epist. 27: Scias, inquit, unumquemque talem esse, quales ii sunt, cum quibus libenter conversatur.*

3. *Plutarchus lib. de Amicit. Talis eris, qualis conversatio, quam sequeris.*

Igitur certa est hæc consequentia: Si conversaris cum bonis, eris bonus, si cum malis, eris malus.

Clare patet hæc consequentia ex innumeris exemplis. Pauca pro multis sufficient.

Prodeat primum in scenam *Petrus* Apostolus. Primo illum video conversantem cum *Christo* in societate aliorum Apostolorum, tunc nihil illo ferventius, nihil firmitus in fide, nihil religiosius. Interrogat *Christus: Quem dicunt homines esse filium hominis? Solutus Petrus respondet: Tu es Christus filius Dei vivi.* Ingens fides! accedit ad eum *Christus* ut lavet pedes ejus. *Domine, inquit, tu mihi lava pedes & non lavabis in æternum.* Quanta humilitas! Prædicat *Christus* in cæna fore ut omnes Apostoli se derelinquant: Non ego, inquit *Petrus, etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo: Quid isthoc homi-*

homine ferventius irruit in *Christum* integra militum cohors ut illum vinciant: Stringit gladium *Petrus*, totique se cohorti opponit ut *Christum* defendat: Quid animosius? tam Sanctus erat *Petrus* quando conversabatur cum Sanctis. Postea video illum sedentem inter ministros *Cayphae*, homines impios, blasphemos, & ad singula pæne verba jurantes, video illum agentem cum una alterave ancilla, mulierculis impudentibus, & audio illum æque strenue blasphemantem atque jurantem quam militem, audio illum dicentem quod *Christum* non nosset, non novi hominem istum, æque impudens factus atque ancillæ. Quænam est hæc tanta mutatio? hoc est, quod Scriptura dicit: Cum Sancto Sanctus eris, & cum perverso perverseris: Hoc est quod ajunt Patres & Ethnici: Talis eris quales ii sunt quibuscum conversaris. Sanctus erat *Petrus* inter Apostolos, improbus fit inter improbos milites, & impudens inter impudentes ancillulas.

Alterum habemus exemplum in *Judæis*: Erant illi captivi in *Babylone*, ubi inter se, & cum Prophetis agentes, quotidie, ut inquit *Hugo Cardinalis* in *Daniel cap. 10*, proficiebant in virtute, pietate, ac amore divino; hinc illæ suavissimæ illorum aspirationes ad Deum, cum sapius sederent super flumina *Babylonis*, & flerent cum recordarentur *Sion*, & Sanctæ civitatis *Ierusalem*, ubi verus Deus colebatur. Tunc suspendebant in falicibus quæ stabant ad ripam fluminis omnia musicalia sua instrumenta, ut ostenderent se in nulla alia re delectari nisi in Deo: Tunc exclamabant: Si unquam oblitus fuero tui *Ierusalem*, oblivioni detur dextera mea, adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui, si non proposuero *Ierusalem*. Denique Sancti erant cum Sanctis. Sed quando liberius agere cœperunt cum ethnicis, tunc audio *Davidem* dicentem: *Psal. 105*: Commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & immolaverunt filios suos, & filias suas demoniis.

Adverte, inquit *Hugo Cardinalis* in *Psal. 105* quid possit mala Societas: Commixti sunt inter gentes, quid inde subortum? 1. mala doctrina, dicitur enim, didicerunt. 2. opera mala, dicitur enim, opera eorum: 3. servitus idolorum, dicitur enim, servierunt sculptilibus eorum: Denique summa impietas, dicitur enim, immolaverunt filios & filias demoniis: Non poterat quidpiam magis impium nec barbarum excogitari.

Nonne hic rursus manifeste vides verissimum esse quod ait

Y y

Seneca:

Seneca: Assumuntur mores à conversantibus? Sancti cum Sanctis, impii cum impiis.

Verum hoc additum oportebat quod longè facilius impii mores assumantur ab improbis, quam Sancti à Sanctis.

Ratio est, quia ut dicitur *Genes. cap. 8*, *Sensus & cogitatio humani cordis ab adolescentia sua in malum prona sunt*, hinc sine difficultate labimur in malum: Facilius, inquit *Augustinus contra Fulg. Donat. cap. 16*, & proclivius curritur ad imitationem malorum, quam ad virtutes bonorum animus excitetur. Ad malum enim descendimus, ad virtutem ascendimus, facilius autem est descensus quam ascensus. Hinc facilius corrumpuntur boni à malis, quam meliorerentur mali à bonis.

Propterea quasi miraculum est, & summam apud Deum & homine laudem meretur, in medio malorum versari, & innocentem manere.

Historiam *Jobi* Spiritus S. incoepit his verbis: *Vir erat in terra Hus, nomine Job*: In laudem *Jobi* scriptus est ille liber à capite ad calcem: Sed quænam illa laus quod *Job* habitaret in terra *Hus*, quæ tota in famis erat idololatriâ, aliisque sceleribus?

Unde potius dedecori *Jobo* fuisse videtur quam honori, quod in tali terra habitaret. Nullo modo, inquit *D. Gregorius*, idcirco Sanctus vir ubi habitaverit, dicitur, ut ejus meritum virtutis exprimat: Dicatur ubi habitaverit, ut hoc ejus laudibus proficiat quod bonus inter malos fuit. Tanta enim erat sociorum ejus perversitas, ut dicere non dubitaverit: *Frater sui draconum, & socius struthionum*, & inter illos erat ipse tanta sanctitate, ut Deus ipse diceret, non esse similem ei in mundo. Hinc *Origenes*: Sicut smaragdus in luto, & margarita in fimeto, sic *Job* mundus fuit inter obscuros, pius inter impios. Et *D. Chrysostomus Hom. 2 de patient. Job*: Rosa, inquit, fuit in medio spinarum. Adeoque sicut pro Miraculo haberetur si in terra arenaria, vel myrica felices fegetes provenirent, ita quasi Miraculum apparet quod *Job* à pueritia educatus in terra vitis referta, tam Sanctus & innocens vixerit. Hoc summam laudem meretur: Neque enim, inquit *Gregorius*, tam laudabile est bonum esse cum bonis, sed bonum esse cum malis & sicut gravioris culpe est malum esse inter bonos, sic etiam immensi præconii est inter malos bonum extitisse.

2. De *Noë* dicit *Ecclesiasticus cap. 44*: *Noë inventus est perfectus*:
Quare

Quare non dicit potius, *fuit perfectus, sed inventus est?* quia volebat significare, *Noë* hominem fuisse rarum & maximi pretii, quod tali tempore quo vivebat, postquam homines perfecti fuissent quæsitus, unus ipse inter omnes inventus fuisset qui esset perfectus, omnes enim reliqui, inquit Scriptura *Genes. cap. 6*, corruerant viam suam, & tota terra repleta erat iniquitate. & cuncta cogitatio illorum erat intenta ad malum. Unde cum Deus aliquem perfectum quæreret, neminem prorsus invenit nisi solum *Noë* cum sua familia. sic enim ait ad illum: *Ingedere tu, & omnis domus tua in Arcam, te enim vidi justum coram me in generatione hac.* Hoc mirabile, inquit *Chrysostomus Hom. 26 in Genes.* Virtutem colere inter hostes virtutis.

Sed magis mirabile unum inter tot millia improborum manere innocentem: Hoc præ cæteris omnibus advertere debent parentes, qui ex vi mandati divini in conscientia obligantur liberos suos promovere ad omnem virtutem. Duo sunt media quibus hoc possunt præstare. Primum est educatio, alterum est conversatio.

Educatio consistit partim in instructionibus, monitisque salubribus, partim in exemplis: Ipsorum est non tantum liberos corripere dum male agunt, sed etiam monere, & incitare ut bene agant, suo tempore orent, intersint concionibus, confiteantur, communicent.

Conversatio vero consistit in sociis quibuscum agunt: Atqui ut jam clare patet, ex omnibus jam probatis, nihil est quod hominem magis corrumpat, ac seducat ad quævis vitia, quam mala societas: Ergo in conscientia, & sub gravi peccato tenentur parentes efficere, ut liberi sui non agant, nec conversentur cum mala societate.

Hoc maximè cordi habebat piissimus ille Pater, senior *Tobias*: *Parentes* Sicut enim ipse educatus fuerat à parentibus suis, sic ipse volebat *curam ge-* educare filium suum. De ipso autem dicit Scriptura *Tobia. cap. 1. Cum rans libe-* *rent omnes ad vitulos aureos, quos Ieroboam fecerat Rex Israel, hic solus torum.* *fugebat consortia omnium, & pergebat in Jerusalem ad Templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Israel.*

Mox addit Scriptura, *hac observabat puerulus*, volens significare quod sic institueretur à suis parentibus, ut fugeret prava consortia. Eandem ipse curam habuit pro filio suo juniore *Tobia*: Cum enim illum vellet mittere in *Rages* civitatem *Medorum*, consideratis viarum difficultatibus & periculis, quæ maxime in itineribus ex parte malorum sociorum incurruntur, dixit ad illum: *Perge nunc & in-*

quire tibi virum fidelem, qui eat tecum. Vide quem eligas, sit vir probus, & honestus, & fidelis, cave te jungere homini cujus virtus tibi nota non sit, ne te corrumpat.

Tunc, ut ait Scriptura, egressus Tobias, invenit juvenem splendidum, stantem, præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum, & ignorans quod Angelus Dei esset, salutavit, & dixit: Vnde te habemus bone juvenis? & ille respondit: Ex filiis Israel.

Statim Tobias currit ad Patrem, & inveni, inquit, hic pro foribus stantem insignem juvenem, præcinctum, paratum ad ambulandum, qui se dicit esse ex filiis Israel, & cum peterem ab ipso an viam nosset que ducit in Regionem Medorum? respondit, novi, & omnia itinera ejus frequenter ambulavi. Non possumus meliorem habere opportunitatem.

Quid ad hæc Pater? gaudeo, inquit, fili mi, & tanto magis, quod ille juvenis dicat se esse ex filiis Israel, unum ex natione nostra: Sed hoc mihi non sufficit, debeo rem hanc paulo magis examinare: Vade ergo, & duc illum in domum ad me: Quo ingresso, dixit Pater: Nunquid poteris ducere filium meum in Rages civitatem Medorum? dixit Angelus: Ego ducam & reducam eum ad te. Sed rogate, inquit Tobias, dic mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu? Ne forte sollicitum te reddam, inquit Angelus, Ego sum Azarias Anania magni filius, respondet Tobias: Ex magno genere es tu. Nec plura, ubi Tobias vidit juvenem esse honestum ac probum, ac dignum cujus societati filium suum committeret: Ite, inquit, & sit Deus in itinere vestro.

Hoc etiam considerandum hic est ad instructionem parentum, qui omni modo, & omni sollicitudine curare tenentur, ut liberorum non incidant in malam societatem, aut si forte, nescio quo casu, inciderint, omni vi inde abstrahantur.

Imperat filio suo Tobias, ut inquirat virum fidelem qui illum committetur in via Persiam versus.

Quæstio est quis dicendus sit vir fidelis? respondeo 1. Ille qui in omnibus credit rebus divinis, Talis erat moyses de quo dicitur Numer. cap. 12. Servus meus Moyses in omni domo mea fidelissimus est. Talis erat Samuel, de quo dicitur: Lib. 1. Reg. cap. 3: Cognovit universus Israel quod fidelis Samuel Propheta esset Domini.

2. Fidelis vir dicitur, cui absque suspitione res ardua vel secreta committi potest.

3. Qui bene operatur respectu solius Dei. Tobias ergo volebat

ut filius suus non tantum virum bonum, sed etiam admodum pi-um ac religiosum inquireret, qui illum verbo & exemplo in virtute præiret, & ad honestam vitam formaret, ne si alium ele-gisset, ejus malos mores imbiberet. Nemo enim vitiosus est qui non aliquod nobis vitium, præsertim teneris animis vel imprimat, vel, etiam nescientibus, affricet.

Hinc præcis temporibus prima parentum cura erat liberos suos viris honestis, & virtute suâ notissimis erudiendos committere, ut sub talibus præceptoribus proficerent ad pietatem.

Hinc etiam Ethnici tales parentes oderant qui magis solliciti erant ut temporalia liberis bona, divitiasque relinquerent, quam virtutem: Audite quid Philosophus *Crates Thebanus* de ejusmodi dixerit: Si in altissimam, inquit, urbis turrim ascenderem, cla-marem: Quorsum ruitis homines qui totum studium in corro-gandis opibus ponitis, filiorum vero vestrorum non suscipitis curam, ut se probis sociis jungant, & quam longissime Ma-los fugiant?

In tales etiam invehitur *D. Chrysostomus Hom. 60 in Matth.* his ver-bis: Solliciti, inquit, sunt ut amplas liberis suis hæreditates re-linquant, & nullam curam gerunt ut conversetur cum iis, à quibus virtutem discant, & bonos mores, ac procul fugiant so-cietatem illorum, quibus volupe est innocentes animas perdere.

Denique *D. Hieronymus* sic scribit ad *Letam de institutione filie* quæ erat ex nobilissima domo *Romana*. Curabis, inquit, ô *Le-tia*, & hoc ante omnia, ut filia tua pedissequas & puellas habeat, quas à sæcularibus conversationibus ac confortiis arceas, ne quod ipsæ male didicerint, pejus doceant filiam tuam.

Quod si parentes hac in re desint, nec debite suo fungantur of-ficio, adeoque si per ipsorum incuriam liberi ex pravæ Societatis frequentatione corrumpantur, tota in parentes culpa redundat. Horrenda res est, inquit *Chrysostomus*, si parentes causa sint per-ditionis liberorum, nec scio, quomodo aufuri sint comparere cor-am supremo judice.

Scio quidem aliquos dicere: Filius meus providus est, non fa-cile se permittet perverti: Filia mea modesta, proba, & casta est, non facile se permittet seduci: Magna temeritas, & stulta fidu-cia! homines enim sunt, & qui amat periculum, inquit Scriptura, *Ecclesiastici cap. 3, in illo peribit.* Nimia familiaritas animos etiam

fortissimos superavit & fregit: Proximus periculo, inquit *Isidorus*, *Lib. 2 Soliloq.* diu tutus non erit. Sæpe familiaritas peccandi occasionem dedit, & quod voluntas non potuit, assiduitas superavit.

Denique ut concludam, quid possit Mala Societas patuit cum filii *Israël* venissent in desertum *Pharan*, aliqui homines pessimi de fœce coeperunt murmurare contra Deum, & mox traxere in idem peccatum filios *Israël* probos & Dei servos.

Et quænam, quæso, erat ratio murmurandi? propter res sordidas & vilissimas: Murmurabant enim quod non haberent cucumeres, pepones, porros, cœpe, & allia quæ comedebant in *Ægypto*: Fierine potest? Numquid ergo quotidie mittebat illis Deus panem de cælo, in quo, ut ait *Salomon*, habebant omne delectamentum suavitatis, & omnem saporem omnium aliorum ciborum quem desiderabant? Quotidie mane, inquit Scriptura, descendebat panis ille de cælo: Quid ergo habebant quod murmurarent? *Nihil aliud*, inquebant, *respiciunt oculi nostri nisi Man*, assidue Manna, semper idem panis. Quid tum? semper quidem idem erat in substantia, sed tam diversus in sapore, quam diversus erat illorum appetitus, ergo quotidie aliquid novi quando tantum volebant: Saltem nulla erat comparatio inter sordidos illos cibos *Ægypti*, & hunc panem. Quid dicam? hæc est miseria multorum hominum qui plus gustus habent in sordibus sæculi, quam in deliciis Dei.

Negligentia in frequentanda Communione.

Fuse aliàs demonstravi Manna perfectissimam fuisse figuram Ven. Sacramenti, adeoque homines illos esse similes *Israelitis*, qui cum quotidie cibus ille divinus corporis *Christi*, semper & ubique in promptu sit, plus tamen saporis habent in cœpe, & alliis, & porris fœdarum voluptatum suarum, & sæcularium negotiorum, quam in esu cibi illius cælestis; hinc factum est ut plurimi ab isto cælesti cibo abstineant, & varias excusationes prætendant quod non accedant.

Exemplum clarum habemus in parabola quam *Christus* nobis proposuit *Luca cap. 14.* *Homo quidam*, inquit, *fecit cœnam magnam, & vocavit multos: Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata sunt omnia. Et cœperunt omnes simul excusare. Primus dixit: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam, ergo te habe me excusatum; & alter dixit: Iuga boum emi quinque, &*

eo probare illa, rogo te habe me excusatum. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire.

Per illam cœnam magnam intelligunt multi interpretes convivium illud de quo canit Ecclesia: *O sacrum convivium, in quo Christus sumitur.* Adeoque sicut illi homines invitati ad cœnam, se excusabant ne venirent, sic plurimi Christiani excusationes prætendunt ne accedant ad Ven. Sacramentum; utriusque ex quâdam aversione vel nausea, quia magis amant & curant cibos *Aegypti*, bona temporalia, vel mundi voluptates, abstracti à concupiscentiis suis: Frivolæ enim sunt excusationes quas adferunt, sicut erant illorum qui invitati erant ad cœnam.

Primus dicebat: *Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam.* Quænam quæso necessitas exeundi præcisè illo die? non poterat res differri? non erat villa in periculo ut rueret, alioquin stultus erat homo qui talem villam emerat: Et quid erat necesse statim illam videre? procul dubio prius illam viderat cum emerat, quis enim domum emat quam non prius inspexerit, ne, ut communi proverbio dicimus, emat feles in sacco? Quænam ergo necessitas exeundi & videndi villam? nulla, ergo nulla excusatio.

Alter dicebat: *Iuga bouum emi quinque, & eo probare illa,* quasi vero non posset expectare in crastinum; quid enim erat opus tantâ festinatione, præsertim illa hora ipsa qua servus illum monebat tempus esse ut veniret ad cœnam? numquid prius sciebat se invitatum? quis dubitat? dicit enim Scriptura, *vocavit multos,* deinde missus est servus qui diceret *jam omnia esse parata,* adeoque tempus esse ut venirent; si prius monitus erat, quare non prius iverat probare boves suos, ut dispositis suis negotiis paratus esset libero animo ad cœnam accedere: Ergo quæsitâ ratio, & excusatio nulla.

Sed quod maximè stultum erat: Unus dicit se debere exire ut videat villam, alter ut probet boves, interea jam vesper erat, jam tenebræ ingruiebant, non enim ad prandium, sed ad cœnam vocabantur, & quidem illa hora qua omnia erant parata, instratæ mensæ &c. Ergo circa horam septimam vel octavam vespertinam: Nec ille poterat de nocte inspicere villam suam, & iste multo minus in agro probare boves suos: Nihil igitur erat impedi-
menti quo minus tota illa nocte vel saltè dimidia interessent cœ-

næ, & postredie irent ad sua negotia. Quis ergo non videat clare excusationes illorum stultas esse & nullius momenti?

Tertius dicebat: *Vxorem duxi, & ideo non possum venire.* Quænam hæc ratio vel excusatio, *uxorem duxi*? adeone ille insaniebat amore uxoris suæ ut non posset ab eâ ad unam alteramve horam abesse, & ire ad mensam ad quam tam amice & benevolè invitabatur?

Ubi ergo res hærebat res manifesta est: Tam erant absorpti suis negotiis sæcularibus, vel deliciis, ut nausearent ad exquisitissimos cibos sibi ab optimo amico proponendos in cœna illa magna; mallebant, sicut *Israelite*, vesci alliis, cœpe, & porris *Ægypti*, quam *Manna*: Non debebant ob res tam exigui momenti omittere ad cœnam tam magnam ac pretiosam accedere, sed potius dicere: Non possumus ad videndum villam exire, nec ad probandum juga bouum, nec manere apud uxorem, quia ad cœnam magnam invitati sumus. Sic quisquis invitatur ad sublime illud ac sanctissimum corporis *Christi* convivium, sive propter magnitudinem festi, sive propter magnas indulgentias particulares, frustra excusationes quærit, dicens: non possum modo communicare, quia temporalibus negotiis impediior: Deberet enim contrarium dicere: Non possum modo vacare meis negotiis quia vocor ad Eucharistiam, non enim temporalia debent impedire sumptionem Eucharistiæ, sed sumptio Eucharistiæ, temporalia: Quod enim majoris ponderis ac momenti est, præcedere debet illud quod longè minoris est.

Verum, ut *Paulus* ait *1 Cor. cap. Animalis homo, non percipit ea quæ sunt spiritus Dei: Spiritualis autem judicat omnia.* Hic, ut vides, discrimen facit *Apostolus* inter hominem animale ac spirituale, juxta duplicem partem quæ est in homine, quarum altera pars est anima quæ spiritualis est, & vocatur pars superior: In illa convenimus cum angelis: Altera vocatur pars inferior, & est corporalis: In illa convenimus cum bestiis: Hominis autem est, vel hanc partem sequi, vel aliam, vel spiritualibus rebus vacare ut angeli; qui hoc facit, ab *Apostolo* vocatur homo spiritualis: Sin vero sensitivam partem sequamur cum bestiis, tales vocat *Apostolus* homines animales, *animalis homo non percipit ea quæ spiritus Dei sunt*, quia procedit ut bestia: Si enim jumento hinc cribrum avena plenum, vel manipulum fœni proponas, inde catinum ple-
num

num gemmis & unionibus, relinquet gemmas, & curret ad foenum vel avenam: Cur ita? quia jumentum est, & animal irrationale & non percipit pretium gemmarum: Sic ergo ait Apostolus; si coram homine, rebus animalibus dedito, ex una parte Eucharistiam posueris, ex altera levem aliquam comœdiam, vel tripudium, vel convivium sæculare, vel aliquod temporale lucrum, facile, relinquet pretiosissimam illam gemmam, & cœleste convivium Eucharistiæ, ut commodis temporalibus perfruatur, & sequatur fordidas suas delicias; mavult enim allia & cœpas Ægypti, quia illi plus sapiunt, quam Manna divinum quod nauscat prorsus sicut *Israëlitæ*.

Hoc tam ægre tulit Deus ut Scripturâ dicat: *Iratus est furor Domini valde, sed & Moysi intoleranda res visa est, Videamus porro quid Deus fecerit.*

DISCURSUS III.

Deus coturnices submittit Israëlitis: Plectuntur illi ob murmuratorem.

Cum Moyses audivisset populum murmurantem, ac petentem carnes, confugit ut semper solebat, ad Deum, depositurus querelas, & ait: *Cur afflixisti servum tuum? quare non inveni gratiam coram te? cur imposuisti pondus universi populi hujus super nos? Unde mihi carnes ut dem tanta multitudini? sicut contra me, dicentes: Dabo nobis carnes ut comedamus. Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis est mihi.*

Et dixit Dominus ad Moysen: Vade, & dic populo: Cras comedetis carnes: Et ait Moyses: Sexcenta millia populi hujus sunt, & tu dicis: Dabo eis esum carniam: Numquid ovium ac boum multitudo cadetur, ut possit sufficere ad cibum? vel omnes pisces maris in unum congregabuntur ut eos satient?

Cui respondit Dominus: Numquid manus Domini invalida est? Iam nunc videbis utrum meus sermo opere compleatur.

Moyses hic paululum deflexit à via virtutis præsertim fiduciæ, quando dixit Deo: Ubi tantum carnis poterit inveniri ut sexcenta hominum millia comedant, & satientur? Recurrit enim ad naturam,

Z z z

turam,

turam, quando debebat respicere ad omnipotentiam Dei, quæ naturæ terminis non concluditur.

Sic etiam errabat *Philippus* Apostolus *Ioan. cap. 6* quando videbat *Christum* quinque hominum millia velle pascere in deserto; dicebat enim: *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis*. Ubi recte sic ait *D. Cyrillus Alexandrinus*: Nihil virtutis, omnipotentiaque *Christi Philippo* venit in mentem, sed trepidus ad solam pecuniarum viam refugit, nullo alio modo hanc rem peragi posse existimans nisi communi, tritoque pecuniarum medio; Sed naturæ ipsius terminis, ædeitatis natura superior est, omnia facile peragens, etiam quæ mentem nostram excedunt.

Petebat *Christus* à *Philippo* (ut tentaret illum, inquit *Euangelista*) *Philippe, unde ememus panes, ut manducent hi*? debebat dicere: Domine, unde aliter possumus habere nisi ex tuis manibus divinis? Non video ad quid aliud in hac occasione ubi tot millia hominum sunt, confugere possumus nisi ad manus tuas quæ omnia possunt: Sic debebat loqui; interea conjicit oculos in pecunias.

Ad hæc reflectens *Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos*: Pauci, inquit, inveniuntur, etiam apud eos qui bene credunt, qui habeant illam vivam in Deum fiduciam, ut non respiciant ad media communia, & non ad omnipotentiam Dei.

Probat exemplis. Sancti, inquit, erant *Moses* & *Aaron*, tamen cum mitteret illos ad petram Deus, ut inde elicerent aquam, quando videbant illam esse tam ficcam, ut non appareret signum vel minimæ guttæ, ita desidebant Deo, ut dicerent: Numquid nos poterimus ex hac petra aquas educere? debebant dicere: Deus hoc poterit qui nobis mandavit.

Sanctus erat *Ezechias*, inquit *2 Hieronymus*, tamen cum ægro decumbenti, promitteret *Isaias* ex parte Dei, sanitatem, petebat signum aliquod ab eodem Propheta, quo securus esset de valetudine recuperanda: Ecce, inquit, *Hieronymus*, quamvis se ad Deum converteret, & crederet se ab illo valetudinem posse impetrare, signum tamen postulât ut credat verum esse quod Dominus repromiserat, hoc parvæ fiduciæ indicium est.

3 Sanctus erat *Abraham*, & tantæ fidei, ut *fidei pater*, appelleretur à *Paulo Rom. cap. 4*: Nihilominus tamen, cum Deus illi promitteret fore ut nasceretur illi filius, *risit*, inquit *Scriptura, Gen. cap.*

cap. 17, dicens: *Putas-ne centenario nascetur filius, & Sara nonagenaria pariet?* Viden? etiam Abraham respiciebat magis ad communem cursum naturæ, quam ad omnipotentiam Dei.

In hoc maxima pars hominum errat, & à rectâ viâ defleat quando sunt in aliqua necessitate; plerumque totam fiduciam ponunt in homine, vix ullam, aut nullam in Deo, cum tamen pauci inveniuntur qui experientia non didicerint, non alienos tantum esse infidos, sed optimos etiam amicos nos in necessitate deserere & certo constat ex alia parte quanta nobis præstiterit Deus: Quid enim Deus non fecit pro nobis? Creavit nos, posuit nos in esse nostro quando non merebamur, nec poteramus mereri. Dedit nobis angelum è domo sua qui nos custodiret, propter nos fecit cælum, propter nos oritur sol, propter nos pluit, propter nos profert terra fructus suos. Propter nos descendit ipse de cælo in terram, propter nos factus est homo, jejunavit, ploravit, mortuus est, sanguinem dedit, carnem, vitam, animam, divinitatem, & seipsum quantus est. Ad quid hæc omnia? ut confidas in tali patre, & in tali bonitate, & firmiter credas, quod ille qui tanta tibi præstitit, non deerit ut minora præstet: Utique, inquit D. Hieronymus in cap. 6 Matth. qui majora præstitit, & minora præstabit.

Non possum efficacius hac in re exemplum adferre quam illud quod lego lib. 2 Paralip. cap. 15. *Asa rex Iuda*, cum inciperet primum regnare statim dejecit & fregit omnia idola, & edicto mandavit ut omnes Dei legem servarent. Propterea tantum illi favit Deus, ut quotidie pœne, propter illum, miracula faceret.

Processit contra illum *Zara rex Ethiopia*, cum decies centenis millibus; Rex *Asa* positus in magnis angustiis paucos habebat milites quos *Zara* opponeret, confugit ad Deum, & ait: *Domine, non est apud te ulla distantia, utrum in paucis auxiliieris, an in pluribus: Domine Deus noster, adjuva nos, in te enim, & in tuo nomine habemus fiduciam &c.* Ad hæc misit Deus angelos suos qui tantum terrorem incusserunt, *Ethiopum* exercitui, ut se darent in fugam, persequitur *Asa*, & cecidit illos, Domino adjuvante, usque ad internecionem, inquit Scriptura, & *Asa* ex spoliis factus est ditissimus. Tunc ivit illi in occursum *Azarias* propheta, & excitavit illum ut semper in Deo confideret: *Dominus, inquit, vobiscum fuit, quia fuistis cum eo: Si quaesieritis eum, invenietis, si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos;*

Jam aliquot anni transferant, cum *Praasa* rex *Israël*, regnum *Juda*, extructis munimentis ita coarctavit ut nullus tute posset egredi, & ingredi. Quid agit *Asa* rex *Juda*? mittit legatos suos ad *Benadad*, regem *Syria*, & cum illis magnam vim argenti & auri quod tulerat de thesauris templi Domini, & suis, imploratque ejus auxilium, inito foedere ut sibi assistat, atque defendat. Tunc venit ad *Asa* regem *Juda* *Hanani* propheta, & dixit ei: Quia habuisti fiduciam in rege *Syria*, & non in Domino Deo tuo, idcirco evasit *Syria* regis exercitus de manu tua: Nonne *Aethiopes* longe, plures erant, quos cum Domino credidisses, tradidit in manu tua? Stulte igitur egisti, & propter hoc ex praesenti tempore adversum te bella consurgent.

Quid ergo vult Deus? Ut nullo modo confidamus in homine? hoc non, debent enim homines, juxta communem cursum, Deo cooperari. Quis enim dicat agrum non posse confidere medico? aut tristem confidere non posse bono amico? Sed hoc vult Deus, ut vel ante omnia primo confidamus Deo, vel non magis confidamus hominibus quam illi, vel quando nulla spes est in hominibus, confugiamus ad illius omnipotentiam qua possit nobis adesse supra communem cursum naturæ.

Ideo vero voluit à propheta corripi *Asa* regem *Juda*, quia cum tantam illi victoriam contulisset contra decies centena millia *Aethiopum*, non fidebat Deo quod esset illi daturus victoriam contra exiguum exercitum *Baasa* regis *Israel*, nisi in subsidium illius vocaret regem *Syria*, debebat enim confidere, quod Deus qui majora præstiterat, etiam minora præstaret.

In hoc etiam turpiter erravit *Moyse*, quando Deus illi dicebat: Dabo carnes filiis *Israël*, & *Moyse* responderet: Sexcenta millia populi hujus sunt, & tu dicis dabo eis carnes? Ubi inveniemus tantam multitudinem boum vel ovium, vel piscium ut latentur?

Mirabile est. Viderat *Moyse* tot miracula & portenta quæ fecerat Deus potentissimo suo brachio: Aperuerat mare rubrum, pluerat panem de caelo, eduxerat aquam de petra, & jam non fidebat Deo quod possit dare carnes. Qui majora præstiterat, non præstabit minora?

Ex hac diffidentia sæpenumero fit ut cum totam spem ponimus in hominibus, nihil obtineamus, nisi forte Deus per suam misericordiam nobis occurrat. Audite quid dicat in hac re con-

contigisse *D. Ioannes cap. 5.* Jacebat *Ierosolymis* in nosocomio vir quidam, qui triginta octo annis fuerat paralyticus: Accessit ad illum *Christus*, petiitque ab eo: *vis sanus fieri?* respondit ei languidus, *hominem non habeo qui me juvet.* Non invenio quod *Christus* ab alio petierit, *vis sanus fieri?* Imo *Luc. cap. 7.* Videns adolescentem defunctum efferrī ad sepulchrum sequentemque matrem plorantem, iussit stare qui illum efferebant, & adolescentem revocavit ad vitam, nec petiit à matre an vellet illum reviviscere? Et isti languido non vult dare sanitatem nisi prius petat ab illo an velit sanus fieri? quare hoc? qui ita confidebat hominibus ut non semel cogitaret de Deo, dicebat enim *hominem non habeo qui me juvet*, sed debebat addere, *Deus potest me juvare, & valetudini restituerē, si illi placet*; idcirco si *Christus* illum ex mera bonitate non accessisset, eique ultro sanitatem obtulisset, numquam sanus factus fuisset, quia tantum omnem spem suam in homine collocabat. Hoc ita intellexit *Ericus*: Non noverat, inquit, rogare Deum pro sua restauratione, quam putabat impossibilem, quia hominem non habebat: Magna inscitia quod cum hominem non haberet, non recurreret ad Deum.

Solebam aliquando mirari cum audirem Deum dicentem *Ierem. cap. 17. Maledictus homo qui confidit in homine*: Sciebam enim non omnem fiduciam in homine, aut vititam esse aut malam. *Paulus* dicit *2 Cor. cap. 7.* se fiduciam habere in *Corinthiis*, nec tamen peccavit: nec *Salomon* toties nobis inculcavit ut servaremus amicum bonum qui nos possit juvare, & consolari, si semper malum foret confidere in homine: mirabar tamen Deum dicere: *Maledictus qui confidit in homine*, quia nesciebam huiusmodi homines reperiri posse qui ita fiduciam suam collocarent in homine vel aliis creaturis, ut ne quidem cogitarent de Deo, sed cum hinc talem unum jam invenerimus, non miror talem maledici à Deo, & si adhuc plures ejusmodi sint, & hi maledicti sunt, quia illius obliviscuntur à quo omnia bona debent procedere, & sine quo ab hominibus, nec ab aliis creaturis quidquam sperandum est.

Imo tantam exigit *Christus* in Deum fiduciam ut dicat *Matth. cap. 6. Nolite solliciti esse, dicentes: quid manducabimus? aut quid bibemus, aut quo operiemur?* scit enim pater vester quia his omnibus indigemus, & ut hanc nobis fiduciam imprimat, provocat nos ad volatilia caeli *Respicite, inquit, volatilia caeli, quoniam non serunt, neque me-*

tunt, neque congregant in horrea, & pater vester caelestis pascit illa: Non dicit, inquit *Theophylactus*: Respicite *Agarem* ancillam *Abrahae* cui fontem aquae suppeditavi cum moreretur siti in solitudine: Nec dicit: Respicite *Israelitas*, quos pavi in deserto & pane & carnibus, cum omnia illis deessent: Non dicit etiam: Respicite *Eliam* ad quem corvos submisi ut illi carnes adferrent: Nec denique dicit: Respicite *Danielem*, existentem in lacu leonum ad quem missus fuit propheta ut in momento à *Ierusalem* in *Babylonem*, hoc est, per multa milliaria, prandium ferret. Sed dicit: Respicite volatilia caeli: Si enim, inquit *Chrysostomus* in cap. 6 *Matth.* tantam illorum curam gerit Deus, quanto magis nostri? multis enim passibus, inquit *Christus Matth. 10.* pluris sumus nos.

Quid ergo, inquit aliqui, tantamne in Deum fiduciam exigit *Christus*, ut omnia de caelo, à Dei manu operiamur, nihil agendo? mercator non sit sollicitus de suis negotiis? opifices sedeant manibus complicatis? Famuli & ancillae non sint solliciti de suis ministeriis? Hoc non: Sed agat homo quod debet, & quod sui officii est, & confidat fore ut Deus illi in omnibus adsit; quamvis enim non semper miracula faciat, si tamen cum fiducia vera in Deum, omnia tua agas, & primum quaeras regnum Dei, promittit *Christus* quod reliqua omnia adjicientur tibi, etiamsi propter fiduciam tuam deberet facere miracula, sicut plurimis fecit qui in illum confidebant; nam *Christi* promissio errare non potest. Hinc propter defectum fiduciae multa Deus non agit, quae faceret si haberes fiduciam. Multae hoc misero tempore audiuntur querelae: Nobiles dicunt, quid juvat esse tot jugerum terrae ac praediorum Dominum, cum exiguus inde census redundet? ex aliquot millibus annuis vix mille recipimus, & quid haec inter tantos, inter tot liberos, tot famulos? Cives & mercatores queruntur commercia perire, debita in annos plurimos produci à paucis persolvi, jacturam maximam, emolumentum minimum &c. Fateor dura sunt ista. Verum an ideo deponenda omnis in Deum fiducia? Quid hoc juvabit? inquit, omnia enim procedent sicuti procedunt, verum est si nullam habeas in Deum fiduciam, si vero habeas, falsum est, tunc enim Deus facile omnia sus deque in momento invertit.

Videamus modo quomodo Deus egerit cum *Israelitis* cum jam murmurassent & petiissent carnes: Dixit *Moses* ad illos, prout praeciperat

ceperat ei Deus, *cras dabit vobis Dominus carnes ut comedatis &c. eo quod repuleritis Dominum qui in medio vestri est.* Miratur hunc loquendi modum noster *Sebastianus Barradas*: Si Deus, inquit, diceret: Supplicium sumam de vobis, eo quod repuleretis me, optima esset consequentia: At non dicit, sumam supplicium, sed dabo vobis carnes, quia repulistis me, & murmurastis: Quid? an ergo, Deus illos non castigabit, sed tantum remunerabit? absit hoc à justitia Dei, & remunerabit, & castigabit; sed ea est bonitas Dei, ut prius præmittat beneficia ac misericordiam quam veniat ad supplicium: Juxta illud *Davidis Psal. 100*: *miserencordiam & judicium cantabo tibi Domine.* In quæ verba sic ait *Ambrosius lib. de Noë cap. 3*: Principale virtutis est inchoare à beneficiis, & præseminare gratiam: Unde *David ait*: *miserencordiam & judicium cantabo tibi Domine.* Præcedit beneficii gratia, sequitur pœna: Sic, inquit, invenies quod septem annorum fœcunditas in *Egypto* præcesserit totidem annorum sterilitatem: Ita cum iratus Deus in homines tempore *Noë*, omnes diluvio vellet disperdere, mox addebat: *Erunt dies hominis centum & viginti annorum*: Proclamat prius diluvium, hic erat judicii terror, & mox promittit tot annos ut pœniteant, & hæcerat misericordia, quæ præveniebat judicium: Hoc Dei est præmittere beneficia antequam puniat.

Sic denique egit cum *Israëlitis* quando murmurando peccarant, & petierant carnes: Dedit enim illis Deus quod petierant: Nam dicit Scriptura: *Ventus egrediens à Domino, & arreptans trans mare coturnices, & tulit, & demisit in castra itinere quantum uno die confici potest, ex omni parte castrorum per circuitum, volabantque in aere duobus cubitis altitudine super terram. Surgens ergo populus toto illa die & nocte, ac die altero, congregavit coturnices, & sicaverunt eas per gyrum castrorum.*

Movent hic quæstionem interpretes, quare Deus potius coturnices quam alias aves vel alia pecora submiserit?

Respondet *1. Cornelius* noster: Quia coturnices in magna copia erant ad manum: Abundat enim similibus avibus *Arabia* quæ non longe distabat à castris *Israëliitarum*.

Respondet *2. D. Augustinus lib. 4. q. 9. in Exod.* Quia non petierant carnes vitulorum vel ovium quas habebant in castris, sed lautiores & delicatiores, ut gulæ suæ satisfacerent: Caro autem coturnicum, ut *Abulensis* ait, in illis regionibus præsertim, valde excellens & delicata est. Volebat ergo Deus etiam in hoc illis satisfacere, & indulgere illorum appetitui ac desiderio.

Sed

Sed hoc horrendum est quando Deus sic incipit agere cum peccatoribus, & illos sibi ipsis relinquere, signum est quod retrahat manum suam, & sinat illos abire quo volunt, hoc facto, currunt de peccato in peccatum.

Hæc est doctrina *D. Pauli Apostoli Rom. cap. 1*, ubi agens de Ethnicis, sic loquitur: *Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum: Quid inde secutum est: repleti sunt, inquit, omni iniquitate, fornicatione, avaritia, invidia, homicidio, dolo, superbia, detractione, immisericordia, inobedientia &c.* Ecce quantus Catalogus peccatorum; unde hoc? quia Deus permittit illos abire post desideria illorum.

Hoc idem exaggerat *David Psalm. 80*, agens de *Israelitis: Non audivit*, inquit, *populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi*, quid deinde? *Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in ad inventionibus suis.* Hoc est, inquit *Lyranus & Hugo*, ibunt in enormia & nova peccata quæ ipsi-met invenerunt.

Existimabant se fortè felices, cum omnia juxta desideria sua ac vota succederent, sed nihil infelicius. Audio enim Deum dicentem per *Oseam prophetam cap. 4: Non visitabo super filias vestras si fuerint fornicatae, & super sponsas vestras cum adulteraverint.* Gravis offensa est, inquit *Hieronymus hoc loco*, postquam peccaveris, iram Dei in hac vita non mereri. Adeoque, subdit, quando videris peccatorem divitiis affluere, jactare se de potentia, sanitate gaudere, corona circumdari filiorum, & impleri illud quod scriptum est *Psal. 72: In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, scito in illo hanc comminationem prophetæ esse completam: Non visitabo super filias vestras &c.* Magnum argumentum, inquit *Chrysostomus Hom. 37 in Ioan.* & signum damnationis æternæ, quando quis non desinit peccare, & tamen omnia temporalia ei bene succedunt: Extremum enim supplicium est quando Deus finit peccatorem agere quidvis ad libitum, sine ulla refrænatione supplicii.

Tunc enim verum est quod Deus dixit per *Davidem: Dimisi eos secundum desideria cordis eorum*, vel, ut *Paulus ait: Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum*, hoc est, inquit *Chrysostomus*, permittit ut abirent post desideria & concupiscentias suas: Sicut inquit, si aliquis præfectus exercitus prælio ingravescente retrocedendo abscellerit, dicitur milites hostibus tradidisse. Non quod illos vi in hostes im-

impulerit, sed quod illos auxilio dumtaxat suo privarit. Sic & Deus eos dimisit, qui admittere ejus præcepta noluerunt. Permittit illos agere quod cupiunt & quærunt, sua scilicet perficere desideria, & sic relinquit illos in manibus inimicorum suorum, hoc est, passionum suarum, & affectuum in ordinatorum.

Tunc statim sequitur excæcatio & obstinatio in peccatis: Excæcatur intellectus, ut ne peccati gravitatem agnoscat, nec imminetia pericula damnationis videat. Obduratur voluntas, ne timore, vel dolore, vel alio affectu in Deum afficiatur: Surdescunt aures ne interiores inspirationes divinas, nec exteriores admonitiones ministrorum Dei percipiant: Similiter gustus spiritualis amittitur, nullum enim saporem percipit in oratione, in lectione piorum librorum, in concionibus, in pia conversatione. Denique quasi lapis est in spiritualibus, & totus vivit in corporalibus: Sicuti ergo Medici, cum vident ægrum nullum ex medicina remedium referre, deferunt illum, & habent illum pro mortuo: Sic Deus illos relinquit, qui nullum remedium capiunt ex spiritualibus quia cæci sunt, & surdi, sine ullo gustu, & affectione in Deum.

Sed vix, clamat Deus *Osee cap. 9, v. 8*, cum recessero ab eis, cum deseruero eos & permisero illos currere post concupiscentias suas, & nullum illis frænum injecero quo possint compesci & cohiberi.

Quis non horreat dum legit illud quod narratur *lib. 1 Reg. cap. 28*. Venerat Saul ad sagam ut suscitaret *Samuelem* jam mortuum: Apparuit *Samuel*, & dixit Saul ad illum: *Coarctor nimis, siquidem Philistini pugniant adversum me, & Deus recessit à me. Quid, inquit Samuel, interrogas me cum Dominus recesserit à te? O Propheta! quid hoc sibi vult? numquid tu prius protector illius eras? numquid effusis lacrymis veniam pro illo postulabas à Deo? numquid orationes tuæ gratissimæ fuerant Deo? cur ergo Saul ad te non confugiat? cur non consulat te? responderet Samuel, quomodo possum ego illum juvare, quando Deus illum deseruit? cum enim adhuc viverem, illumque deserem, dixit Deus ad me: *Vsque quo tu luges Saul, cum ego projecerim eum? Quid ergo ego possim si Deus illum non juvet, nec protegat?**

Hinc cum olim hostes *Davidis Absalon & Achitophel*, putarent

Aaaa

Da

Davidem, propter adulterium & homicidium, derelictum à Deo, dicebant: *Deus dereliquit eum, persequimini, & comprehendite eum, quia non est qui eripiat.*

Non est ergo quod peccator existimet omnia esse in tuto, quando finit Deus illum sequi desideria sua, ita ut omnia illi bene succedant, & nihil illi defit eorum quæ optat & cupit: Nec enim est majus supplicium, quam nullum supplicium pati inter peccata, hoc enim certissimum signum est quod Deus illum non curet, donec illum subita morte opprimit.

Sic egit cum murmurantibus & rebellantibus *Israëlitis*: Desideraverant carnes, tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, dedit illis carnes in summa abundantia, & delicatissimas: Sed, ut ait, Scriptura: *Adhuc carnes erant in dentibus eorum: Et ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis.* Qualis fuerit illa plaga Scriptura non exprimit, putant Interpretes aliqui Deum immisisse ignem in illos, qui tantam multitudinem consumpsit, ut locus ille, inquit Scriptura, semper deinceps vocatus fuerit, *sepulchra concupiscentia*, quia ibi aliquot millia eorum qui desideraverant, sepulta fuere.

DISCURSUS IV.

Maria Soror Moysis murmurat contra Moysen, & lepra corripitur.

Hæc quæ præcedenti discursu narravimus contigerunt in deserto *Pharan*. Tunc jussit Deus ut castra moverent: *Egressi autem, inquit Scriptura, de sepulchris concupiscentia, venerunt in Hazereth, & manserunt ibi.*

Hic inceperunt *Maria* soror *Moysis*, & *Aaron* frater ejus, murmurare contra *Moysen*, & dicere: *Numquid per solum Moysen locutus est Dominus? Nonne & nobis similiter est locutus?*

Tota autem causâ murmurandi, inquit Scriptura, erat propter uxorem *Moysis*, quæ vocabatur *Sephora*. Quid hæc commiserat? verosimile est, inquit *Abulensis*, quod ex arrogantia & ambitione voluerat se præferre *Maria*, eo quod esset uxor *Moysis*, & maritum suum,

sum, quasi populi ducem, verbis extulerit, & prætulit *Maria* & *Aaroni*: Quod cum illi viderent, responderunt: *Numquid per solum Moysen locutus est Deus? nonne & nobis similiter est locutus?* Quo responso volebant comprimere arrogantiam *Sephora*, & ostendere se *Moyse* esse æquales, & se tam nobiles esse Prophetas quam erat *Moyse*.

Habes hic 1. contentionem inter duas, fæminas utra esset major dignitate *Maria* an *Sephora*: *Maria* prophetissa erat, sic enim expresse vocatur *Exod. cap. 15*, 2 *Maria* tanto in pretio habebatur à populo, ut esset omnium mulierum illius populi præstantissima, dicitur enim *Ibidem*, quod cum agerent gratias Deo pro transitu maris rubri, ipsa omnes præiret, & omnibus præcineret 3. putat *Hieronymus Mariam*, simul cum *Aarone*, & *Moyse*, aliquo modo populum gubernasse juxta illud quod dicit Deus *michea cap. 6*: *mihi ante faciem tuam Moysen, & Aaron, & Mariam*. Fortè *Maria*, feminis præerat, easque docebat, *Sephora* vero uxor erat *Moyse*, illius viri qui imperium habebat in totam gentem *Israëliticam*, & erat supremus dux totius exercitus, tot miraculis clarus. Hac dignitate suâ superbiebat *Sephora*. & *Maria* se præferbat, *Maria* hoc non ferens, irata dicebat: *Numquid per solum Moysen locutus est Dominus? nonne & nobis similiter est locutus?* Contentio ergo erat utra esset major & dignior.

Hic olim etiam, ut narrat *Lucas cap. 22*, disputabant Apostoli inter se, quis eorum esset major: Ridicula res: Erant pauperes piscatores, homines viles, qui nihil habebant in mundo, præter unicam vestem qua induebantur: Et disputant illi quis eorum esset major? O humanam insaniam! Quæ semper ceteris vult eminere, etiam in fordibus, quando omnibus inferior est; & si neminem habet quicum de magna dignitate possit contendere, etiam de vili imminetia contendit inter abjectos sui æquales.

Quando vero duo magni inter se super hac re contendunt, acrior disputatio est & obstinatio: Hinc contentio de majori dignitate inter *Mariam*, *Aaronem* & *Sephoram*, graviter punita fuit à Deo, ut postea videbimus, præsertim in *Maria*, quia illa in suas partes traxerat *Aaronem*: Tam potens est femina, ut etiam summum Sacerdotem, & sanctissimum virum posset seducere.

Accedit quod *Maria* triplex peccatum commiserit. I enim peccavit superbia 2 detractioe 3 mendacio.

Peccavit superbia, uti & *Aaron*, ipsius instinctu; patet ex verbis illorum: *Nam*, inquit, *per solum Moysen locutus est Dominus; nonne & nobis similiter est locutus*; ut se extollant & jaſtent, *Moysen & Saphoram* ipsius uxorem despiciunt: volunt enim dicere: Non tam excellens est *Moyses* sicuti vulgo habetur, vel ab ejus uxore dicitur: Non utique: Quia non per solum *Moysen* locutus est Dominus sicut passim creditur, etiam locutus est nobis aequae ac ipsi.

Hic vides clarè naturam superbiæ, alios despiciere ut se extollat. Plura reperio hujus rei exempla in Scriptura, quibus hæc veritas clarè probatur: Duo seligam aut tria ex multis.

Primum habemus in Scribis & *Pharisæis*, de quibus dicitur quod scandalizabantur in *Christo*, hoc est, quod fidem derogarent omnibus quæ dicebantur de illo. Faciebant catalogum omnium ipsius præstantium operum, mirabilium miraculorum, quæ audiverant dici de isto homine, quem, juxta judicium suum, aspiciabant ut vilem, contemptibilem: ideo dicebant; Impossibile est ut ille faciat talia, qualia de ipso dicuntur: *Unde huic virtutes, & hæc omnia?*

Unde? ex ipsius natura? ex ipsius excellentia? ex nobili ipsius stirpe? at quidquid in illo videmus, æque abjectum est: Unde ergo procedere possunt tot mirabilia quæ de illo dicuntur, quod alii decipiantur, & credant opera ipsius qualia dicuntur, non est mirum, quia alii non norunt quis sit, aut qualis, non norunt ipsius familiam, nec parentes, nec propinquos. Nos vero non potest decipere, quia novimus illum intus & extus. Ad quid tantus *Christi* contemptus? ex mera superbia: Putabant enim se non posse eminere nisi *Christum* deprimerent.

Similes illis erant ii quos Scriptura *Lib. 1 Reg. cap. 10*, vocat *Belial*. Statuerat Deus *Saulem*, regem *Israelitarum*, ut illos defenderet, & in libertatem assereret contra hostes illorum. At ubi illum oculis conspexere, & scirent illum esse ortum vili familia, & profapia humili, & parentes ejus de plebe, contemnebant, & despiciabant eum, putantes non esse possibile ut regnum haberet

beret animum, nec regias qualitates, qui conditione tam vilis erat. *Dixerunt ergo, inquit Scriptura, filii Belial: Num salvare nos poterit iste? & deſpexerunt eum, & non attulerunt ei munera.* tantumdem erat ac ſi dicerent quemadmodum *Phariſei*: Unde huic potentia? Unde virtutes?

Hoc proprium eſt opus ſuperbiæ, oculos conſpicere in propriam excellentiam, & in abiectionem alterius, ut alios contemnendo, ſeſe extollant. Hæc ſecum expendens *D. Gregorius Magnus lib. 14. Moral. cap. 14.* ſic loquitur: Quare ſuperbi contemnunt ſanctos humiles, & humiles æſtimant peccatores ſuperbos? Ratio eſt, inquit, quia ſuperbi conſpiciunt oculos in aliquod bonum quod habent in ſe & in aliquod vitium quod alii habent in ſe: Nulla enim res eſt, tam bona quæ non habeat aliquid vitii: Sic perdicis peccus eſt optimum, ova nil valent. Nulla etiam res eſt tam mala, quæ non habeat aliquid boni: Sic vipera aliquid virtutis habet ad conſiciendam theriacam, & ipſa eſt plena veneno. Eodem modo ſuperbus, videt in ſe quod bonum eſt, & in alio quod vitioſum eſt, atque ita æſtimat ſe, & alium contemnit: Humilis eſt contrario, videt bonum proximi, & vitium proprium, atque ita contemnit ſeipſum, & æſtimat proximum, quamvis ſit magnus peccator. Quanti faciebat *David Saulem*, quamvis eſſet reprobatus à Deo? & neminem minoris faciebat quam ſe: In *Saule* conſiderabat, quod eſſet rex unctus à Deo, & in ſe, quod eſſet pauperculus, & de paupere tribu, & ſic dicebat: *Quem proſequeris rex Iſrael? canem mortuum perſequeris, & pulicem unum.*

Hinc patet quod *Chriſtus* magnam haberet rationem conquerendi de civibus *Nazarenis*, & quam parum fundamenti illi haberent conquerendi de *Chriſto*, illi enim tantum videbant in *Chriſto*, quod erat abiectionem in oculis eorum, ſed non aſpiciabant excellentiam ipſius doctrinæ, nec dignitatem miraculorum: Interea dum in ſe conſiderarent excellentiam ſuæ proſapiæ quæ deſcendebat ab *Abraham*, non videbant ſua vitia & peccata quæ illos poterant humiliare, propterea *Chriſtum* deſpiciabant, adeo ut multis injuriis illum aſſicerent, & contra illum exclamarent: *Quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua*, quaſi dicerent: Fieri ne poteſt quod tam liberalis ſis & beneficius erga terras alienas, & tam parcus erga patriam tuam, ut ne vel unum in ea miraculum feceris? Hiſce verbis contemnebant famoſa illa

Superbia
ejuſque da-
ſcriptio.

opera quæ dicebantur de *Christo*, & in faciem ipsi improperabant quod miracula quæ dicebatur fecisse in *Capharnaum*, & alibi, meræ fabulæ essent: *Christum* despiciunt ut se extollant. Talis erat superbia *Maria* & *Aaronis*, quando murmurantes dicebant: *Nam per solum Moysen locutus est Dominus? nonne & nobis similiter est locutus?*

Ex hac superbia orta est detractio: Patet ex verbis Dei ad illos dicentis: *Quare non timuistis detrahere seruo meo Moysi?* Detractionem Deus hic vocat quod non bene loquerentur de *Moysi*, consanguineo suo, superiore suo, & viro sanctissimo, & per hoc maxime venerando, ac dignissimo ut à nemine linguâ tangeretur, qui nemini vel minimam fecisset injuriam, faceret, aut facere intenderet. Erat enim, inquit Deus ipse, *vir mitissimus inter omnes qui morabantur in terra.*

Omnes hæ circumstantiæ valdè aggravabant peccatum *Maria* & *Aaronis*. Grave quidem est detrahere de alienis, sed gravius de consanguineis, sororibus, fratribus, parentibus: Grave est detrahere de subditis, gravius de superioribus: Gravissimum de viris justis & sanctis, qualis erat *Moyses*: Sanctitas enim per se meretur omnem honorem, respectum, ac reverentiam: Sancti enim sunt dii participativè, juxta illud *Davidis*: *Ego dixi, dii estis vos;* & illud quod dicebat Deus ad *Moysen*: *Constitui te Deum Pharaonis.* Hinc expressè mandavit Deus *Exodi cap. 22*. *Diis non detrahes:* Quod *Gregorius*, *Cyrillus*, & *Theodoretus*, etiam intelligunt de Sacerdotibus, qui quamvis forent malæ vitæ, sancti tamen sunt propter dignitatem: Hoc est quod *Hieronymus* ait: Absit ut de his aliquid iniustum loquar qui Apostolico gradu succedentes, *Christi* corpus sacro ore conficiunt, per quos & nos Christiani sumus; qui claves regni cælorum habentes, quodammodo ante judicii diem judicant. Tanto major injuria quanto major persona est de qua detrahimus, & quanto dignior persona quæ detrahit; quo enim dignior est persona quæ detrahit, eo majus pondus habent ea quæ dicit, adeoque facilius creduntur. Ex dictis patet quod gravissimè peccarint *Maria* & *Aaron*, quod cum illa esset princeps mulierum, hic summus Sacerdos, detraherent *Moysi*, viro sanctissimo, de quo Deus ipse testatur quod esset mitissimus omnium hominum & fidelissimus in domo sua.

Præterea peccatum detractionis tam turpe est ut vix inuenias qui audeat vel velit fateri se id commisisse, & sic numquam inuenies principium ex quo ortum est: Unus ait: Non scio quis hoc dixerit: Alter; alii mihi dixerunt: Alter, non est mihi dictum tanquam res certa: Alter, ego quidem dixi quod audiveram, sed nullo modo credebam. Sic *Christus* fuit actus in crucem, si peccatis quis hoc fecit! Omnes se excusant. Diabolus dicit: Ego non feci, dixi enim ut illum dimitterent, apparui in somnis uxori *Pilati*, eamque misi ad maritum suum, ut illi diceret? *Nihil tibi, & iusto illi Iudas* dicit: Ego non feci, quia retuli argenteos ad Sacerdotes, & falsus sum me tradidisse sanguinem iustum. Pharisei dicunt: Nos non fecimus, quia *nobis non licet interficere quemquam*: *Herodes* dicit: Ego nolui illum condemnare, propterea remisi illum ad *Pilatum*: *Pilatus* lavat manus suas, & dicit: *Innocens ego sum à sanguine iusti huius*. Sic videmus interdum hominem aliquem malevolorum linguis quasi actum in crucem, quia læsus est honor ipsius: Quis hoc fecit? nemo: Omnes enim dicunt: Non ego hoc feci; quia tam turpis est detraçtio ut pudeat omnes fateri.

Accedebat ad hæc duo peccata, scilicet superbiam, & detractionem, etiam mendacium; dicebant enim: *Nonne Dominus nobis similiter est locutus?* Erat quidem Deus illis locutus, sed non similiter, vel sicut *Moyse*: Nam vel per *Moysem* illis locutus erat, vel apparendo illis in aliqua specie externa, non autem facie ad faciem, sicut *Moyse* locutus fuerat in monte *Sinai*.

Iratu itaque Deus, inquit Scriptura, contra eos: Statim locutus est ad *Moysem*, *Aaronem* & *Mariam*: *Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum fœderis, cumque fuisset egressi, descendit Dominus in columna nubis, & stetit in introitu tabernaculi vocans Aaron & Mariam, & dixit ad eos: Audite sermones meos: Si quis fuerit inter vos Propheeta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum. At non talis servus meus Moyse, qui in omni domo mea fidelissimus est: Ore enim ad os loquor ei, & palam, & non per æigmata, & figuras Dominum videt: Quare ergo non timuistis detrahere servo meo Moyse?*

Tacet *Moyse*, nec se defendit, ideo loquitur Deus pro illo, ipse enim defendit & laudat innocentes qui calumnias patiuntur.

Num.

Numquid per suos Prophetas viduis ac pupillis oppressis, promisit dicens: nolite despondere animum, ego enim causam vestram suscipiam, & defendam vos contra oppressores vestros?

Cum filii *Israel*, per solitudinem ambularent, & *Madianite* contra illos procederent pugnaturi, dixit *Deus*: vos tacebitis, & ego pugnabo pro vobis.

Susanna innocens erat damnata ad mortem, nec mora, mittit *Deus Danielem*, qui illam defendat, & morti eripiat.

Magdalena, deplorans peccata, multa obloquia, & calumnias patiebatur non tantum à *Pharisæis*, sed etiam ab *Apostolis*, sed cum illa taceret, locutus est pro illa *Christus*, & dixit: Quid molesti estis huic mulieri, bonum opus fecit.

Dicebant amici *Iob*, fanda & nefanda de illo, arguebant illum innocentem, iactantia, impatientia, blasphemia, hypocrisis, impietatis; intervenit *Deus*, & laudavit *Iob*, ut contra illorum malevolas linguas ipsum defenderet.

Sciebat hoc *David*, quod *Deus* tantus esset innocentium defensor, ideo clamabat *Psal.* 108. *Deus, laudem meam ne taceris*: Orat *David* ut *Deus* illum laudet: Quid? numquid ergo vana gloria est expetere laudem humanam? & magna temeritas est velle laudari à *Deo*? ita est: verum non vanam gloriam quaerit *David*, sed rogat *Deum* ut illum defendat contra linguas hostium suorum: *Os*, inquit, peccatoris, & os dolosi contra me apertum est, tu, o *Deus*, qui innocentes soles defendere, defende me: unus dicit me esse injustum, ostende ergo justitiam meam, alter dicit me hominem esse superbum, tu ostende humilitatem meam, alter dicit me hominem esse crudelem, tu ostende mansuetudinem meam: *Operui in jejunio animam meam, & factum est in opprobrium mihi*: Posui vestimentum meum cilicium, & factus sum illis in parabolam, & psallebant in me qui bibebant vinum, confunde illos, & ostende pietatem meam: Alii dicunt: Quando morietur, & peribit nomen ejus? tu ostende innocentiam meam. Hoc est quod *David* orat: *Deus laudem meam ne taceris*, ut me laudando defendas innocentem, contra opprobria, calumnias, & maledictiones hostium meorum.

Sic denique fecit *Deus* respectu *Moysis*, laudavit enim illum ut fidelissimum servum suum totius nationis *Israëlitice*, ut maximum prophetam, ut sanctissimum totius mundi hominem, quo obturaret ora, & compesceret linguas *Marie* & *Aaronis*.

Hoc non contentus Deus; Nubes quæ erat super tabernaculum recessit, & iratus contra eos abiit. Et ecce Maria apparuit candens lepra quasi nix. Lepra inter Iudeos erat teterrimus morbus, quem omnes fugiebant sicut nos pestem; hoc morbo Maria hic plectitur, quia detraxerat Moysi. Ex hac teterrima Maria lepra docemur, inquit D. Ephram, quam grave ac detestabile vitium fit obrectatio. Corpus quod leprâ infectum cernebatur, speculum quoddam fuit animæ quæ non perspiciebatur, cuius indicabat maculam. Ex illa carnis putrefactione patefactum est, quomodo hominis detractoris corrumpatur animus.

Gravissimâ poenâ punitur Maria, quia gravissimum peccatum est detractio. Vis videre quam grave sit? audi Bernardum: Detractor, inquit, & lubens auditor, uterque diabolum portat in lingua. Audi Chrysostomum in Psalm. 100: Grave malum, inquit, est detractio, turbulentus dæmon.

Magna ars est si pictor aliquis uno alterove tractu penicilli multa magna simul possit exprimere. Ideo mirum est quod D. Iacobus Apostolus cap. 5 duobus verbis totam malitiam linguæ detractantis complecti potuerit. *Lingua, inquit, 1. est animal inquietum; 2. est plenum veneno mortifero*: Non poterat quid brevius dici: nihil quod magis quotidiana experientia constet. Quis enim non videt quam sit *inquietum animal* lingua. *Tota die, inquit David Psalm. 31, iniustitiam cogitavit lingua tua.* Quid hoc significat, *cogitavit*? Non enim lingua cogitat, sed intellectus vel phantasia: Vult ergo David dicere, linguam esse tam levem & agilem, & velocem, sicuti sunt cogitationes nostræ, quæ in momento volant ex uno loco in alium, ex una regione in aliam. Talis etiam, inquit David est lingua nostra, in momento volat ad omnia loca; jam saltat in monasteria inter religiosos, statim post in chorum inter Ecclesiasticos, mox in domos civicas inter Magistratus, jam in aulas inter aulicos, & de omnibus invenit semper aliquid quod garrat ac suggillet, vadit quo vult, penetrat omnia quæ vult. Ergo, ut ait D. Iacobus, *animal plane inquietum*. Si quis assidet mensæ invitatus ab alio, vadit eo, & dicit sicut dicebant de Christo: *Potator vini est*: Si quis non comedit, sed jejunit, vadit eo, & dicit, sicut Pharisei dicebant de Ioanne Baptista: *Dæmonium habet*: Si bene agis, mox tibi adest, & ait: *In Beelzebub eiecit demonia*: Si aliquis patitur, & quasi pender in cruce, dicit, quod dicebant de

Lingua
mala ma-
ximum
malum.

bbb

Chri-

Christo: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere: Si dives es, dicit lingua quod per usuras bona acquisieris: Si pauper es, dicit quod bona dissipaveris per comessationes & delicias: Si non oras, dicit te non habere vel scintillam pietatis: Si oras, dicit te esse hypocritam: Si non faveas pauperi, dicit te crudelem: Si faveas, dicit te hoc facere propter proprium interesse. Denique volat usque in caelum, ad ipsum thronum divinitatis: David enim dicit Psalm. 77: Male locuti sunt de Deo, quid ergo manifestius, quam quod lingua sit animal prorsus inquietum, quod nullibi durat ut omnia carpat.

Alterum est quod fit *malum plenum veneno mortifero*: Vel ut ait, *David Psalm. 5: Venenum aspidum sub labiis eorum*. Scriptura detractorem passim vocat serpentem: Sic *Eccles. cap. 10*, dicitur: *Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occulte detrahit ubi s.* *Gregorius: Serpens & detractor aequales sunt: Quomodo enim ille mordens venenum infert, sic iste detrahens pectoris virus sui effundit in fratrem.*

Detraxisti de altero, & non scit? Serpens es qui mordet, & veneno inficit sine sensu: hoc est quod ait *David: Venenum aspidum*. Hoc genus serpentis habet venenum sub lingua, & est tam mortale ut non sit locus remedio, sequitur necessario mors, sed cum magnis convulsionibus, angustiis, ac tormentis: Est enim venenum urens quod accendit cor donec illud consumat. Vides hic venenum mala linguae? mortale est, quia destruit honorem & famam proximi sine remedio, & cum maximis tormentis: De quo dicit *Ecclesiasticus cap. 28: mors illius mors nequissima, & utilis magis infernas, quam illa*. Ignis inferni tam potens est, ut noster respectu illius non sit nisi pictus, consumit quasi animas & daemones qui sunt puri spiritus. Lingua autem detractoris *inflammata est a gehenna*, inquit *Iacobus Apostolus: Igitur detraxisti de honesta persona, incendisti famam illius; quo igne? igne inferni*. Denique tantum malum est lingua detractoris ut ipse *Cicero* homo ethnicus dixerit: Detrahere alteri, magis est contra naturam quam mori, quam dolor, quam caetera quae corpori possunt accidere: Nam tollit convictum hominum, & societatem.

Non est ergo mirum quod Deus tam severe hoc peccatum puniverit in *Maria*, ut immiserit illi lepram, morbum omnium fetidissimum, & qui totum corpus exiguo tempore consume-

bat.

bat. Et quia tam pestilens erat hic morbus, ut reliquos statim inficeret, *Exclusa est*, inquit Scriptura, *Maria extra castra septem diebus.*

Sed quid factum *Aurone*, qui ejusdem culpæ reus erat? evasit poenas: Cum enim, ait Scriptura, vidisset *Mariam* leprosam, statim accurrit ad *Moysem*, & dixit: *Obsecro Domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum quod stulte commisimus.* Sine mora confessus est suum peccatum, & confessione illud delevit, & sic liber fuit à poena. Tunc rogavit *Moysem*, ut oraret Deum pro *Maria*; oravit *Moyse*, dicens: *Deus, obsecro sana eam, & sanata est.* & revocata ad castra, ut viveret, sicut prius, in medio populi.

DISCURSUS V.

Mittit Moyses viros qui explorent terram promissionis.

Post hæc profecti sunt filii *Israel* in *Pharan*, ibique fixere tentoria, dixitque Deus ad *Moysem*: *Mitte viros qui considerent terram Chanaan, quam daturus sum filiis Israel, singulos de singulis tribubus, ex principibus.*

Vocavit ergo *Moyse* duodecim principes, & dixit ad eos: *Ite, & considerate terram Chanaan, qualis sit, & populum qui habitator est ejus, utrum fortis sit an infirmus, si pauci numero an plures. Ipsa terra bona an mala: Urbes quales, muratae an absque muro; humus pinguis an sterilis, nemorosa, an absque arboribus. Confortamini, & afferte nobis de fructibus terræ. Cumque ascendissent exploraverunt terram à deserto *Sin* usque *Robeb.**

Jam quadraginta dies impenderant explorandæ terræ, quando reversi sunt, & narraverunt *Moyse*, ac populo dicentes: *Venimus in terram ad quam misisti nos quæ revera fluit lacte & melle; ut ex his fructibus cognosci potest, absciderant enim palmitem cum uvæ sua, inquit Scriptura, quem portaverunt in veste duo viri, de malis quoque granatis, & de ficis loci illius tulerunt.* Sed terra illa, inquebant, cultores fortissimos habet, urbes grandes atque muratas. Alii vero dicebant: *nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia fortior nobis est; terra quam lustravimus devorat habitatores suos, populus quem aspeximus, proceræ staturæ est, ibi vidimus monstra quedam filiorum *Enac* de genere Giganteo, quibus comparati locusta videbamur.*

Bbbb a

His

His auditis incœpit populus murmurare, sed *Caleb*, qui erat unus è duodecim qui missi fuerant, compescuit murmur populi, dicens: *Ascendamus & possideamus terram quoniam poterimus obtinere eam.* Hæc est series totius historiæ: Videamus modo quid inde possimus dicere ad instructionem morum.

Ac primum quidem reflecto ad illa verba: *Absciderunt palmitem cum uva sua*, idque juxta *torrentem botri*. Per *torrentem* intelligit passim Scriptura, magnos dolores & aduersa: Sic ait *David* de *Christo Psalm. 109*: *De torrente in uia bibet*, hoc est, multa & graua patietur: Rursum *Psalm. 123*: *Torrentem pertransiuit anima nostra*, hoc est, multa passi sumus. Per *uam* uero significantur dulcedines, consolationes & prospera: *Absciderunt* ergo *palmitem cum uua sua*, de *torrente*, illi qui iuerant ad terram promissionis: Sed quis unquam uidit *uitem* aut *uvas* crescere in *torrente*? *Quis* ille qui expertus est *uiam* quæ nos ducat ad terram promissionis cælestem: *Ibi* crescunt *uua* & *vites* in *torrente*, dulcedo aternæ gloriæ inter dolores & calamitates: In ipsis dolorum *torrentibus* crescit suauitas beatitatis: Nemo enim tantus potest esse peccator, nemo tam sanctus, qui non colligat *uvas* de *torrente* ut sic eueat in cælum: Dum cæditur *uitis*, & *lacrymas* fundit, per *lacrymas* & *vulnera* paratur ad proferendas *uvas*, & generosissimum *uinum*: Numquid à duobus discipulis iuis petiit *Christus*, an possent bibere *calicem* passionis suæ? *Quare* hoc? *Quia* petebant primas sedes in regno *Christi*, illic, inquit *David*, propinabit *Christus* plenos *calices* voluptatum, illic *beatæ animæ inebriabuntur ab ubertate domus Dei*, sed prius epotandus *calix* passionis, *uinum* enim illud cæleste non crefcit nisi in *torrente*, de quo *Christus* ipse, juxta *Davidem*, tam large bibit in *uia*.

Et quare putas ex aqua *uinum* factum in *Cana Galileæ*, quod ut gustauit *Architriclinus*, dixit se nihil ad id temporis gustasse meracius, & generosius, nisi ut intelligamus, arumarum ac lacrymarum aquas in *uinum* uerti beatitatis? Ideo *Christus* tum mentionem fecit *beati calicis*, cum suum *cuorem* effundendum prædixisset in *coena*. *Hic est*, inquit *Matth. cap. 26*, *sanguis meus qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*: *Dico autem uobis, non bibam modo de hoc genimine uitis usque in diem illum, cum illud bibam uobiscum nouum in regno patris mei*. Illius *conviiii* numquam meminerat: Nunc primum de illo agit, quia copiose egerat de suis suppliciis proferendis.

Aduersitates
causa
consolationum.

ferendis, æternitatis enim deliciæ feruntur per calamitates & vulnera, spinæ quas hic patimur in coronas mutantur, cruces in thronum, calix doloris in calicem gaudii, aqua tribulationis in vinum quod Beati bibunt in cælo, fel mutatur in mella, mons Calvariæ in cælum. Sanguis meus, inquit *Christus*, effundetur, sed inde nascetur vinum quod vobiscum bibam in regno cælorum.

Proinde merito credidit *David*, se destinatum ad gloriam æternam, quia prævidebat sibi impendere ærumnas; dicit enim *Psalms*. 21. *Vide quoniam tribulatio proxima est, & cum texuisset Catalogum eorum quæ patiebatur, tunc exclamavit: Apud te, Domine, laus mea in Ecclesia illa magna cælorum.* Hic deprimor, ergo ibi exaltabor. Tanta est æternitatis beatæ cum dolore conjunctio! Nostra est beatitudo, si deprimimur, & non refugimus pati.

Dicit *Ioannes Apocal. cap. 21*, quod Deus in cælo absterget omnem lacrymam ab oculis sanctorum: Ergo prius flere qui nunc exultant præ gaudio, veneruntque non sine cruore ex pugna mortalitatis, quia prius, ut ibidem ait *Ioannes*, coacti fuere lavare stolas suas in sanguine agni. Vocabatur *Elias* in montem *Horeb*, ut illic videret Deum, sed debebat illud iter conficere per tædiosam desertum ubi nec ullus homo apparebat, nec fruges quibus vesceretur, sed unico subcinericio pane & frigida potu contentus, nullo alio per quadraginta dies alimento confortatus.

Non possumus Deum videre in cælo nisi patiamur, alioquin verum non esset quod ait *Apostolus: Per multas tribulationes oportet introire in regnum Dei.* Hoc primum.

2. Reflecto ad illa verba: Detraxerunt, illi nempe qui missi fuerant à *Moyse*, terræ promissionis quam inspexerant, apud filios *Israel*, & statim incœperunt illi murmurare. Ecce, illi male loquuntur, & mox populus, incipit male loqui; Hoc est quod *Paulus* ait, *1. Cor. cap. 5: Nolite seduci, corrumpunt bonos mores colloquia mala: Non loqui mihi, sed tonare videtur Paulus, cum has Corinthiis, de colloquiis leges præscribit.* Nam pravitate sermonum non elidi pudorem ait: Multi enim succumbunt, sed revalescunt, & prostrati victoriam referunt. Non vulnerari ait: Multi enim vulnera referunt, sed post vulnus iterum sanantur, & triumphant. Non dicit malis colloquiis innocentiam perdi: Sed, *corrumpunt*, inquit, *bonos mores, colloquia mala: Hoc est, nihil relinquitur in audiente quod*

Colloquia
prava:

Bbbb 3

non

non sit obnoxium corruptelæ: Et hoc agunt ista colloquia non in mores pravos, sed probos, qui à corruptione longissime aberant. Ut scias hujus veneni tantam esse perniciem, ut ea quoque corrumpat, quæ videbantur minime posse corrumpi. Vox una factis est aliquando, ad totum hominem, quantumvis pium, corruptendum.

Paucis verbis utebatur *Absalon* ad eos qui veniebant ad aulam patris sui, pro negotiis suis, dicens: *De qua civitate es tu? Videntur mihi sermones tui boni, sed non est qui te audiat. Quis me constituat judicem?* Quid inde secutum? tumultus in populo contra *Davidem*, ipse fugatus ex aula, intrusus in imperium rebellis patri *Absalon*, cædes ex utraque parte innumeræ, ut mirum sit quomodo ex tam parva scintilla, tantum potuerit excitari incendium, nisi sciremus tantam esse pestem colloquii pravi ut firmissima quæque corrumpat, quando illa vel tenuissima stilla asperferit.

Vidit olim *Judea* *Pilatum* clamoribus, delationibus, & accusationibus Scribarum & vulgi reluctantem, ac dicentem: Nullam invenio in *Christo* causam mortis: Sed mox ita succubuit, ut adjudicaret fieri petitionem eorum, cæsumque virgis, spinisque coronatum, non damnavit solum, sed etiam medium inter latrones egit in crucem.

Quibus ille muneribus deflexus est à justitia? nullis. Qua terris seditione aut apparatu armorum dejectus è folio æquitatis? nullo. Solis verbis inde dejectus est.

Sed fortasse longa oratione quam aliquis habebat eloquentiâ tantâ ut esset digna *Demosthene* vel *Cicerone*: nihil minus: Vix decem verbis ex optimo judice factus est parricida innocentis: Et quæ illa verba? *Si hunc dimittis*, clamabat populus, *non es amicus Cæsaris*. Si tu tantam in tali præside corruptionem & inconstantiam miraris, ego sane non miror: Quia tam paucae voces: *Non es amicus Cæsaris*, fulgur illi videbantur, quo in extremas miseras à *Cæsare* projiceretur: Tantum veneni secum trahit vel brevissimus discursus non bonus, ut totum *Pilatum* corrumpat.

Cum fratres Patriarchæ *Iosephi*, pascerent oves in agro, & de longe vidissent illum advenientem, *cogitaverunt*, inquit Scriptura *Genes. cap. 37, illum occidere*; an aliquid ipse novi contra illos commiserat? exacerbabat illos prius narratione somniorum suorum, accusarat illos apud patrem de crimine pessimo quod olim com-

miserat.

miserant : Antiqua illa erant : Cur jam de novo deliberant illum occidere, si nihil ille novi commiserat? audi. *Cogitaverunt*, inquit Scriptura, *illum occidere, & mutuo loquebantur, ecce somniator Venit* : Mutuis sese colloquiis in fratris necem concitavere, & per ista colloquia, invidia illorum quæ jam latebat sub cinere, exarsit in flammam, hinc *cogitaverunt illum occidere*, & unde hæc flamma? quia *mutuo loquebantur*.

Denique sermones iniqui & mendaces illorum qui fuerant missi in terram promissionis quibus terram illam describebant plenam crudelissimo hominum genere, ac monstros, ita seduxerunt populum *Israëliticum*, ut *Moysem* contempserit, in *Aaronem* lapides corripuerit, & reverti voluerit in *Aegyptum*; Et quamvis alii conarentur illos componere, dicentes, esse *terram fluentem lacte & melle*; non timeatis, inquebant *populum terra hujus, quia sicut panem eos possumus devorare, Dominus nobiscum est, nolite metueret*. Sed tantum abest ut tali sermone illos componerent, ut eo magis concitarentur ad murmurandum, & jam lapidibus obruerent *Moysem*, & *Aaronem*, nisi Dei nubes se interposuisset, & liberasset à morte; mox in illos à Deo lata sententia est ut nullus eorum terram promissionis ingrederetur, *feriam enim illos*, inquit Deus, *pestilentia, atque consumam*. Viden? quam severa sit divinitus in tumultuantes quos videt malis colloquiis depravatos? Et merito: Raro enim extinguitur incendium, quod per malam linguam excitatum est.

Hinc tanta cura ac sollicitudo in parentibus *Romanis*, ut nullum impurum verbum proferretur ubi puer aderat, ne teneris animis semel imbibitum, numquam deinde deleri posset. Qua super re acerrime *Bernardus* excurrit *Serm. 24 in Cant*: Unus est, inquit, qui loquitur, & unum tantum verbum profert, & tamen illud verbum, uno in momento, multitudinis audientium, dum aures inficit, animas interficit.

Hoc tandem est quod ait *Paulus*: *Corrumpunt bonos mores colloquia prava, sed præ cæteris impudica, quæ passim in consortiis juventutis, & non raro, etiam inter variæ conditionis homines, in conviviis habentur, non tantum quibusdam involucris tecta, sed etiam aperta, & dum vinum quod lætificat cor hominis bibitur, sparguntur spumæ inferni, & sputa diaboli (sic enim verba impudica vocat *Peraldus*) quæ animas inficiunt.*

Et

Et in hoc multi Christiani, quod pudor est, peiores sunt ethnicis. Accipio Scripturam in testem *Daniel cap. 5*, ubi describit convivium illud *Balthasar* regis *Babyloniae*, in quo nihil deerat quod poterat fræna laxare luxuriæ; aderat quidquid deliciarum habet æter in avibus, sylvæ & campi in quadrupedibus, flumina & mare in piscibus, aderant maximi totius imperii principes, aderant uxores eorum & concubinæ, omnia denique ad incendendam libidinem composita: Nihilominus tamen post hæc omnia dicit Scriptura: *Bibebant vinum, & laudabant deos suos.*

Quis unquam credere potuisset, nisi Scriptura diceret, idololatrias, & *Babylonios* quidem, hoc est, in civitate quæ sibi similem non habebat in licentia & luxu; imo & principes, qui nihil sibi illicitum esse existimant, non effudisse se in omnem quidvis loquendi licentiam? nihil simile: Non disputabant de feminarum capillis, ac cirris: Non quærebant an passi an adstricti crines plus arriderent in femina, quinam oculi acriores glauci an subnigri: Non differebant de petulantia quovis usu, abusuque lascivia: Quid ergo? *laudabant deos suos*: Quis non stupeat? mille ex Principibus, *Babylonis* accumbebant mensæ, & nemo erat qui non laudaret Deos suos, nemo qui verbum impudicum proferret, sed *laudabant Deos suos*, etiam inter vina, inter omnes delicias, in consortio tot levium feminarum agebant de diis suis.

Quis jam inter epulas meminit Dei? Quis in conviviis loquitur de cælo? *Assyriorum* princeps *Balthasar*, ita cum principibus epulabatur, ut à Deorum suorum laude non interquiesceret: *Bibebant vinum, & laudabant Deos suos*: Inter pellices & concubinas differebant de diis idololatriæ. Christiani vero, tantum abest ut Deum laudent, ut è contrario non pauci cælum sermonibus impuris oppugnent. In *Assyriorum* vino supernatabat religio, in Christianorum vino religio non semel submergitur: *Babylonis* infundebant quasi cælum in calices suos, dum laudarent Deos suos, & infundent Christiani in calices suos sordes linguarum suarum, quibus & se, & alios inficiant? ergone convivari non possumus, aut nos oblectare, nisi oculis, nisi animo, nisi lingua fornicemur? Pergamus ad alia.

*Judicia humana non
servanda,*

Tertium quod reflecto in verbis eorum quos *Moses* miserat in terram promissionis, est illud, quod ex una parte essent qui terram istam laudarent in summo, dicentes, terra est quæ fluit lacte

& melle, ecce portavimus nobiscum fructus illius, palmitem uvæ, qui ut videtis, tantæ magnitudinis est, ut debuere portari in vecte: Videtis etiam malo granata & ficus quas attulimus, omnes præstantissimos fructus, hinc potestis colligere quam sit felix ac ferax regio. Præterea incolæ non adeo fortes sunt ut eos superare non valeamus, quare magno animo estote, & nolite timere.

Ex alia vero parte dicebant alii: *Terra quam lustravimus devoravit habitatores suos, populus quem aspeximus, proceræ stature est: Ibi vidimus monstra quedam filiorum Enac, de genere gigantum, quibus comparati locuste videbamur.*

Primi omnia facillima faciebant, & animabant populum ut viam versus terram promissionis arriperent: Secundi omnia faciebant molestissima, & terrorem populo incutiebant, ne iter illud prosequerentur. Primi repræsentabant angelos bonos, qui nos assidue animant ut prosequamur iter quo tendimus ad terram promissionis cælestem, ostendentes illud non esse difficile, terram illam esse lacte & melle manantem, & locum omnium deliciarum ac voluptatum. Secundi repræsentabant angelos malos, qui nobis persuadere conantur iter illud plenum esse monstris, quæ homines devorent, & gigantibus, quibus non possimus resistere.

Via qua ad cælum tendimus, sunt mandata Dei ac virtutis: Hoc unum nobis occinunt angeli, quod ait *Ioannes Epist. 1. cap. 1: Mandata Dei gravia non sunt, & quod ait Christus Matth. cap. 11: Iugum meum suave est, & onus meum leve.*

Mandata Dei gravia non esse probant 1. *Augustinus lib. de grat. Christi, cap. 16, dicens: Gravia non sunt, quia non trahunt deorsum: Quidquid enim grave est, ut lapides, lignum, ferrum, terra &c. & per se cadunt deorsum, & alia secum trahunt. Mandata vero Dei, inquit Didymus Alexandrinus, hominem levant in altum, ergo non sunt gravia.*

Explicat hoc similitudine *D. Bernardus Epist. 72, ad Ramaldum: Leve est, inquit, quod portantem non gravat, sed levat: Ubi, inquit, occurrit de pennis avium, mirum opus naturæ: Unde grossecit materia, inde sarcina levigatur, & quantum crescit in massa, tantum decrescit in pondere. Hoc plane in pennis similitudinem oneris Christi exprimit, quod & ipsæ ferant à quibus feruntur.*

Cccc

Præ-

Prægrandium alæ volucrum, grave in se pondus habere videntur, eo tamen ciconiæ, ardeæ, aquilæ pernici feruntur per aera volatu: Ipsæ ferunt à quo feruntur, & ut ait Poeta, sine pondere habentia pondus.

Amor omnia vincit,

Inde concludit *Augustinus in Psalm. 122*, nihil esse tam grave, cui amor non addat alas: Ascendit, inquit, volando, qui ascendit amando; D. quoque *Bernardus Serm. 43, in Cant.*: ad illa verba, *Canticorum Cap. 1: Fasciculus Myrrha dilectus meus mihi*, Non fascem, inquit, sed fasciculum dilectum dicit, quod leve præ amore ipse ducat, quidquid laboris imminet aut doloris. An non fasciculus jugum *Christi*, quod ait esse suave, & onus leve? Non quia leve in se, sed leve tamen amanti: Considerate dumtaxat, inquit, *Augustinus in cap. 26, Matth. Tom. 10 Pag. 1525*, quanta amor reprobis atque lascivis faciat, quam dura, & intolerabilia pertulerunt ut pervenirent ad ea quæ amaverunt: Sive sit amator pecuniæ qui vocatur avarus, sive sit amator honoris, qui vocatur ambitiosus, sive sit corporum pulchrorum amator, qui vocatur lascivus: Et quis posset considerare omnes amores? Considerate tamen quantum laborent omnes amatores, nec sentiunt quod laborent &c. Sic *Augustinus*.

Consideremus hoc ergo, ut monet *Augustinus*, in variis exemplis: 1. Quid non pertulit Patriarcha *Jacob* pro *Rachele*, ut illius amoribus potiretur? dicat ipse met: *Die noctuque*, inquit *Genesi cap. 29, astu urebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis*, idque per quatuordecim annos, & post hæc omnia, inquit Scriptura, tot anni videbantur illi dies pauci, præ amoris magnitudine. Optime ergo ait, *Bernardus Serm. 14, in Cant.* Ubi amor est, labor non est.

2. Domicella quædam, ut ad tempora nostra veniamus, detestabatur conjugium adolescentis, qui claudicabat, nam crus sibi paulo ante confregerat. Ubi amans hoc intellexit, mox chirurgum advocat, & denuo, acerrimo doloris sensu, crus sibi confringi, & restâ confingi curavit: Miraris? amabat, & ideo leve illi videbatur quod patiebatur. Sed nulla res, inquit *Augustinus*, amanti difficilis.

3. Fuit nobilis aliquis qui digitum auricularem sibi præciderit, eumque litteris insertum in pignus amoris ad suam amantissimam destinavit: Alter cum forte acum super puellæ pectus contempisset,

subla-

sublatum ori inferuit, dicens tanto se eam amore diligere, ut acum libens in illius gratiam deglutiret, fecit, & extinctus est. Denique fuit qui biberis ad sanitatem amasiæ suæ, non modo vitrum efficcavit; sed insuper omnes margines dentibus comminuit, & vitri fragmenta avidissime devoravit, & vitam amisit. Monstra illa sunt amoris, terribilia sunt: Sed amor, inquit, *Chrysostomus Serm. 40.* nec vulnera curat, nec ferrum, nec mortem; si amor est, vincit omnia.

Summa, si amas, non potest tibi via quæ ducit ad terram promissionis gravis esse, aut difficilis, quia nullum Dei mandatum est quod non sit leve, facile, & suave amanti.

Aut tu dic mihi quænam ex illis tibi gravia, videantur. Forte inimicos diligere, illis parcere, aut benefacere? nullus habuit majores hostes quam *David*, nemo libentius illis condonavit: An grave æstimas servare pudicitiam? Quomodo ergo tot millia virginum, tanta cum hilaritate illam servarunt? Quare merito petebat interdum à se *Augustinus*: Non poteris quod isti & istæ?

Dices fortasse quod audimus alios aliquando dicentes: Illi erant sancti: verum dicis, sed homines tamen erant ut tu, ex eadem materia facti erant quæ tu: Si tu ex carne es, non erant illi ex ære, non erant alterius naturæ quam tu.

Quis sanctior *Elia*? Tamen, inquit *Jacobus Apostolus Cap. 5*: *Homo erat, similis nobis*, & obnoxius passionibus, qui habebat affectus & motus humanos: jam irascebatur, jam melancholicus erat, jam premebat illum fames, & sitis, & lassitudo, & alia incommoda, sicut nos: Vide tamen quanto animo fuerit ac fortitudine: Impetravit à Deo ut lingua ejus fieret clavis cæli, ut illud modo aperiret ad fundendos imbres, aut ignes juxta suam voluntatem, modo illud clauderet ut non plueret: Nihil illi erat difficile, quia totus ardebat amore in Deum.

Lego in libro *Iosue cap. 11*. Quod *Iosue* supremus exercitus *Israëlitici* dux, universa compleverit quæ præceperat Deus *Moyse*, & *Moyse* illi: *Non præterit*, inquit Scriptura, *de universis mandatis vel unum quidem verbum quod jussisset Dominus Moyse*. Et hic, homo erat sicut & tu, sed sanctus quia Deum amabat; ideo ardua quæque levia videbantur, tu vero, quia non amas, omnia difficilia tibi videntur.

Lego 2. apud *S. Lucam* cap. 1 de *Zacharia*, & ipsius uxore *Elisabeth*:
Erant ambo ante Deum incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus
Domini, sine querela.

Non in aliquibus tantum mandatis, sed in omnibus, nec in mandatis tantum, sed etiam in justificationibus, hoc est, in omni genere devotionis ac pietatis Et quod non minus mirabile est, vivebant in matrimonio *sine querela*.

Et hi homines erant sicut & tu, ex eadem carne constantes, & passionibus humanis obnoxii, sed sancti erant, quia Deum sincere amabant, ideo nullum erat mandatum, nulla justificatio, quæ illis non videbatur non levis: Tu vero quia non amas in plurimis quæ occurrunt in matrimonio præcepta à Deo, facis difficultatem;

Attendis diabolo & carni dicenti tibi, sicuti olim illi exploratores terræ promissionis ad filios *Israel*: Terra illa quam vidimus, habitatores habet fortissimos: Vidimus ibi monstra quædam de genere gigantæo qui devorant homines, monstra quædam, quibus comparati locustæ videbamur.

Ecce omnia tam terribilia & horrenda, ut populus illis auditis, exclamaret: *Nequaquam ad hunc populum possumus ascendere*, Interea omnia erant mendacia, Scriptura enim dicit, *destruxerunt terram quam inspexerant.*

Tu quoque territus falsis imaginationibus, dicis, non possum hoc, non possum illud: contrarium est verum, inquit *Augustinus Serm. 61, de temp.* Nam in omnibus Scripturis, inquit, dicit tibi Deus, quia potes, tu vero è contrario respondes te non posse: Considera nunc utrum Deo, an tibi debeat credi: Et ideo quia veritas mentiri non potest, relinquat vanas excusationes suas humana fragilitas, quia nec impossibile aliquid potuit imperare qui justus est, nec damnaturus hominem pro eo quod non potuit vitare, qui pius est.

Optime vocat *Augustinus* *vanas excusationes* eorum qui dicunt se non posse: Non poteris, ut alibi ait, quod isti & istæ, tot millia fecerunt? dicis illi fuerunt sancti; Vana excusatio, quia nihilominus homines fuerunt ut tu, quare non posses esse sanctus ut illi? Dices, non habeo tantas gratias ut illi; vana excusatio, habes si vis, est enim axioma Theologorum, factu quod in te est. & Deus faciet quod in se est: Invenio, inquit, magnas difficultates; vana excusatio,

rio, ama Deum, & non invenies, nihil enim difficile est amanti: Piger es, ideo quadrat in te quod ait, *Salomon Prov. cap. 22: Dicit piger: Leo est foris, in medio platearum occidens sum: Nullum virtutum genus tibi esse videtur quod non leoninam ferocitate præ se ferat. Exhorrescis jejunia ut noxia sanitati, times egestatem si des eleemosynas, ex remissione injuriarum times labé nomini tuo inurendam, phantasiæ sunt quæ tibi amor proprius, & diabolus suggerit, vel ut ait, David Psalm. 93: Fingis laborem in precepto: Phantasiæ sunt, si enim vere amares, nihil tibi foret difficile pro Deo & cælo, sed diceres cum caleb & Iosue, duobus sanctis exploratoribus terræ promissionis: Terra illa cælestis quo tendimus, fluit lacte & melle, ascendamus ergo, & possideamus eam, quoniam facile poterimus obtinere eam. Non sunt leones in via qui te decerpant, tu fingis hoc; non sunt talia monstra quæ te devorent, tu fingis hoc, quia credis diabolo, non sunt ibi gigantes qui te terreant, tu fingis hoc, tantum ama, & omnia tibi fluent lacte & melle.*

DISC URSUS VI.

Punitur quidam qui ligna colligebat die Sabbathi.

Cum castra filiorum Israël, adhuc versarentur in deserto Pharan, contigit ut quidam ex illis colligeret ligna die sabbati, quem cum invenissent, obtulerunt eum, inquit Scriptura, *Moyse & Aaron, & univere multitudini, qui recluserunt eum in carcerem, nescientes quid super eo facere deberent: Dixitque Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba extra castra, cumque eduxissent eum foras, obruerunt lapidibus, & mortuus est, sicut præceperat Dominus.*

Hic vides quam severe puniat Deus violatores festorum, etiam in re non admodum gravi, qualis erat aliquot ligna colligere. Hinc ulterius colligere potes quanti faciat Deus dies sibi dicatos. Hanc occasionem, arripiam, agendi de celebratione festorum, in qua hodieque passim peccatur.

Dico 1. Principium mundi, simul fuit principium Sabbathi apud *Judæos*, & diei Dominicæ apud Christianos. De Sabbato quidem ait Scriptura *Genes. cap. 2*, postquam narraverat opera omnia quæ
 Cccc 3 Deus

*Festi dies
Sanctorum
celebrandi,*

Deus sex diebus creaverat, *benedixit*, inquit, *diei septimo*, & *sanctificavit illum*, hoc est, inquit *Lippomannus*: In illo die benedictiones & laudes fieri voluit, sibi que consecravit, sanctificare enim idem est ac ad divina obsequia applicatio. Postea sub *Moyse Exodi cap. 28*, illum publicari voluit sub præcepto, dicens: *Memento ut diem Sabbati sanctifices*.

De Dominico vero die inter Christianos, sic ait antiquum quoddam Concilium, quod habetur *Tom. 1 pag. 757*: Ex Apostolorum traditione, & Ecclesiæ autoritate descendit: Mos inolevit ut diem Dominicum venerabiliter atque honorabiliter colamus, quoniam eo die Christus à mortuis resurrexit, eo die Spiritus Sanctus super Apostolos de cælo descendit.

Dico 2. Exigebat & Dei majestas, & natura hominis ut talis dies institueretur. Dei quidem majestas, ut nos illo die totos impenderemus ejus divinis obsequiis, qui totos dies impendit in conferendis nobis novis beneficiis. Exigebat hoc etiam natura hominis, quæ consistit in duabus partibus, quarum una terrena est, & deorsum trahit, scilicet corpus: Altera æterna & immortalis, scilicet anima. Sicuti ergo, inquit *D. Antoninus Sum. Theolog. Tit. 14 cap. 4*. Corpus indiget aliquo tempore ad refectionem sui, quæ fit per somnum, comestionem, & hujusmodi, alias deficeret in operando & vivendo; ita & anima indiget refectione spirituali, ne deficiat, quæ fit per orationes & alia spiritualia: Adeoque postquam homo sex solidos dies impendit negotiis suis sæcularibus ac temporalibus, necesse erat, ut saltem unum diem impenderet Deo, & animæ.

Videte modo quanti Deus fecerit illum diem obsequio suo destinatum. Patet 1 ex illis verbis: *Memento ut diem Sabbati sanctifices*; Ubi reflexit *D. Bernardinus Tom. 2, Serm. 10 A. 1*, ad illud verbum *Memento*; In nullo inquit, aliorum præceptorum posuit verbum istud *Memento*: Præviderat enim humanæ fragilitatis conditionem, & quantum aliis diebus hebdomadæ, mundanorum sollicitudines memorias hominum occuparent, ideo addidit, *Memento*, vide ut inter omnes tuas curas, & negotia sæcularia, numquam obliviscaris diem Sabbati sanctificare, ut saltem unum diem tribuas Deo, quando tot dies tribuisti mundo.

2 Hoc sæpius postea voluit Deus inculcatum *Judeis*. Sic lego quod præceperit *Jeremie* prophætæ, ut nomine suo diceret civibus

Ierofolymitanis: Vade, inquiebat Deus ad Ieremiam, & sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Iuda, & egrediuntur, & in cunctis portis Ierusalem, & dices ad eos: Audite verbum Domini reges Iuda, & omnis Iuda, cunctique habitatores Ierusalem, hec dicit Dominus: Custodite animas vestras, & nolite portare pondera in die Sabbati, & nolite eicere onera e domibus vestris in die Sabbati, & omne opus non facietis.

Et quia Iudei, similia faciebant diebus Sabbati, graviter illos corripuit *Esdras* Propheta & princeps. In diebus illis, inquit lib. 2. cap. 13. Vidi in Iuda calcantes torcularia in Sabbato, portantes acervos, & onerantes super asinos vinum, & uvas, & ficus, & omne onus, & inferentes in Ierusalem die Sabbati, & inferentes pisces & omnia venalia, & objurgavi optimates Iuda, & dixi eis: Que est hec res mala quam vos facitis & profanatis diem Sabbati? Numquid hec fecerunt patres nostri? adduxit Deus super nos omne malum, & super civitatem hanc, & vos additis iracundiam super Israel violando Sabbatum.

Deus per *Ieremiam*, volebat monitos reges, per *Esdras* alios magistratus, ut sedulo invigilarent ne quid committeretur contra Sabbati sanctitatem, & ni faciant, minatur illis supplicia: Nondum vides quanti fecerit Deus dies festos?

Similiter etiam *Christus* ejus filius: Quia quodcumque erat aliquod festum Ierofolymis, ipse eo se conferebat, reverentia & devotionis causa, ut loquitur *D. Antonius de Padua*. Sic ait *D. Lucas* cap. 2. Cum factus esset annorum duodecim ascendit Ierofolymam cum parentibus secundum consuetudinem diei festi. Sic etiam *Ioannes* cap. 5: Erat dies festus Iudeorum & ascendit Iesus Ierofolymam. Item cap. 7: Erat in proximis dies festus Iudeorum Scenopogia, & ascendit Iesus, & ingressus est templum.

Hisce positis dico 3 dies festos celebrari debere per vacationem ab omni opere servili. Hoc docuit Deus ipse suo exemplo, cum enim sex diebus operatus fuisset in creando mundo, septimo die, *requievit*, inquit Scriptura, ab omni opere.

1 Hoc expresse mandavit *Exodi* cap. 20: Non facies omne opus in eo, quod paulo post declarat *Levit.* cap. 23: Nullum servile opus facietis: Quanam autem illa opera servilia sint in particulari, longum esset recensere, & plerique hoc norunt.

Dico igitur 4. cum *Augustino* lib. de Spir. & lit. cap. 15: per abstinentiam ab opere servili, etiam intelligi abstinentiam a peccato:
Dicit

Dicit enim Deus, volo ut sanctificetis dies festos, sanctificare autem est non peccare: Sic etiam dicit *Glossa*: Etiam peccatum est opus servile, *omnis enim*, ut ait *Ioannes cap. 8*, qui facit peccatum, servus est peccati. Hinc *D. Thomas 2. 2. quest. 122* putat, quod ille magis faciat contra præceptum de sanctificatione Sabbati, qui facit peccatum die festo, quam qui facit aliquod opus corporale de se licitum: Confirmat hoc auctoritate *S. Augustini*, dicentis *lib. de 10 Chordis*: melius faceret *Iudæus* aliquid utile in agro suo, quam seditiosus in teatro, die festo existeret: Et melius feminæ eorum die Sabbati lanam facerent, quam si toto die in neomeniis suis saltarent.

Accedit *Origenes Hom. 23 in Numer*: Qui peccat, inquit, die festo, agere non potest diem festum, quia agit diem peccati.

Nihilominus tamen videmus in dies festos reservari choreas, tripudia, comædias, crapulam, comestationes, spectacula profana, ludos, excursions ad villas, convivium &c. ita ut merito exclamet *S. Antoninus p. 2 Sum. Theol. Tit. 9 cap. 7*: Heu miseranda cæcitas Christianorum! qui plura sæpe peccata faciunt, & graviora in diebus festivis, quam per totam hebdomadam: Nam cum aliis diebus oporteat eos diversis exercitiis laborare ut possint vivere, diebus festivis, quando deberent laborare pro anima, & Deo vacare, implicant se multis vitiis.

Hoc inter multa peccata quæ commiserat *Augustinus*, nominatim deplorat in suis *confessionibus*: Ausus sum, inquit, o Domine, in solemnitatum tuarum celebritate, intra parietes ecclesiæ tuæ, concupiscere, & agere negotium procurandi fructus mortis.

Merito hoc deplorat, nam ut ait *D. Bernardus Tom. 2, Serm. 10. cap. 1*. Quam execrabile sit festivis diebus vacare lasciviæ, cantibus, & choreis, comædiis, potationibus, tempus terere, quis exprimere potest? non enim deliciis & epulis carnalibus diem dominicam deputavit Deus, sed sacris exercitationibus, verbo Dei audiendo, frequentando Sacramenta, orationi &c.

D. Bernardus etiam Serm. de natali S. Ioan. Bapt. sic perstringit illos qui hoc modo prædicto dies festos transigunt: *Ioannes* corpus castigat, extenuat, & affligit, vos indui festinatis bysso & purpura, & splendide epulari: Hiccine est præsentis totus honor diei? hæc *Baptista* reverentia tota? & cuius celebratis natalem? nonne illius qui in eremo fuit hirsutus veste, confectus inediâ? & in his tota vestre

vestra versatur celebritas, in gloria vestium, & voluptate ciborum? Putant SS. Patres & alii numquam magis diabolus rem suam agere ut homines peccent quam diebus Dominicis & festis. Hæc est 1. opinio S. Leonis Papæ *Serm. 3 de quadrag.* Non desinit, inquit, nobis antiquus hostis laqueos peccati ubique prætere, sed tunc maxime adversus Christi membra sævire, quando ab eis sunt sacra-tiora celebranda mysteria.

Hæc est etiam opinio S. Bernardini *Tom. 2 Serm. 10*: Statuit, inquit, Deus sacras solemnitates & dies festos, ut cessaremus à vitiis, vacaremus ab operibus mundanis & insisteremus divinis: Sed insi-diante humani generis inimico, quod statutum fuerat ad Dei gloriam, & nostram salvationem, jam conversum est ad Dei ignominiam, & nostram damnationem.

Quod paulo latius deducit Scriptor quidam insignis hujus sæ-culi: Sciens, inquit, malignus serpens diem Dominicum & alia fe-sta ab Ecclesia præcepta & instituta esse, ad exhibendum Deo & sanctis specialio-rem, & reverentio-rem Dei cultum; ad exhibendum pro divinis beneficiis, & patrocini-um Sanctorum debitam gratitu-dinem, atque ad animarum profectum, hisce se totis viribus oppo-nit diabolus, hominesque illis diebus, plus quam aliis ad dissolutio-nes instigat, ut fructum impedire possit; & licet mercatus, & ludos, & comædias, & venationem, & vanos discursus & insolentias in templis, differre possit ad alia loca & tempora, mavult tamen illa fieri festis diebus quando sacrificia, & divina obsequia celebrantur. Hoc est quod etiam *Thomas à Kempis*, experientia se didicisse affir-mat, nempe quod Sancti circa festa solemniora magis tententur quam alias.

Dico 5. non sufficere, ut festa celebremus, cessare à servilibus operibus, & non peccare, sed etiam celebranda esse cum pietate ac devotione, & exercitio virtutum quas tam commode, propter negotia sæcularia, non possumus exercere diebus feriatis.

Probat hoc *D. Thomas Opusc. in Decalog.* ex variis Scripturis: *Deut. cap. 5: Observa diem Sabbati ut sanctifices eum Exodi cap. 14: Custodite Sabbatum meum, sanctum est enim. Exodi cap. 35: Septimus dies vobis erit sanctus.* Ergo inquit *S. Thomas*, hic dies datus est ad sancta ac pia opera facienda. Ideo enim voluit Deus nos ab omni opere corpo-rali vacare, ut nos daremus operibus animæ, corporalia enim im-pediunt spiritualia.

D d d d

Hinc

Hinc videre potestis quantum absint à celebratione festorum, qui uno sacro audito contenti, reliquum diem impendunt conversationibus, deambulationibus, ludis, recreatiunculis, quod non facerent diebus feriatis suis negotiis occupati adeoque minus agunt pro Deo diebus festis, quam diebus feriatis; imo istis diebus sæpe summo mane veniunt sacrum audituri, ut tanto expeditiores sint ad sua negotia, diebus vero festis vel otiantur in lecto, vel vacant comendo corpori, & veniunt audituri postremum sacrum: Hoc non est diem Domini celebrare, sed diem corporis sui, & sensualitatis.

Audiamus porro ex Patribus quomodo antiqui Christiani diem Dominicum aliaque festa, præsertim martyrum celebrarint. 1. toti vacabant orationi, ideo *Constantinus* imperator, ut scribit *Eusebius lib. 4. de vita Constant. cap. 18.* solebat vocare diem Dominicum, *diem orationum*, & certas preces instituerat ipse quibus ejus aulici uterentur: Toto quidem vitæ cursu, singulisque diebus orandum est, sed qui diebus festis, non sæpius, & diutius orat, aut non satis religiosus est, aut Christianus non bonus.

2. Antiqui Christiani confitebantur illis diebus, & communicabant: Clare enim scribit *Augustinus lib. 6 Confess. cap. 2.* ad memorias Martyrum *Communicationem corporis Christi* fuisse celebratam.

3. Intererant Missæ Sacrificio, quod tam proprium festis est, ut majores nostri nomen Missæ sæpius sumerent pro ipso festo: in Capitularibus *Caroli Magni lib. 2 cap. 18.* lego hæc verba: *Spatium dare decrevimus usque ad missam S. Martini.* hoc est usque ad festum illius Sancti. Ibi etiam festum *S. Andree* vocatur *Missæ S. Andree*. Sic & nos hodieque vocamus festum *S. Joannis*, festum *S. Bavonis*, festum purificationis *Deiparæ*, dedicationis templi, *Missam S. Joannis* &c. Unde patet *Missam* propriam esse festorum dierum.

4. Omnes turmatim confluebant, & replebant templa ad audiendum verbum divinum: Vix enim Patrem invenies cujus conciones dictæ ad populum festis diebus non extent: Plurimos autem qui laudent confertam auditorum multitudinem, & dicant egressos è templo vel debere de auditis meditari, vel colloqui.

5. Vacabant operibus misericordiæ, invisebant captivos, largiebantur eleemosynas, & epulis pauperes recreabant: Ita restatur

statuatur *Augustinus Serm. 2, de Temp.*

6 Pridie festorum jejunabant, & nocte præcedente vigilabant ad tumbas martyrum, ibique orabant, hinc profestaa dhuc vocantur *vigiliae*. Hoc reperio apud *S. Leonem*, qui non semel suas conciones concludit his verbis *Jejunemus & vigilemus*, & oremus ad sepulchrum *S. Petri* &c.

7 Relebant, inquit *Augustinus in Psalm. 15*, in festis martyrum quid illi patiebantur, & intelligebant quid intuebantur. Pulchra & fructuosa meditatio: Recolere enim quid Martyres passi fuerint, miserationem movet, intelligere quid spectassent, ad imitationem excitat. Dum enim consideramus quomodo & quid, omnium rerum caducarum cupiditate exuti, bonis fortunæ spoliati, mortui mundo & honori, sceleratis odiosi cari Deo, in media ipsa morte, & diris corporis cruciatibus, forti animo paterentur, animus noster elevatur à terra, & quasi hujus vitæ oblitus ad sublimia evolat, & ingeneratur pia cupiditas eo abundi quo illi felicissimè pervenerunt.

Ita celebrabant festos dies Christiani illi antiqui, majores nostri; quantū vero nos ab illorum pietate ac devotione deflexerimus, ad oculum videmus, & quod hæc è præcipuis rationibus sit, cur Deus nos tot plagis affligerit, vix dubito, dum enim Scripturas pervolvo, invenio apud *Ezechielem cap. 20*, Deum clamantem: *Sabbata mea violaverunt, dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos, & consumerem eos*, Conquestus fuerat Deus *lib. 2 Paralip. cap. 34*, cum eodem populo quod idola adorasset, dicens: *Quia dereliquerunt me, & sacrificaverunt diis alienis, idcirco stillabit furor meus super locum istum* Quantum discrimen inter stillare, & effundere? & tamen, quando *Judei* idolis servierant, dicit Deus, *stillabit super eos furor meus*; quando vero violaverunt Sabbata, dicit, *effundam furorem meum*, numquid hoc est tacitè significare, sibi magis displicere violationem Sabbati, quam cultum idolorum?

2 Audio Prophetam *Amos cap. 8*, dicentem: *Et erit, inquit, in die illa, dicit Dominus, convertam festivitates vestras in luctum*. Tunc, inquit, *Gregorius hoc loco*, festivitates convertuntur in luctum, cum pro peccatis, quæ homines in illis committunt, puniuntur.

Deplorat hoc *Ieremias Propheta Thren. cap. 3: Via Sion lugent, inquit, quia non est qui veniat ad solennitates ejus*. Quomodo hoc factum

Dddd 2

ctum

etum sit patet ex *lib. 2 Esdræ cap. 13*, ubi Sanctus hic vir objurgat principes *Juda*, dicens: *Profanatis diem Sabbati*, permittitis enim, ut isto die *Judei* calcent torcularia portent acervos, & onerent super asinos vinum & uvas, & ficus, & omne onus inferant in *Ierusalem*, die Sabbati, & vendant: Propterea adduxit Deus super nos omne malum & civitatem hanc. Quod erat illud malum? Venit *Nabuchodonosor*, & destruxit hanc civitatem, duxitque *Judeos* captivos in *Babyloniam*, & sic festivitates nostræ versæ sunt in luctum, nullus enim est qui amplius veniat ad illas celebrandas.

Denique ut paucis absolvam, habemus exemplum illud super quo materiam hanc totam fundavimus, nempe illius hominis qui die Sabbati colligebat aliquot ligna ad struendum ignem. Cumque *Moses* & *Aaron* dubitarent quo supplicio affici deberet, recurserunt ad Deum, qui sententiam pronuntiavit, dicens: *Morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba.*

DISCURSUS VII.

Core, Dathan, & Abiron vixi absorbentur à terra.

Statim post punitionem illius hominis, narrat Scriptura horrendum supplicium *Core, Dathan, & Abiron*. Historia autem est talis: Erant hi tres principes populi, surrexerunt illi contra *Moysem*, & cum illis alii ducenti quinquaginta, omnes proceres Synagogæ, invidabant enim *Aaroni*, quod ipse à *Moyse* electus esset in Sacerdotem, & ipsi tantum essent Levitæ: Caput totius seditionis erat *Core*: Dixerunt ergo ad *Moysem*. Quid vobis persuadetis? Quænam est ista vestra arrogantia, ut vos soli fungamini Sacerdotio? an putatis vos solos esse sanctos? Omnis multitudo populi æque sancta est ac vos, & Deus æque est inter illos ac apud vos; omnes enim æque credunt in Deum, eandem vobiscum habent religionem, eodem fœdere comprehenduntur, quod Deus eum illis iniit in monte *Sinai*: Omnibus pluit de cælo manna, omnibus prævit in columna nubis & ignis, cum omnibus habitat in tabernaculo: Quid ergo vos plus habetis quam omnes, ut sanctiores reliquis vos esse putetis? Cur ergo elevamini super populum?

Domini?

Quid

Quod cum audisset Moyses, inquit Scriptura, cecidit pronus in faciem, ut Deum oraret, finita oratione, dixit ad Core, & ad omnem multitudinem: *Mane notum faciet Dominus qui ad se pertinent, & quos elegerit appropinquabunt ei. Quis est Aaron ut murmuretis contra eum?* Ipse se Sacerdotio non ingessit, sed Deus eum elegit.

Tunc misit ad Dathan & Abiron, ut venirent ad se, sed noluerunt venire dicentes: *Non venimus.* Hactenus nos decepisti: Quoties enim audivimus te dicentem, quod introduces nos in terram lacte & melle manantem, interea vis nos occidere in deserto; *non venimus.*

Dixit autem Moyses ad Core, qui illi astatat: *Tu, & omnis congregatio tua stete seorsum coram Domino, & Aaron die crastino separatim: Tollite singuli thuribula vestra, & ponite super ea incensum, offerentes Domino ducenta quinquaginta thuribula; Aaron quoque teneat thuribulum suum.* Cumque die crastino hoc facerent, apparuit cunctis gloria Domini, scilicet in nube lucidissima, & mira luce circumdata quæ gloriam majestatemque Dei repræsentabat, dixitque ad Moysen & Aaron: *Separamini de medio congregationis hujus ut eos disperdam: Precipe universo populo ut separetur à tabernaculis Core, & Dathan, & Abiron.* Abiit ergo Moyses ad Dathan & Abiron, qui cum liberis & uxoribus remanserant in tentoriis suis, stabantque cum thuribulis in eorum ingressu, & exclamavit voce magna ad turbam populi: *Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad illos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum.* Et ut cessavit loqui, dirupta est terra sub pedibus rebellium, devoravitque illos cum tabernaculis suis, & omni substantia eorum, descenderuntque vivi in infernum: *Sed & ignis egressus est à Domino, & interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incensum.* Tandem addit Scriptura Numeror. cap. 26. *Factum est grande miraculum ut pereunte Core, filii non perirent.*

Antequam veniam ad documenta moralia, prius ad majorem historiarum explicationem observare debeo illa verba: *Descenderunt vivi in infernum,* non in sepulchrum, ut putat Abulensis, sed in illum locum ubi damnati puniuntur igne æterno: Sic enim intelligunt Hieronymus, Epiphanius, Beda, Bellarminus, & Ambrosius, qui sic loquitur Epist. 82: *Immugiens terra in medio plebis scinditur, aperitur in profundum sinus, abripiuntur noxii, & ita ab omnibus mundi hujus ablegantur elementis, ut nec aerem haustu, nec cælum visu, nec mare tactu, nec terram contaminarent sepulchro.* Dicendum

dum ergo est illos in æternum fuisse damnatos.

Sed cum Scriptura dicat quod vivi descenderint in infernum, quæstio est an vivi eo pervenerint, cum corpore & anima. Afferunt aliqui contrarium, tamen est probabilius, scilicet vivos descendisse in terram, sed mortuos esse in via, ibique corpora remansisse, animabus in infernum descendentibus.

Ratio prima est: Quia sententia mortis universaliter lata est in omnes homines, sic enim dicit Apostolus *Hebr. cap. 9: Statutum est omnibus hominibus semel mori*, à qua lege nemo eximendus est.

Ratio 2. Etiam lex resurrectionis statuta est pro omnibus omnino hominibus, ergo & illi rebelles etiam resurgent, igitur mortui sunt, non vivi, alioquin jam illorum corpora immortalia forent, in inferno, adeoque non resurgerent in die iudicii.

Ratio 3. Mortuos esse significat *Moyses*: Antequam enim illos terra devoraret, dicebat: Hi homines non consueta morte, sed insolita & inaudita interibunt, sed cum omnis populus videret illos in apertam terram descendere vivos, putabant etiam illos vivos descendisse in infernum. Cogita nunc qualis fuerit clamor & lamentatio cum absorberentur à terra, quo perculsa multitudo populi quæ non longe inde stabat, fugit ab eis: Qui autem permanferant, scilicet uxores, liberi, famuli omnes simul perierunt, præter filios *Core*, dicit enim Scriptura *Numer. cap. 26*. Factum est miraculum ut pereunte *Core*, filii non perirent, quia non fuerant secuti exemplum Patris, nec adhæserant illi in rebellionem, & postea sancti habiti sunt inter levitas, adeo ut *David* aliquos Psalmos scripserit quorum titulus est, pro filiis *Core*.

Hoc postremum mihi serviet pro documento morali. Dicit Scriptura non tantum factum esse miraculum, sed etiam grande miraculum. Quod illud? Quale illud fuerit inquit, *Lyranus in Nam. cap. 26*, non habetur ex textu nisi in generali. Putat autem *Lyranus* miraculum illud fuisse, quod quando terra aperuit os suum, & devoravit *Core* cum multis aliis, filii ejus virtute divina manserunt penduli in aere, donec terra rursus clauderetur sub pedibus eorum. Sed de hoc nihil habetur in textu, hoc tantum: *Factum est grande miraculum: Quale? Ut pereunte Core, filii ejus non perirent*: Ergo non erant complices in scelere patris; nec secuti fuerant malum ejus exemplum, alioquin proculdubio simul periissent cum illo, sicut omnes

*Filii patris
sequuntur
exempla
parentum.*

nes alii qui erant rei rebellionis. Hoc ergo vocat Scriptura grande miraculum quod filii secuti non fuerint malum exemplum parentis; est enim quasi miraculum quod parentes sint mali, & filii eorum exempla vitamque non imitentur. Hinc recte ait *S. Petrus Chrysologus Serm. 111*: Parentis vitium est filiorum exitium, sicut in arboribus feminis vitium totius arboris vitium est. Hoc in arboribus manifestum est, quod vitiat, radice flores marcescant, fructus non valent, folia pallefcunt, & tota arbor arefcit, quia ex radice pendent omnia quæ in arbore sunt.

Clara sunt verba Apostoli *Pauli Rom. cap. 11*: Si radix, inquit, sancta, & rami: Ubi *Theophylactus*: Necessè est radiciramos assimilari, sic parentibus filii, parentes enim radices filiorum sunt, & filii rami parentum.

Tanta solet esse morum similitudo inter parentes & filios, ut cum olim *Lib. 1 Reg. cap. 10*, filii *Israel* audirent *Saulem* prophetantem inter prophetas, admirabundi exclamarent: Quid hoc! *quenam res accidit Sauli? quis pater ejus?* ac si dicerent: Si pater ejus numquam prophetavit, nec ad tantam dignitatem pervenit, unde ergo hoc ut filius ejus *Saul* prophetet? quasi *Saul* idem deberet esse cum patre.

2 Cum *Saul* videret *Davidem* pugnantem cum *Goliath*, & truncato illius capite triumphantem, admiratus illius animi fortitudinem, petiit ab *Abner*: *Cujus filius est ille puer?* Quare hoc *Saul* inquit? quia certo sibi persuadebat, filium fortitudinem illam, habere à patre: Quasi non posset tantus fructus è ramo erumpere, nisi radice simili pullularet.

3 Volebat *Deus Judic. cap. 13* *Sampsonem* abstinere à vino, sed prius matri imperavit ut se abstineret: Quare hoc? Quia, inquit, *Montanus*, filii matrum affectiones plerumque sequuntur.

4 Laudat *S. Lucas Zachariam & Elisabeth*: *Erant*, inquit, *justi ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & justificationibus Domini sine querela*. Quare, petiit *Ambrosius in cap. 1 Luca*, hosce parentes ita laudat Evangelista: nisi ut inde videamus qualis fuerit illorum filius *S. Ioannes Baptista*? Est ergo communis opinio, qualis radix tales rami & fructus, quales parentes, tales filii.

Vidit hoc etiam Poeta *Ethnicus Iuvenalis*, cum dixit *Satyra 6*: *Scilicet expectes ut tradat mater honestos, aut alios mores, quam quos habet,*

Non

Non potest hoc manifestius probari quam exemplo *Herodiadis*, concubinæ regis *Herodis*, quæ pessimos mores suos transfuderat in filiam suam: Mater hujus filiæ erat tam impudens ut relicto marito legitimo, publice viveret cum *Herode* in concubinato. Filia etiam omnem pudorem exuerat, intravit enim in locum convivii ubi principes, & tribuni, & primi *Galilee*, accumbebant ad mensam, & ibi saltavit, cum ignominiosum esset fæminam se immiscere confortiis virorum, præsertim in conviviis, multo magis ibi saltare. Sicut mater sic filia.

2 *Herodes*, inquit Evangelista *Marcus cap. 6*, libenter audiebat *Ioannem Baptistam* concionantem: Mater illa numquam intererat concionibus ejus, nec poterat illum audire, sequebatur filia matrem, utraque sine ullo spiritu Dei, totæ effusæ in vanitates.

3 *Herodes* multa bona opera faciebat de quibus audiverat *Ioannem* differentem: Mater illa, non curabat quid diceret *Ioannes*, explodebat illum sic faciebat & filia.

4 *Herodes* habebat *Ioannem* ut virum justum & sanctum, inquit Scriptura; Mater illa non poterat ferre ipsius sanctitatem, quia repugnabat illius deliciis, & indomitis passionibus. Talis erat etiam filia.

5 Mater erat crudelis, quia volebat, *Ioannem* occidere, idem volebat filia.

6 Cum *Herodes* isti filiæ dixisset: Pete quod vis, & dabo tibi: Statim accurrit ad matrem, & dicit: Quid petam? at illa: Pete, inquit, caput *Ioannis Baptistæ*: Quod mater impia volebat, volebat æque impia filia.

Denique nihil erat ista matre audacius, hanc audaciam implet & filiæ: Hæc enim mox reversa ad locum convivii in præsentia tot principum, & nobilium virorum totius *Galilee*, ausa est dicere *Herodi*: Volo: Quis ille modus alloquendi regem? Volo? Quid vis? Volo ut protinus, & quidem protinus? Quid tandem vis? Volo ut protinus des mihi in disco caput *Ioannis Baptistæ*: In disco? Quis unquam vidit caput humanum in disco? Vide quanta audacia & crudelitas; loquebatur, sicut à matre didicerat.

In hoc exemplo clare patet verum esse quod ait *Juvenalis* Poeta: Mater non alios mores tradet filiæ, quam quos ipsa met habet, & ita fit, inquit, *S. Vincentius Serm. de Nativ. B. V.* Mater Venalis docet ut fit filia talis.

Dien.

Denique sive in bono, sive in malo, qualis radix tales rami, quales parentes, tales filii: At, inquiet aliquis, videmus filios probos malorum parentum, & contra piorum parentum filios malos. *Saul* malus erat, & habuit *Jonatham* filium valde probum, *Achas* pessimus erat, & ipsius filius *Ezechias*, pius ac religiosus. E contra *Noë* vir justus erat & *Cham* ejus filius, improbus, *Isaac* erat sanctissimus vir, & filius ejus *Esau* homo ferox, Pessimus erat *Core*, & tamen filii ejus, non sunt secuti exempla patris.

Verum est: Sed propterea dicit Scriptura: Grande miraculum factum est quod filii *Core* non fuerint secuti malum exemplum patris, quia passim contrarium fit, quod autem fit contra commune & ordinarium cursum ut filii non sequantur exempla parentum, est species quædam miraculi.

Hoc est quod etiam advertit *D. Chrysostomus Hom. 2. de patient. Iob*, ubi miratur sanctitatem hujus viri; putat enim *Iobum* fuisse quintum nepotem *Esau*. Scribit autem *Paulus Hebr. cap. 12*, quod *Esau* fuerit fornicator & profanus: Dicit ergo *Chrysostomus*: Ostendit Scriptura radicem ex qua ortus est *Iob*, ut fructum admireris. Quasi dicat: Instar miraculi est quod ex radice & arbore tam vitiosa tam sanctus & virtute præditus fructus oriretur, qualis fuit *S. Iob*.

Hinc discere possunt parentes quantum sibi cavere debeant ne dent mala exempla filiis suis, cum passim, & juxta communem cursum, filii per hæc corrumpantur, & pereant.

Ostendit olim Deus in somnio Patriarchæ *Iosepho*, solem & lunam, dicebat enim *Vidi solem & lunam*, *Jacob* pater ejus statim intelligebat per solem seipsum ut patrem familias, & per lunam uxorem suam, est etiam communis omnium interpretum opinio, non aliter posse intelligi: Est ergo Pater in familia sicut sol, mater sicut Luna: Si solem inter, & lunam quando sibi oppositi sunt, nubes aut terra interponatur, oritur Eclipsis, & hinc tenebræ in omnibus subterraneis: Quando pater & mater in familia non prælucent exemplis, tota familia versatur in tenebris: Superiores enim, inquit *Plato & Socrates* Philosophi Ethnici, magis peccant exemplo quam culpa, quia tantis obsunt quantis præsumunt ait *Bernardus Epist. 127*. Quare *Hieronymus scribens ad Heliodorum*, sic illum alloquitur: In te omnium oculi diriguntur: Domus tua & conversatio tua, quasi in specula, magistra est publicæ disciplinæ, quidquid

Eccc

feceris,

feceris, id sibi omnes faciendum putant.

Pergamus in historia. Jam *Core, Dahan, & Abiron*, vivi absorpti erant à terra, & ducenti quinquaginta alii ejusdem criminis rei, igne consumpti, quando *omnis multitudo filiorum Israel*, inquit Scriptura, *sequenti die murmuravit contra Moysen & Aaron, dicens: vos interfecistis populum Domini*. Cumque oriretur seditio, & tumultus cresceret: *Moyses & Aaron*, fugerunt ad tabernaculum fœderis, & operuit illud nubes, apparuit gloria Domini, & immisit ignem in populum, & percussit quatuordecim millia hominum, & septingentos; quod cum vidisset *Moyses* misit *Aaronem*, cum thuribulo & igne hausto de altari, & thure, qui stans inter vivos & mortuos, obtulit sacrificium, pro populo deprecatus est, & plaga cessavit.

DISCURSUS VIII.

Maria & Aaron moriuntur Moyses erigit Serpentem aneum.

JAm quadragesimus annus erat quo filii *Israel* de *Ægypto* egressi proficiscebantur per solitudinem, quando venerunt in *Cades*, ibique, inquit Scriptura, *mortua est Maria soror Moysis, & sepulta in eodem loco*. Mortua est autem ætatis anno 130, erat enim decennio major *Moysè* fratre suo, & de illo dicitur *Deuteron cap. ult.* quod eodem anno mortuus sit cum esset 120 annorum.

Inde profecti venerunt in *montem Hor*. Vbi locutus est Dominus ad *Moysen*: *Tolle Aaron, & filium ejus cum eo, & duces eos in montem Hor, cumque nudaveris patrem veste sua, indues ea Eleazarum filium ejus, & Aaron morietur ibi*. Spoliavit ergo *Moyses Aaronem* vestibus suis, postquam illum in conspectu totius multitudinis duxisset in *montem Hor*, & induit eis *Eleazarum filium ejus*.

Quærent hic Interpretes, quare Deus præceperit *Moysi*, ut ipse vestibus *Aaronem* spoliaret, & non potius permiserit *Aaroni*, ut seipsum vestibus exueret.

Respondent: *Aaron* jam erat moriturus, ideo nolebat Deus illum occupari circa dispositionem bonorum temporalium, sed totum vacare æternis atque divinis, ut doceret innumeros homines, qui, dum moriendum est, toti occupati sunt ut de temporalibus bonis disponant, vix aut parum solliciti de æternis: Mortis tempus

Dispositio-
nes ad felici-
tatem.

op.

opportunitatem non est ut aliis prospiciatur, sed ut quisque sibi. Tunc enim eundem est ad aeternitatem, ergo hoc unum spectandum est ut felicem aeternitatem consequare; quid enim tum sollicitus es de temporalibus quando omnia relinquenda sunt? Numquid ergo, inquires, me curam gerere oportet ut filiis meis post mortem prospectum sit? Quis dubitat? Sed hoc prius factum oportebat, serius est de istis disponere quando disponere debes iter tuum ad aeternitatem, ut feliciter mori. Si dicas, quod interdum aliquos audivi dicentes, videmur debere mori quando adhuc sani sumus, & condimus Testamentum. O cogitationem insanam! Ergo nullus unquam novam domum aedificet, quia multorum hominum phantasia est, quo plurimi paulo post moriantur aedificata jam domo. Salta sunt ista, & aliquis propter similes insanias differet de bonis disponere ad ultimam vitae horam quae totum hominem requirit? Omnes nempe ejus cogitationes & curas, ut viam illam ingrediatur, quam *Christus* dicit esse angustam & arctam, plenamque difficultatibus? Quis viator tale iter aggressurus non se totum impendit, ut cogitet, disponatque de mediis, quibus, quantum commodissime potest, difficultates omnes superare possit, ne dum aliis rebus intentus, iter suum non possit perficere, sed haereat in via? Quid ergo tibi cum mundo, quando cogiteris deserere mundum?

Mittebat olim Deus *Isaiam* prophetam ad *Ezechiam* regem aegrotantem ut illi suo nomine diceret: *Hec dicit Dominus Deus, precipue domui tuae: Morieris enim tu, & non vives.* Hoc audito, convertit *Ezechias* faciem suam ad parietem, & oravit Dominum, *flevitque fletu magno.*

Vide quantum à te dissentiat *Ezechias*, nam factus de morte certior, suaeque domui consulere iussus, neglecta domo, non tabelliones accersit, non acciri medicos imperat, verum expiando animo totus incumbit, oratque & lacrymatur: Nos vero quando oporteret mente à domo abducta animam curare, peccata deffere, rationes nostras subducere, condimus Testamenta, signamus codicillos, salutationibus vitae halitum supremum impendimus. At *Ezechias* dicebat: *Domus mea mens mea est: Huic proinde prospiciam & precibus & lacrymis.* Non de litibus disceptandum morituro, nec de cimeliis; unæ expirantis *Margaritæ* lacrymæ sunt, De abacis, de fundis, de armentis sollicitum esse morientem

Eecce

tem

tem propudium est: ista vix sanum, & vegetum decent ludibria. Horum ergo recordatio in moriente, non tantum ludibria, sed etiam deliria sunt. Quid? morimur & supputamus? Quando ergo terrena calcabimus, si ne tum quidem ab illis divellimur cum paulo post à terra absumendi sumus?

Huc ego puto spectasse *Christum*, quando proposuit nobis parabolas, de cœna magna, iussitque invitatos mox ad illam venire, jam enim omnia esse parata. Per cœnam illam nihil aliud intelligi voluit quam cœlum, sic enim illud vocat *S. Ioannes in Apocalypsi*: *Beati inquit, qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt*. Per invitatos intelligo morientes, quia vocabantur ut statim ac sine mora venirent ad cœlum, quod fieri non potest nisi in morte. Sed quid illi? Unus incepit cogitare & agere de sua villa, alter de bobus quos emerat, tertius sollicitus erat pro uxore: Quid mirum si Deus tunc dixerit: *Nemo virorum illorum gustabit cœnam meam?*

Non ita moriuntur iusti. Patriarcha *Iacob* moriturus vocabat ad se filios suos, & *Benedixit singulos*, inquit Scriptura, *Genes cap. 49, benedictionibus propriis*: Tunc non disponit de rebus temporalibus, sed singulos benedicit, & benedicendo prophetat non quid ipse, sed quid Deus cuique sit daturus, & quidem ejusmodi bona quæ spectant ad æternitatem, quod advertit *D. Chrysostomus Hom. 66 in Gen.* Quia moriturus erat, inquit, benedictione sua firmat pueros, maximas has facultates relinquens, & divitias quæ numquam absumi possunt; procuraverat divitias filiis dum viveret, sed jam moriturus omnes temporalium bonorum curas abjecerat, ut totus vacaret æternitati ad quam properabat. Hanc unam spectabat in morte, quam inter tot temporalia bona semper præ oculis habuerat in vita.

Sic etiam mortuus est *Aaron*, adstante sibi filio *Eleazaro*, sed nihil de illo sollicitus ut Sacerdotalem illi dignitatem suam restitueret, hujus enim curam reliquerat *Moyse*, ipse vero quasi abstractus ab omnibus curis terrenis, extra omnem strepitum mundi, ac tumultus humanos, moriebatur in altissimo monte: *Illoque mortuo*, inquit Scriptura, *descendit Moyses cum Eleazaro, & omnis multitudo, quæ cum expectaret ad radicem montis, videns occubuisse Aaron, flevit super eo triginta diebus per cunctas familias suas*. Fletus autem ille non erat aliud, juxta interpretes, quam pro anima

anima ipsius orare, dare cleemosynas, jejunare, abstinere ab omni recreatione &c.

Interea præteritis illius luctus diebus, profecti sunt filii Israel de monte *Hor*, per viam quæ ducit ad mare rubrum ut circumirent terram *Edom*. Et tædere cepit populum itineris ac laboris, locutusque est contra Deum & *Moysem*, & ait. Cur eduxisti nos ex *Egypto*, ut moreremur in solitudine? deest panis, non sunt aqua, anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo. Quamobrem misit Deus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum, venerunt ad *Moysem*, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti sumus contra Dominum & te: Ora ut tollat à nobis serpentes: Oravitque *Moyse* pro populo: Et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo, qui percussus aspexerit eum, vivet. Fecit ergo *Moyse* serpentem æneum, quem cum percussi aspicerent, sanabantur.

1 Serpentes qui *Israëlitas* mordebant vocantur igniti, non quod ignea essent natura vel formæ, sed quod morfu suo tantum calorem causarent in corpore, ut morfi ab eis sibi uri viderentur.

2 Jubetur *Moyse* facere serpentem æneum, & ponere eum pro signo, hoc est, supra perticam, ut omnes illum possent videre, unde sequitur ingentis magnitudinis eum fuisse, & valde alte erectum, ut per tota castra, quæ facile per sex milliaria in circuitu extendebantur, à vulneratis spectari posset.

Serpens ille in altum erectus in pertica, est *Christus* exaltatus in cruce. Sic enim ipse-met ait. *Ioan. cap. 3*: Sicut exaltavit, inquit, *Moyse* serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.

Sic etiam dicitur de Serpente: Qui percussus eum aspexerit, vivet. Passio Christi Serpens, inquit *Hadrianus* Papa 1. *Epist. 3, ad Carol. Reg.* præstabat vitam temporalem, *Christus* vitam æternam: Quicumque enim, inquit, percussus fuerit à serpentibus peccatorum, *Christum* intueantur, & habebunt sanitatem in remissionem peccatorum. Eodem modo loquitur *Chrysostomus* hoc loco: *Judei* vulnerati ab ignitis serpentibus corporeis oculis aspicientes serpentem æneum elevatum in ligno, salutem corporis consecuti sunt, *Christiani* incorporeis oculis aspicientes in *Christum* positum in cruce, omnium peccatorum remissionem consequuntur.

Quot per totam Ecclesiam grassantur igniti serpentes, scilicet

Eccc3

Con-

Concupiscentia oculorum, inquit *D. Ioannes*, concupiscentia carnis, & superbia vitæ. Ab his ferimur omnes, & pereunt plurimi, tantumque vivet qui in *Christum* cruci affixum aspexerit. Non sufficit serpentem exaltatum esse in ligno, respici debet ut sanet; *Christus*, nisi aspiciatur in cruce, non curat: Sed hoc deplorandum: Nemo non vulneratus est, & tamen quis est qui hanc vulneri medicinam quærat? Quis Domini passionem serio debiteque recogitat? noli dicere intersum concionibus de passione: Non sufficit: Siquidem non audienti, sed respicienti salus promittitur: Igitur nisi cum devotione & attentione aliquando Deum tuum aspexeris vulneratum, non sanaberis à vulneribus tuis. Quantum dedecus in deserto nullum perire exaltato in ligno serpente, & in Ecclesia plurimos non sanati suspenso in cruce Deo. Circumstant nos peccata, inquit *Paulus*, *Hebr. cap. 12*, *aspiciamus ergo in consummatorem Iesum qui sustinuit crucem. Christus* enim in cruce, si attente vel oculo aspiciatur, vel mente consideretur, omnium est medela vulnorum atque morborum spiritualium.

Accipio in testem *D. Augustinum* in *Manuali cap. 21 & 22*. Cum me pulsat, inquit, turpis aliqua cogitatio, recurro ad vulnera *Christi*: Cum me premit caro mea, recordatione vulnerum Domini mei, resurgo: Cum diabolus mihi parat insidias, fugio ad viscera misericordiæ Domini mei, & recedit à me: Si ardor libidinis moveat membra mea, recordatione vulnerum Domini nostri filii Dei extinguitur. In omnibus adversitatibus meis non inveni tam efficacem remedium quam vulnera *Christi*: Nullum tam potens est contra ardorem libidinis medicamentum, quam mors redemptoris.

Huic addo *D. Hugonem de S. Victore*, qui sic loquitur *Lib. 1 de anima Cap. 23*. Quoties, inquit, te sentis turpibus cogitationibus pulsari, & ad illicitam delectationem affici, toties ante mentis oculos pone quomodo *Christus* in cruce suffixus pro te, redemptor tuus moritur pro te.

Vis tertium testem audi *Origenem Lib. 6 in cap. 6 ad Rom.* Certum est, inquit, quia ubi mors *Christi* circumfertur, ibi non potest regnare peccatum: Est enim tanta vis crucis *Christi*, ut si ante oculos ponatur, & in mente fideliter retineatur, ita ut in ipsam mortem *Christi*, intentis oculis mentis aspiciatur, nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, nulla superare possit invidia; sed continuo ad ejus præsentiam, totus peccati & carnis fugatur exercitus.

Hi tres Patres loquuntur ab experienciâ: Sed pauci hæc intelligunt & experiuntur, quia pauci *Christum* pendentem in cruce ad nostram salutem, considerant vel aspiciunt.

Videor enim mihi *Christum* de cruce ad nos audire clamantem: Ego hic summi pro te tormentis discrucior, & tu libidini vacabis? Ego hic oculos meos habeo lachrymis manantes præ amore & dolore, & tu oculos tuos oblectabis rebus obscœnis? Ego blasphemias, injuriasque atroces libens hic audio, & tu aures cantilenis ac turpibus verbis pasces? Ego sitio, & potor aceto & felle, & tu ciborum, ac vini cupediis ad crapulam usque te ingurgitabis? Ego pedes manusque habeo infami ligno affixas, & clavis transfixas, & tu pedes ac manus, totumque corpus immerges in tuarum turpitudinum cœno? Ego spinas capite gero, & tu coronaberis? Ego totus sanguine madeo, & tu nondum usque ad sanguinem restitisti, ut vel unicam cupiditatem aut passionem frangeres?

Qui ad hæc considerationes, aspectumque *Christi* in cruce pendentis non sanetur, nec moveatur, nec dicat cum *D. Bernardo*: Deus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo? saxeus sit oportet, vel desperatus.

Nihilominus tamen, si quis adhuc non credat considerationes istas tam esse potentes, videat ergo in exemplis quæ narrat *Petrus Pennequin de amore divino Parte 2 cap. 6*. Fuit, inquit, in regno *Neapolitano* puella nobilis, quæ jam convocatis amicis ut nuptui traderetur, paululum se turbæ subduxit, & ante crucifixum prostrata, hæc secum attentius, oculis in *Christum* coniectis, expendit. Tu amor mi, & redemptor animæ meæ, tu *Iesu* pro me tam dire cruciaris, & ego voluptati operam dabo? tu vulneribus concisus & spinis, ego auro & gemmis gravis: O quam sum dissimilis tibi, amantissime *Iesu*! nec mora, cincinnos sibi præscindit, & illis pedes Domini illigavit: Sic, progressa in medio amicorum cœtu, matrem alloquitur: Non multis, nec longè sibi sponsum quærendum, prope adesse, *Christum* ostentans, illi, inquit, meos amores, & virginitatem devovi. Ad hæc omnibus attonitis, nequidquam momentibus, ac minantibus amicis, perstitit in proposito: Visne aliquid solidius ad probandum quantæ sit potentia aspectus *Christi* pendentis in cruce, comparando ipsius tormenta nostris delitiis? Accipe aliud exemplum ejusdem auctoris. Erat *Madriti* unus è pri-
ma-

matibus regni qui convenit Patrem nostrum *Petrum Fabri*, unum ex decem Sociis *S. Ignatii*, ut quasdam ab eo precandi formulas, & puncta pie ruminanda addisceret. Inter alia, hæc, inquit *Faber*, tecum aliquando perpende: *Christus* in summa inopia, ego in copia: *Christus* in fame & siti: Ego in exquisitis epulis; *Christus* nudus, ego pretiosè vestitus: *Christus* in doloribus, ego in deliciis: Hicce instructus abit, nec multo post ad splendidissimum convivium invitatus, dum cupedias & luxum miratur, unum ex quatuor punctis, quæ à *Fabro* didicerat, ei occurrit, scilicet: *Christus* in fame & siti, & ego in exquisitis epulis, quo ita compunctus fuit, ut in uberrimas lacrymas effusus, mensa assurgere, convivas deferere, è cubiculo se surripere, & ad solitudinem se recipere cogeretur, ut privato dolori liberius fræna laxaret.

Denique fuit matrona quædam valde nobilis in *Italia* quæ unicum habebat filium, occiditur ille à nescio quo, refertur domum mortuus, mater ad crucifixum quem in conclavi habebat, confugit, & ante illum prostrata: Tu, inquit, Domine *Iesu*, pendens in cruce ignovisti hostibus tuis, & ego non ignoscam meis dum hæc orat, ad illam ipsam domum, nescius quo iret, confugit homicida: Ubi hoc illa intellexit è conclavi evolat ad hominem, benigne excipit, occulit domi, donec datâ occasione, liberum dimitteret.

Estne jam adhuc aliquis qui non videt verissimum esse quod audivimus SS. Patres dicentes, nullum esse efficacius remedium, nullum potentius medicamentum quam aspectus & consideratio *Christi* pendentis in cruce, ut vulnera nostra curentur, infirmitates sanentur, dolores mitigentur, peccata deleantur?

Propterea ut nos ad hoc exciret *S. Petrus* Apostolus, clamat ad nos *Epist. 1. cap. 4. Christo passio in carne, & vos eadem cogitatione armamini.* Ubi observat *S. Thomas*, *Christum* fuisse in cruce instar equitis *Cathaphracti*. Dominus inquit, armatus fuit in cruce: Habuit enim in capite quasi galeam, non de auro vel argento, sed de spinis: Habuit lorica, non de ære vel ferro, sed carnem immaculatam de Virgine sumptam: Habuit in manibus non lanceam vel gladium, sed magnos clavos manibus affixos; In pedibus quasi calcaria clavos infixos: Pro equo vero habuit ipsam crucem. Hæc arma, inquit *D. Petrus*, induite, quia ut *S. Thomas* addit: Memoria Dominicæ passionis contra insultus & tentationes diaboli munit & roborat.

DIS

DISCURSUS IX.

*Proficiuntur filii Israel per varias regiones, percipiunt reges earum:
Historia de Balaamo Ariolo.*

Post erectum serpentem æneum, quem seruatunt, & secum tulerunt *Israelite*, sed cum multis post annis in terra promissionis inciperent ei tribuere divinos honores, *Ezechias* rex pietissimus, ut superstitionem illam tolleret, eum iussit confringi.

Itaque filii *Israel* profecti de sinibus terræ *Edom*, castrametati sunt in *Oboih*, inde abièrunt in *Teabarim*, & inde ad torrentem *Zared*, donec per alia varia loca venirent ad fines *Amorrhæorum*. Hic miserunt nuntios ad *Sehon* Regem illius gentis ut liceret sibi transire per terram illius: *Non declinabimus*, aiebant, *ad agros & vineas, non bibemus aquas ex puteis, via Regia gradiemur, donec transeamus terminos tuos.* Sed noluit hoc illis concedere.

Sed exercitu congregato, egressus est illis obviam in desertum, pugnavitque contra *Israel*, à quo percussus est, & sic possederunt *Israelite* terram ipsius, & omnes civitates illius interceperunt.

Post hæc venerunt circa *Basan*, & occurrit illis *Og* Rex terræ illius cum omni populo suo, ut contra illos pugnaret: Sed dixit Dominus ad *Moysem*: *Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, & omnem populum, ac terram illius. Percusserunt igitur & hunc cum filiis suis, inquit Scriptura, univèrsamque populum ejus usque ad internecionem, & possederunt terram illius.*

Tandem venerunt ad campestria *Moab*, ibique castrametati sunt. *Balac* Rex *Moabitarum* hoc intelligens, & sciens quomodo debellassent Reges *Amorrhæorum* & *Basan*, dixit ad seniores *Madian*, qui erant vicini ipsius: *Ita delebit hic populus omnes qui in nostris sinibus commorantur, quomodo solet bos herbas usque ad radices carpere.*

Tunc, inquit Scriptura, misit nuncios ad *Balaam* filium *Beor* ariolum, ut vocarent eum, & dicerent: *Ecce egressus est populus ex Ægypto qui operuit superficiem terra, sedens contra me: Veni igitur, & maledic populo huic, quia fortior me est, novi enim quod benedictus sit cui benedixeris, & maledictus in quem maledicta congesseris.*

Erat hic *Balaam*, non *Propheta Dei*, ut putat *Eugubinus*, sicuti, in-

inquit, erant *Sibylla* quæ tametsi gentiles, uti erat *Balaam*, erant tamen Prophetæ, obtinuerant enim, ut ait *Augustinus*, à Deo donum prophetiæ, propter meritum Virginitatis. Talis non erat *Balaam*, sed erat propheta diaboli.

Patet 1, quia vocatur *Ariolus*, quod nomen in Scriptura passim significat homines qui arte diabolicâ prædicebant futura; unde putant *Cyrillus*, *Augustinus*, & alii plures, fuisse magum.

2. Cum jam pararet se ut prædiceret, dicitur extruxisse septem aras, & sacrificium obtulisse idolo *Baal*, adeoque invocavit diabolum. Ergo fuit Magus qui dæmonem solebat consulere: Denique fuit homo impius qui habitabat in *Mesopotamia*.

Ad hunc perrexerunt Principes *Moab*, cum *Madianitis*, ferentes secum munera pro *Balaam*, & rogarunt illum ut vellet venire ad *Balaam* Regem *Moab* ut malediceret populo *Israel*. Sed cum ille more suo de nocte dæmonem sibi familiarem consulere, venit Angelus, & dixit: *Noli ire cum eis, neque maledicas populo, quia Benedictus est.* Significavit hoc *Balaam* mane Principibus *Moab*, qui reversi ad Regem suum, dixerunt: *Noluit Balaam venire nobiscum.* Misi ergo ad illum Rex plures & nobiliores qui majora ei munera darent si vellet venire: Tunc rursus apparuit illi Angelus, & dixit: *Surge, & vade cum eis, ita dumtaxat, ut quod tibi præcepero, facias.*

Surrexit ergo Balaam, inquit Scriptura, *mane, & strata asinâ suâ profectus est cum eis.* Cumque venisset ad viam angustam, scilicet inter duos parietes qui cingebant vineam quandam, stetit Angelus in medio viæ gladio evaginato, quem cum videret asina, & non *Balaam*, avertit se ab itinere, junxit se parieti, & attrivit pedes *Balaam*, ille iratus verberabat eam, cumque illa conlideret in terram, *vehementius cadebat latera ejus.*

Interrumpamus hic tantisper filum historiæ, ut aliquod breve documentum inde eliciamus.

Irascebatur *Balaam* asinæ, ideoque verberabat eam, mirum! verberabat enim asinam quia defendebat illum contra evaginatam gladium Angeli, quæ si non restitisset, *Balaam* recta via currebat in mortem, sed ille tam cæcus erat ut nec Angelum videret, nec cogitaret à bestia suam vitam servari. Sic multi mortales plerumque ad sua commoda ita cæcutiunt, ut beneficia pro injuriis reputent, *Balaam* quidem asinam inscius verberabat: Sed quod semel *Ariolo* isti contigisse audimus, quoties hoc evenit multis, quando illi mi-

mus grati sunt iis, quorum ductu consilioque, si saperent, seruari-
 tur & viverent; odimus illos qui sanioris consilii sunt & ablega-
 mus à nobis, quamvis sciamus illos à nobis avertere excidium
 animæ: Non patimur nos admoneri de observanda lege & jure
 divino, sed in illos tonamus, & si non fustibus, linguis illos ver-
 beramus ut stupida animalia. Hinc legum violatio, corruptio mo-
 rum, & Regnorum familiarumque everfio.

Admoni-
 tionum &
 consilii im-
 patientes.

Quoties repugnamus etiam Confessio quando non eo nos ve-
 hit, ubi casum metuit? quoties relamamus vicario Dei, si nos ire
 prohibeat ad occasiones ejusmodi, ubi passim cecidimus, & certa
 mors nos adhuc manet? Quid ergo miramur si bonos consiliarios,
 seductores putamus, quando domi non alios volumus quam pal-
 patores?

Hoc Deus *Isaia cap. 30* exprobrabat olim *Judæis*, dicens: *Filii estis
 nolentes audire legem Dei: Qui dicunt Prophetis, nolite aspicere nobis ea
 quæ recta sunt. Loquimini nobis placentia: scilicet tamdiu audiendi
 quamdiu supprefferint veritatem, & loquantur nobis placentia.*

Ergone meliores fuerint hac in parte gentiles, etiam maximi
 Reges, quam sint multi mediocri conditionis Christiani? audite
 quid *Daniel* dixerit *Babyloniæ Regi Balbassari*? quid putatis? quod
 palpatores egerit, & dixerit ei placentia? audite, inquam: O Rex!
*aliebat, appensus es in statera, & inventus es minus habens: Divisum est
 Regnum tuum, & datum est Medis & Persis.* Audis? non tantum præ-
 nuntiat famulus infortunium Principis, sed etiam totius Regni ca-
 lamitatem. Quid expectas? ut verberibus excipiat, & tantam
 dicendi libertatem supplicio mortis luat? absit: *Tunc*, inquit *scri-
 ptura, jubente Rege, indutus est Daniel purpurâ, & circumdata est torques
 aurea collo ejus, & prædicatum est de eo quod haberet potestatem tertius in
 Regno.* Obstupescis super hoc? non amabat Rex iste gentilis blan-
 ditias, nec palpatores, sed meram veritatem: Nolebat audire pla-
 centia quæ illum seducerent, sed quæ illum poterant emendare,
 ideo non multavit morte Prophetam sed honorem pro veritate
 rependit: Et nos ita veritatem odimus ut eos qui nobis repug-
 nant ut nos servent à morte, pessimè excipiamus sicut *Balaam* ani-
 mam suam.

Audite nunc quomodo *Saul*, etiam cum jam Deo rebellasset, ege-
 rit cum *Samuele*, à quo non monebatur tantum, sed etiam objurga-
 batur: *Pro eo*, inquit, *quod abjecisti Sermonem Domini, abjecit te Dominus*

ne sis Rex. An aliquid dici potuit ad minuendam Regis dignitatem acerbius? Quis enim illum pro Rege revereatur in posterum, quem ex Propheta, iussu numinis, intellexerat deturbatum è folio? Nihilominus tamen *Saul Samuelem* non abiecit, sed rogat ne se deserat desertum à Deo. *Peccavi, inquit, sed revertere mecum ut adorem Dominum Deum tuum.* Tantum abest ut fulminet aut in furorem actus, tonet contra *Samuelem*, ut è contrario fateatur culpam suam, & eum à se nolit discedere. *Peccavi, mane mecum: Moneat quis jam hominem in dignitate constitutum, imo etiam interdum minoris conditionis, mox exclamabit, non peccavi, discede à me, interea non videmus nos resistere Deo à quando resistimus piis monitoribus per quos Deus loquitur, sicut loquebatur angelus per asinam Balaam.*

Nam cum illam vehementius verberaret, *aperuit, inquit Scriptura, Dominus os asinae & locuta est: Quid feci tibi? Cur percussis me ecce jam tertio? respondit Balaam: Quia commeruisti & illuisti mihi, utinam haberem gladium ut te percuterem. Dixit asina: Nonne animal tuum sum, cui semper sedere consuevisti usque in presentem diem? Dic quid simile unquam fecerim tibi? at ille ait: Numquam: Et mox vidit angelum stantem in via evaginato gladio, qui dixit illi: Cur tertio verberas asinam tuam? Nisi illa declinasset à via, occidisset te, & illa viveret.*

Notandum hic 1. quod asina propriè non fuerit locuta: Loqui enim est conceptum suum verbis exprimere, asina autem non poterat habere conceptum, nec intelligere quid verba illa ore prolata significarent: Dicendum ergo quod verba illa, non à mente vel anima asinae, sed ab angelo in ore illius formabantur: Sicut etiam dæmon in paradiso locutus est *Eve* per serpentem, & formavit in gutture ejus hæc verba: *Cur precepit vobis Deus ut non comederetis de ligno?*

Notandum 2. merito *Balaam* correptum ab angelo quod sevērius asinam castigasset ac verberasset: Tantine ergo erat animal irrationale verberasse sevērius? Nequaquam: Sed voluit Deus ostendere quid debeant Domini facere respectu servorum suorum, parentes respectu filiorum suorum, superiores respectu subditorum suorum, & omnes homines respectu proximi sui. Dixit olim Deus *Indicis: Non alligabis os bovi trituranti,* quæ verba adferens *Paulus 1. Corinth. cap. 9. Numquid, inquit, de bobus cura est Deo? An propter nos hæc*

hac scripta sunt ? Plane, inquit, *propter nos scripta sunt*, scilicet ad nostram instructionem : Sic quod Scriptura dicat *Balaam* ab angelo correptum, imo & illi mortem intentatam, quia nimis crudelis fuerat in bestiam, propter nos scriptum est, ut disceremus non esse crudeles, nimiumque severos in homines, etiam in illos in quos aliud quod habemus imperium.

Superior enim, quisquis ille est, non potest omnia facere quæ vult, sed tantum illa quæ rationabilia sunt, uti nec ille qui non est superior, & tamen alios sibi non subjectos, irrationabiliter, & ex ira persequitur, ac deprimit, alioquin hoc Deus in illis severissime castigabit: Hinc toties Scriptura repetit: Deus vindicabit injurias pauperum, pupillo erit adjutor, viduam suscipiet, afflictos defendet &c. & ad superiores clamat Apostolus, ut memores sint se Dominum habere in cælis, quasi diceret, ille Dominus singulas castigationes quas irrationabiliter, & ex furore aut crudelitate exercuisti, adducet contra te in judicium. Patet ex dictis Angeli contra *Balaam*, cur tertio, inquit verberasti asinam tuam ? singulas ecce enumerat verberationes, & rationem exigit cur toties verberarit.

Deinde quantam curam injuste afflictorum gerat Deus, etiam in Angelo apparente *Baalamo*, videmus. Venit is è cælo acturus cum *Balaam*, & primo loco ponit curam de asina injuste percussa, primum enim quod dicebat. *Cur verberas asinam tuam?* Deinde primo se videndum exhibuit asinæ, deinde *Balaam*: Hæc omnia significant quod Deus præcipuam curam afflictorum, & injuste oppressorum gerat ut illos juvet, ac consoletur, & suo tempore se ulciscatur de oppressoribus, aliosque affligentes affligat. Dabitur enim injuste oppressis in die judicii tempus & modus quo se contra oppressores defendant ut confundantur, sicuti Asina rationibus se contra *Balaam* defendendo, confundebat illum, dicens: *Cur percutis me ecce jam tertio semper tibi fideliter servivi, nec unquam tibi aliquid mali feci, ergo injuste castigor, cumque Balaam responderet, commeruisti, intervenit Angelus, & dixit: Non est ita, ego veni ut adversarer tibi, quia male fecisti, cum tibi numquam mali aliquid fecerit asina? convictus Balaam coactus fuit fateri crudelitatem suam, & præ confusione cecidit coram angelo pronus in terram: Itaque angelus asinam declaravit innocentem, & Balaam condemnavit injustitiæ.*

Propterea *D. Petrus. Epist. 2. cap. 2.* Vocat *Balaam* insipientem, dicens: *Correptionem habuit sua insania, subjugale enim & mutum animal hominis voce loquens, prohibuit Propheta insipientiam.*

Tales, inquit, sunt, qui derelinquentes viam rectam, erraverunt, sicuti *Balaam, maledictionis filii, quos Deus in diem iudicii reservavit cruciandos*, ut illis opponat eos quos injustè affixerunt, illosque convincant injustitiæ ac crudelitatis, adeoque cruciandos igne æterno.

Hæc omnia paucis verbis expressit *Sapiens Sapiens. cap. 5: Stabunt, inquit, iusti in magna constantia, adversus eos qui se angustiaverunt, & abstulerunt labores eorum; æstimabuntur in hac vita quasi vilissimæ bestia ab iis qui illos vexabunt, sed in die iudicii apparebit illos fuisse homines ratione & intellectu præditos. Æstimabuntur quasi bestia infirmæ qui se non possent defendere: Sed in die iudicii stabunt in magna constantia, adversus eos qui se angustiaverunt: Hi vero, inquit Salomon, turbabuntur timore horribili, & mirabuntur, sicut Balaam quando Asinam audiebat loquentem, & se corripientem. Turbentur ergo tunc mali, tum propter inexpectatum eventum, tum propter correptionem factam à bonis, tum propter confusionem suam.*

Sed unde tanta ista bonorum constantia in die iudicii adversus eos qui se angustiaverint, & male tractarint? Respondeo, à Deo: Sicuti enim ipse aperuit os Asinæ contra insipientiam *Balaami*, sic aperiet ora servorum suorum ut libere loquantur seque defendant contra crudelitatem oppressorum suorum: In hac vita cæduntur, & non possunt vel non audent loqui ex se, vel ne majorem iram incurrant dominorum suorum, si contra eos mustitent, vel ne obloquendo conscientiam maculent, vel ut patientiam exerceant, vel ne memores vilis suæ conditionis videantur insurgere in se majores. Sed veniet dies quo Deus aperiet ora ipsorum, & tunc loqui poterunt cum magna constantia, ita ut ipsorum hostes cogantur dicere cum *Balaam*, peccavimus, & exclamare, ut ait *Salomon: Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est.*

Sic etiam in illo die surgent Martyres contra suos tyrannos, & hi turbabuntur timore horribili: Quantus erit horror *Herodi*, quando innocentes pueri illi exprobrabunt suam crudelitatem? tunc enim loquentur, qui cum cæderentur, nondum à natura habebant facultatem loquendi: Quantus horror *Herodi Ascalonitæ*, quando

do audiet contra se clamantem *Ioannem Baptistam* à se vinculis mancipatum, & decollatum? Quanta turbatio *Neronis*, quando audiet duos illos magnos Apostolorum principes *Petrum & Paulum* contra se insurgendo, acerrimis verbis corripientes. Hinc discimus, inquit *Chrysostomus*, *Epist. ad Cyriacum*, quod omnes qui sunt à nobis contumeliosi & injuriis affecti, tunc contra faciem nostram statuentur.

Hoc factò profecutus est *Balaam* iter suum versus *Balac* regem *Mobitarum* qui illum vocaverat ut malediceret castris *Israelis*. Ubi Rex ille intellexit eum advenire, egressus est, inquit Scriptura, in occursum ejus, dixitque ad *Balaam*: *Misi nuntios ut vocarem te, cur non statim venisti ad me? Cui ille respondit: Ecce adsum, numquid loqui poterò aliud nisi quod Deus posuerit in ore meo? Perrexerunt ergo simul, & venerunt in urbem.*

Mane autem duxit rex *Balaamum* in montem ubi erat templum Idoli *Baal*, ut inde videret extremam partem castrorum *Israel*.

Ibi extruxit *Balaam*, septem aras, & imposuit singulis unum vitulum & unum arietem ut dæmoni sacrificaret, & malediceret populo *Israel*, sed cum paululum abysset, occurrit illi angelus, & posuit verbum in ore ejus, vertitque, ut dicit *Moyse Deut. cap. 23 maledictionem ejus in benedictionem*, atque adeo invitus benedixit *Balaam* populo, quem venerat jussu regis, maledicturus; dixitque regi sibi astanti: *Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus? quaratione detester, quem Dominus non detestatur?*

Tunc irruit, inquit Scriptura, in eum spiritus Dei, & cepit prophetando suam benedictionem his verbis: *Quam pulchra tabernacula in a Jacob, & tentoria tua Israel! ut valles nemorose, ut horti juxta fluvios irrigui, ut tabernacula quæ fixit Dominus, quasi cedri prope aquas.*

Videbat ex altissimo monte exercitum *Israeliticum* constantem multis millibus hominum jacentem in vallibus longe lateque extensis, illorum tentoria pœne innumera pulchro ordine disposita, laudavitque ejus pulchritudinem quatuor similitudinibus earum rerum quæ voluptati solent esse hominibus. Primo comparavit valli aut sylvæ plenæ arboribus quæ densis frondibus convestitæ, & pulchrè dispositæ gratam umbram dant fatigatis. 2. Hortis qui semper virent, & fructus ferunt, quod amœnis assidue fontibus irrigentur. 3. Cedro quæ stat juxta fluvium, præterlabentem, quò nihil amœnius quam ad ripam ejus, sub illius arboris umbra semper

per virentis sedere. 4. Comparat tabernaculis quæ Dominus fixit, quasi diceret, tota illa tentoriorum series quam video, ita disposita est, ut non opus humanum, sed divinum esse videatur.

Quid hoc hominis est qui tantis laudibus extollit *Israelem*? idololatra est, homo impius, magus, hostis *Israelitarum*. Quis crederet *Israelem* mago debere tua præconia? Quis crederet hominem impium, & idololatram servos Dei tot titulis speciosis potuisse cohonestare ut iis exprimendis adduceret & valles, & cedros, & hortos amœnissimos, diceretque esse opus divinum. Et ille quidem Magus si voluisset *Israelem* maledicere, quot maledicta effutisset, tot gemmas à Rege obtinuisset, noluit tamen; tanto mirabilius quod nec auro corrumpi, nec multis muneribus sibi à Rege promissis seduci potuerit ut male loqueretur de *Israele*.

Lingua
maledica.

O probrum ac dedecus Christianorum, qui tam facile se abripi finunt ut fanda ac nefanda eruant, etiam interdum de amicis, ac probis, quando impius homo nullis muneribus adduci potuit, ut male loqueretur de hostibus suis, & idololatra de servis Dei! Non poterat discipulus Satanæ non optime loqui de iis, de quibus Deus bene dixerat, & quos benedixerat. *O quam pulchra, exclamat, tabernacula tua Jacob, & tentoria tua Israel!*

Tu vero quot tabernacula familiarum, ac tentoria probrorum virorum maledicâ linguâ tuâ aliisve modis deformare conaris? tu, inquam, Christiane, imo & tu Sacerdos Domini, qui præ cæteris debebas illos defendere ac benedicere? & adhuc post hæc invenies, qui dicant cum *Pharisæis Ioan. cap. 8. Nonne bene dicimus nos?* dicebant *Christo* quod *Samaritanus esset, & demonium haberet*. Quid? hoc sine est bene loqui de *Christo*? *Samariam* civitatem hæreticâ ac idolis servientē, imo & infernum ipsum defenditis, & adhuc jactare audetis: *Bene dicimus nos?* pessime dicitis, & eo estis scelestiores, quo vos jactatis magis innocentes: Rejectus fuit à Deo *Cham* filius *Noë* quod patrē suum, duobus fratribus suis tantū, & quidem clam, ridendum exposuisset, & tu laudi ducis quod domesticorum evulges flagitia? quid si non domesticis tantum, sed etiam externis palam evulgasses? quid denique si delictum fingeres, & nescio quam notam falso inureres illis qui virtutibus emicant?

Venerat ad tabernaculum Domini *Anna Samuelis* mater, ut oraret, lachrymisque suis deploraret suam sterilitatem, mulier plane sancta: Vidit hoc *Heli* summus Sacerdos, & remulentam pu-

putabat, dixitque ei: *Vsquequo ebria eris? digere paulisper vinum quomades.* Eloquebatur *Heli* quod iudicabat, nec filiis suis sacerdotibus hoc indicavit ne mulieri dolore oppressæ, tanquam ebriæ insultarent. Tu vero ea proloqueris, quæ vel ignoras, vel non credis, non modo detractor, sed etiam mendax: At ex multis, inquires, audivi quod dico. Quod *Heli* dicebat, viderat ut putabat, non audierat, & tamen erravit. Ergone, inquires, non possum dicere quod oculis aspexi? dicas, si bonum est, nam mala de aliis nemo nisi improbus unquam loquetur.

Columba ex arca *Noë* emissa, cum undique sordes ac foeda cadavera fluitarent, maluit inanis redire quam sordes inferre in Arcam: Sed cum altera vice emitteretur, quando jam agri incipiebant revirescere, terraque mundari, tunc ramum virentis olivæ secum tulit ad *Noë* in arcam. Disce ab ave non sordes, sed olivam proferre, ut aut conticescas, aut ea tantum proferas, quæ ad laudem serviunt aliorum, non autem famam possint denigrare: Sed quid de columba loquar? ille ipse corvus, qui etiam emissus ex arca est, maluit numquam reverti, quam sordes inferre in arcam, foris mansit ne arcam conspurcasset. Et hoc plenum dedecoris, id à te non impetrare rationem humanam, quod Natura docuit corvum.

Si quis dicat, levissima sunt quæ dixi de viro non pessimo, & ego ajo, nihil tanges tam parvum quod viri etiam maximi lædere famam non possit, vis exemplum? audi quod dicat Scriptura *Lib. 2 Reg. cap. 15.* Volebat *Absalon* filius *Davidis* *Iudeorum* sibi animos devincire ut patrem de throno ejiceret, & ipse regnaret: Quid egit? stabat quotidie ad fores palatii, omnesque eo advenientes pro negotiis suis blando vultu excipiebat, petebatque quid haberent negotii? iisque auditis, dicebat: *Videntur mihi sermones tui boni ac iusti, sed non est qui te audiat, constitutus à rege.* Quasi diceret: Pater meus rex ita distinetur aliis regni negotiis ut accedentem ad se populum non admittat: Non caret urbs princeps, sed audire: Non attrahit sibi quid inter se de villis vel agris disputent villici, bellis implicitus: Noctu psallit, interdum pugnat: Non certat cum olitoribus aut rusticis, sed cum gigantibus. Ipse vos liberavit à *Philistinis*, nolite ergo conquiri quod tam raro sedeat pro tribunali ut lites expediat: Fateor vobis deesse in rege iudicem, sed ducem & militem habetis

Gggg

betis

betis in rege : Ecce inter tot laudes unum est quod *Absalon* carpit, tarditatem scilicet patris sui in iudicando : *Non est qui te audiat constitutus à rege : Faciebatque hoc omni Israeli, & sollicitabat corda filiorum Israel.* Vis iam videre quantam tempestatem res non admodum magna de *Davide* tanto viro, ac sanctissimo dicta, etiam cum laudaretur, excitavit tantum, ut omnes tribus filiorum *Israel*, foedissimam proditione defecerint, dicit enim Scriptura : *Venit nuntius ad David, dicens: Toto corde universus Israel sequitur Absalon.* Quid ille dixerat de patre? tantum mullitarat aliquid de negligentia ipsius in audiendis minoris conditionis hominibus, hoc satis fuit ut totius regni rebellionem illum pœne obrueret. Ideo ait *David* servis suis : *Surgite, fugiamus, neque enim erit nobis effugium à facie Absalon: Festinate egredi.* Fugit ergo *David* cum suis ex aula, egreditur *Ierosolymam* quasi vagabundus in montes, in via lapidibus impetitur, & maledicuntur à *Semei* : Unde ergo hæc tanta tempestatem ex uno illo dicto *Absalonis* : *Nemo est constitutus à rege qui te audiat: Tantum incendium potuit excitare una scintilla ex ore Absalonis* emissa contra maximum virum, quantum ergo excitabit si contra alium flammam emittas : Noli ergo dicere, parva sunt quæ dixi, nihil pro minimo debet haberi quod famam lædere possit, quia minima etiam maximum virum prosternere possunt.

Quapropter peiores sunt qui famam alterius lædunt quam *Balaamus*, *Magus*, & impius homo, qui etiam hostes suos benedicebat, & servos Dei laudabat, cum haberet fortia incitamenta ut illis malediceret.

Tunc profectitur suum discursum, & ait : *Deus eduxit Israel de Aegypto* cuius fortitudo similis est *Rhinoceroti* : *Devorabunt gentes hostes illius, ossaque eorum confrangent, & perforabunt sagittis: Accubans dormivit ut Leo, & quasi leona, quam suscitare nullus audebit: Qui benedixerit tibi, erit & ipse benedictus, qui maledixerit, in maledictione reprobabitur.*

Hic incipit Prophetice loqui Deo instigante. Dicit, filios *Israel* superaturos omnes inimicos suos, & Reges eorum: est enim, inquit, tanta fortitudine, & ferax ac pugnax instar Leonis quem nemo audebit excitare à somno, dum quiescet in terra promissionis, talis fuit tempore *avidis* & *Salomonis*.

Tunc, inquit Scriptura, iratus est Rex contra *Balaam*, & dixit : *Ad maledicendum inimicis meis vocavi te, quibus è contrario benedixisti: Respondit Balaam: Nonne nuntiis tuis quos misisti ad me, dixi: Si dede-*

rit mihi Balac plenam domum suam argenti & auri, non potero praterire Sermonem Domini Dei mei, sed quidquid Dominus dixerit, hoc loquar. Perrexit ergo Balaam in suo discursu, & incipit prophetare de adventu Messiae, ut ostendat felicitatem filiorum Israel ex quibus ille nascetur: Orietur, inquit, stella ex Jacob, & surget virga de Israel.

Hæc de Christi adventu in terram intelligi debere patet ex textu Chaldaeo, sic enim hæc verba interpretatur: *Consurget Rex de domo Jacob, & ungetur Christus de domo Israel, & dominabitur omnium filiorum hominum: Christus vero vocatur à Balaam, & stella, & Virga, stella quia ipse fuit lux mundi, ut dicitur Apoc. cap. 21, fuit stella matutina, quia sicuti ista stella, solem præcedendo, finis est noctis & principium diei, sic Christus noctem ac tenebras infidelitatis fugavit, & attulit lumen ac diem veritatis.*

Dicitur etiam *Virga*, quod *Hebraice* significat sceptrum, quia futurus erat Rex, & supremus totius orbis Monarcha.

Tunc exclamat Balaam: Heu! quis victurus est, quando ista faciet Deus? quibus verbis significat hoc futurum extremis mundi temporibus. Tunc etiam, inquit, *Venient de Italia*, hoc est, *Romani*, qui totam *Judeorum* gentem disperdent, & *vastabunt Hebræos*, quod contigit sub *Romanis* Imperatoribus *Tito & Vespasiano*, quadraginta annis post mortem Christi.

DISCURSUS X.

Filii Moab seducunt filios Israel ad fornicationem & idololatriam.

Narravimus quomodo Balaam benedixerit castra filiorum Israel, invito & irato Rege Moabitarum Balaco. Hoc facto rediit Rex in urbem suam, & Balaam in patriam suam: Priusquam tamen abiret, pessimum Regi consilium dedit. Audiamus *Philonem Iudæum* loquentem *lib. 1. de vita Moysis*: Sciebat, inquit, Balaam, Hebræos per solum legum contemptum expugnabiles: Conatus est ergo illos ad libidinem, ac impietatis scelus pertrahere, & dixit Regi: Mulierum pulcherrimas si permiseris ob quæstum vulgare sua corpora, hoc hamo capietur juvenus hostium.

Origenes vero hoc loco, sic eum facit loquentem: *Vifne, inquit, ô Rex, superare Israelitas? non virtute militum, sed mulierum decôr epugnandum est: Nec armatorum vigore, sed mollicie femi-*

G g g g 2

narum.

narum. Procul amove armatorum manum, & electam collige speciem puellarum: Forma vincit armatos, ferrum pulchritudo captivat: Vincuntur specie, qui non vincuntur praelio. Ita *Origenes*.

Quod autem *Balaam* hoc impium consilium dederit Regi, patet etiam ex Scriptura: Hoc enim 1 dicit *Moses Numer. cap. 31. Nonne*, inquit, *mulieres Moab, deceperunt filios Israel per suggestionem Balaam*: 2 hoc significat *D. Ioannes Apoc. cap. 2*, ubi scribit ad Episcopum *Pergami*, & ait: *Habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balaam mittere scandalum coram filiis Israel, edere, & fornicari.*

Quid aliud expectes ab homine impio quam consilium impium, præsertim quando penetrarunt aulas Regum & Principum? Alioquin etiam ubique tales reperiuntur qui scelera suadeant modo possint obtinere quod volunt. Unde illud *Virgilii* in proverbium abiit: *Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo.*

Potestne aliquid manifestius in hanc rem adduci quam exemplum *Saulis*? *Deus*, inquit 1 *Reg. cap. 28 recessit à me, & exaudire me noluit*: Quid ergo factu opus? pete à tuis principibus, & audi quid tibi consilii dabunt: Quid aiunt: *Dixerunt*, inquit Scriptura, *servi Saul ad eum: Est mulier pythonem habens in Endor*: Ego, inquit *Saul*, *vadam ad eam*. & addit Scriptura; *Abiit ipse, & duo viri cum eo, veneruntque ad mulierem nocte*: Quid ibi facturus? auxilium postulaturus per sagam à dæmone.

Quid vis clarius? non poterat suis orationibus Deum flectere ut illi opem ferret, ergo movet infernum ut hoc consequatur: Nihil interest quo modo, modò fiat: unde tanta impietas? à consiliariis malis, impiis, ac politicis, qui dixerant illi: *Est mulier pythonem habens in Endor*: Tam parum curabant illi homines quo modo Rex evaderet, ut etiam dæmonem consulendum putarent.

Quam pudendum etiam fuit quod *lib. 2, Reg. cap. 16* consilium dedit *Achitophel Absaloni*: *Ingredere*, inquit, *ad concubinas patris tui*: Quare hoc? quare vult *Achitophel* ut *Absalon* tantum crimen committat? *Absalon* affectabat imperium: quid inde? non poterat aliter obtinere imperium nisi peccaret cum uxoribus Patris sui? sic impie iudicabat *Achitophel*: *Ingredere*, inquit, *ad concubinas Patris tui, & cum audierit omnis Israel quod sedaveris Patrem tuum, roborabunt tecum manus eorum.*

An quia *Deus* non favebat, evocanduserat dæmon luxuriæ turpissimæ? Sed hoc maxime mirum quod addit Scriptura, nempe:

Conf:

Consilium autem Achitophel quod dabat in diebus illis, quasi si quis consuleret Deum. Et quem pudeat atrocita quæque committere, quando pro Deo habetur qui tam immania scelera vel agit, vel consulit?

Non minores absurditates videbimus si ingrediamur *Aegyptum*, & illic videamus quid principes egerint in aula *Pharaonis*. Venerat in *Aegyptum* *Abraham* Patriarcha cum uxore sua *Sara* valde formosa, & ait Scriptura *Genes. cap. 12*: *Viderunt Aegyptii mulierem quod esset pulchra nimis*: Non noverant illam, quia peregrina erat, nesciebant quæ esset aut qualis, sat erat vidisse quod esset formosa. Accurrunt ergo illi statim ad regem, & nuntiaverunt ei, talem faminam advenisse: Nihil præterea? nihil: Ingridiantur ad *Pharaonem*: Arbitri removentur, rogantur sententiæ, Rex audit, disse-runt principes, quis non crederet in tali Senatus-consulto ubi rex & principes adsunt, agi vel de scribendis militibus, armisque expediendis, de urbibus muniendis, de finibus regni tuendis, vel saltem de vestigalibus plebi imponendis, ac colligenda pecunia? Nihil minus: Disserunt de formosa muliere quam viderant intransentem *Aegyptum*: Super hac una re agitantur consilia: Et quis tandem exitus? audi Scripturam: *Sublata est*, inquit, *mulier in domum Pharaonis*, & sistitur *Pharaoni*, vi rapta à viro suo, ut serviat ejus libidini. Nondum vides quo vergant consilia impiorum ac politicorum, præsertim in aulis?

Denique quid poterat probrosius fingi quam quod contigit in aula *Davidis* sanctissimi regis? habebat is filium nomine *Amnonem*, primogenitum suum. De hoc dicit Scriptura *lib. 2. Reg. cap. 13*: *Factum est ut sororem speciosissimam, nomine Thamar, adamaret Amnon, filius David, ita ut propter amorem ejus agrotaret, sed difficile ei videbatur ut quippiam inhonestè ageret cum ea*. Quid ergo facto opus? Habebat amicum nomine *Ionadab* unum è primoribus regni, qui dixit ad eum: *Quare sic attenuaris Macie fili regis per singulos dies? Cur non indicas mihi?* Respondit *Amnon*: *Thamar sororem fratris mei Absalon amo*. Audite impietatem pessimi consiliarii *Ionadab*: *Cuba* inquit, *super lectum tuum, & languorem simula, cumque venerit pater tuus ut visitet te, dic ei: Veniat, oro Thamar soror mea, ut det mihi cibum, & faciat pulmentum, ut comedam de manu ejus*. Omnia contingere pro-ut *Ionadab* consuluerat. Misit *David* *Thamarem* ad *Amnonem*, paravit illa cibum pro fratre, & cum ille jussisset exesse omnes qui erant

in cubiculo, intulit *Thamar* quod coxerat, cumque jam sua manu ministrare pararet, apprehendit eam *Amnon*, & deprecantem ac reluctantem, oppressit. Deus bone! Quot & quanta mala ex uno malo consilio. Frater peccat cum sorore: Post peccatum statim eicit illam e cubiculo, jubetque ostium claudi, illa sedet pro foribus lacrymis suffusa, & misere lamentans, tantum non desperabunda, donec in domo *Absalon* fratris sui contabesceret præ dolore. Ipse *Amnon* paulo post propter crimen, crudelissimè trucidatur ab *Absalone* in convivio, jam temulentus. Sic dominantur passim in aulis consiliiarii impii ac politici.

Nec desunt tales consiliiarii etiam extra aulas, qui alios vel ad malum impellere, vel à bono absterere conantur. Plures invenies in uno *Petro* Apostolo: Ibat *Christus Ierosolyman* cum duodecim suis Apostolis, & inter eundem dixit illis: *Ecce ascendimus Ierosolyman, & filius hominis tradetur gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur, & occidetur: Petrus* hoc audiens, accessit propius, & ait: *Abstine à te Domine, non eris tibi hoc.* Sed *Christus* conversus ad eum, dixit: *Vade post me, Satana, scandalum es mihi, non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.* Audin? non dicit *Christus* *Petrum* similem esse diabolo, sed diabolum. *Vade post Satana*, quia volebat illi persuadere, & consulere ut non iret *Ierosolyman* ne pateretur & occideretur: Quamvis *Petrus* fores, si alium consiliis tuis abstrahere vis à cruce, dæmonium es.

Abierat *Christus* in solitudinem soli victurus Deo extra omnem hominum tumultum, ibi rigide jejunabat, cubabat in nuda humo, vel capite reclinato in saxum: Quis illum inde abstrahurus accessit: diabolus, qui volebat ut ex lapidibus conficeret panes. Hoc proprium diaboli est. Quotquot ergo liberis suis pietati deditos, levitatis ofores, modestiæ amantes, suadere conantur ut sese liberius effundant in desideria sæcularia ac vanitates, diaboli sunt, quotquot eos avertere conantur à cruce vitæ spiritualis, impedire ne crucem *Christi* amplectantur, diaboli sunt. Quotquot innocentes seducunt, diaboli sunt, quia officio, quod diabolo proprium est, funguntur. Quid ergo mirum si cum diabolo locum habeant in inferno?

Nota est historia quam narrat *D. Hieronymus* *Epist. 7. ad Latam.* Erat *Roma* nobilis quædam matrona, nomine *Prætextata*, cujus nepotis erat *Eustochium* Virgo, quæ mutaverat habitum, & ornamenta
mu.

omnes nationes? tot ab illo beneficiis præventus? Pharaon tot o-
neribus & flagris illòs à vero Dei cultu abducere fategerat, num-
quam potuit: Et ecce jam illos provolutos antè idola videmus:
Quis hoc potuit? mulieres Moabitides: Vocaverunt illos ad sacrificia
sua, & ipsi adoraverunt Deos earum: Flagellis & igne contra illos certa-
verat Pharaon, istæ non verberibus, sed blandioribus verbis illos
aggressæ sunt. Ergo potentiora fuere verba mulierum lenocinan-
tium, quam flagra, compedès, carceres, quandoquidem illis resti-
terit Israel in *Egypto*, qui jam verbis succumbit in *Setim*. Vocaverunt
eos & ipsi adoraverunt Deos earum. Nullus hic timor, nullæ minæ,
nulla etiam spes: Quid enim timerent à feminis viri? quid pote-
rant sperare victores à debellatis mulierculis? nihil: Sed illæ ani-
mos illorum suâ pulchritudine, & ornatu, & lenociniis corrupe-
rant, inde secuta est fornicatio, & denique ex fornicatione & lu-
xuria, idololatria: *Fornicatus est populus*, inquit Scriptura, *cum filia-
bus Moab*: Quid inde? Vocaverunt eos ad sacrificia sua: Numquid ad
hoc horruit Israel? nonne erat Dei populus, qui ob erectum olim vi-
tulum recordabatur ad triginta illorum millia interfecta? & non
tremuerunt cum audirent se vocari à mulierculis ad sacrificia ido-
lorum? nihil prorsus: Statim post fornicationem comederunt de
cibus idolo oblati: Et mox adoraverunt Deos earum: Et ne crederes
paucorum fuisse tam atrox flagitium, & semel tantum, aut brevi
tempore ante idola procubuisse, *initiatu est*, inquit Scriptura, *Is-
rael Beelphegor*.

O vitiorum voraginem! eo devenit Israel post luxuriam, ut non
solum interfuerint sacrificiis Moabitidum, quod solum illæ expetie-
rant, verum comederunt cum illis cibos à Deo prohibitos, & ado-
raverunt Deos earum, & tanto cum affectu ac pertinaciâ adhæsere
idolo ut avelli ab eo non possent, magistrique fierent atque aucto-
res novarum superstitionum; ut ait David *Psal. 105*. *Irritaverunt
Deum in adinventionibus suis, & multiplicata est in eis ruina*.

Stupenda sunt ista, inquiet aliquis: Audi plura. Post fornicatio-
nem non paulatim seducti sunt, primum in hortos, deinde in lu-
cos, tum in domos, ut demum, quasi datâ occasione in templa
idolorum eos feminae invitarent, non sacrificaturos, sed specta-
turos dumtaxat, non sacrificia, sed aras, & statuas, cæterumque
templi ornatum, vestesque mystarum. Nihil horum: Nulla invo-
lucra, non paulatim deducuntur ad scelera, sed pleno impetu sta-
tim

tim eo currunt. Clara est Scriptura: *Fornicatus est populus cum filiabus Moab: Quae vocaverunt eos ad sacrificia sua, at illi comederunt, & adoraverunt Deos earum: Quid planius? quid compendiosius dici potest? Illi fornicantur, mulieres vocant, illi adorant, non coacti, non invitati, non reluctantes, non tristes, sed epulantur hilariter, & eo animo mox adorant: In ore dapes, & thura in manu: Moabitides enim à fornicariis se impetraturas speraverant idololatriam, & quod speraverant impetrarunt sine illis ambagibus, & sine mora.*

Non tulit Deus diutius tam enorme flagitium, locus est ergo ad Moysen iratus; ei que imperavit ut diceret iudicibus Israel: *Occidat unusquisque proximos suos qui initiati sunt Beelphegor. Quid egisse putatis impudicitiam audita hac mortis sententia? an palluit? an ingemuit? an ejulavit? an inducias postulavit, ut scelus expiare posset? audite, & obstupescite. Et ecce, inquit Scriptura, unus de filiis Israel, intravit coram fratribus suis ad scortum Madianitidem, vidente Moysse, & omni turba filiorum Israel, qui flebant ante fores tabernaculi.*

O impudentiam plusquam palmarem! O flagitium vix universis inferni suppliciiis satis plectendum! O cupiditatem ne tunc quidem finiendam, cum jam lata mortis sententia vita finienda est! Spectante omni populo, vidente Moysse, imminente toti populo supplicio, flente turba, unus filiorum Israel mancipium impuritatis, lupanar subiit, ut innocentiam tunc maxime violaret, cum jam miserimè erat jugulandus: Quid ergo luxuria non aget inter delicias, si lascivit in morte? quid non aget nullo spectante, quæ vidente ipso Moysse, & omni populo ad meretricem abit ut peccet? Hinc patet, quod, si semel arserit cupiditas, ne ipsa quidem morte extinguitur.

Merito hoc scelus tam indigne tulit Phinees filius Eleazari filii Aaron Sacerdotis, ut arrepto pugione, inquit Scriptura, *ingressus sit post virum Israelitem, in lupanar, & ambos simul virum scilicet ac mulierem perfoderit, & interfecerit.*

Quo facto, inquit Scriptura, *cessavit plaga à filiis Israel: Jam enim occisi erant viginti quatuor millia hominum, & dixit Deus ad Moysen: Phinees filius Eleazari, filii Aaron Sacerdotis, avertit iram meam à filiis Israel, quia zelo meo commotus est contra eos. Quare dic ei: Erit tam ipsi quam semini ejus pactum Sacerdotii sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo, & expiavit scelus filiorum Israel.* Hoc est quod ait David Psal.

105. Stetit Phinees, & placavit, & cessavit quassatio.

Hic videre potestis quam gratum Deo fuerit illud opus, ut dicat se propterea placatum, poenasque suspendisse ne reliquos omnes *Israelitas* disperderet, & promittat *Phinees* in familia ejus semper mansurum summum Sacerdotium, quia sicut Deus nullum vitium magis abominatur quam luxuriam praesertim tam impudentem, sic nihil illi gratius est, quam si plectatur.

Praeterea, erat ille *Israelita* qui peccabat, *Zambri filius Salu*, inquit Scriptura, dux de cognatione & tribu *Simconis*. Porro mulier *Madianitis*, vocabatur *Cozbi filia Sur*, principis nobilissimi *Madianitarum*. Et vir princeps erat, & mulier, uterque ex nobilissimo genere gentis suae. Tanto enormius, quod illi peccarent tam impudenter cum deberent aliis praelucere bono exemplo.

Idcirco mandavit *Moyse* Deus particulariter, dicens: Tolle cunctos principes populi, & suspende illos contra Solem in patibulis.

Non omnes quidem (quia certum est plures fuisse viros sanctos, ut *Phinees*, qui non peccaverant) sed eos qui peccaverant vel fornicando cum caeteris, vel dissimulando cum fornicariis, cum deberent illos vel acriter objugare vel castigare: Illos voluit Deus particulari supplicio affici, & suspendi in patibulis, idque contra solem, hoc est, pleno die, in publica via, in conspectu omnium hominum, ad terrorem.

Ubi *Origenes Hom, 20 in Numer.* sic ait: Populus peccat, & principes suspenduntur contra solem; Vides quae sit conditio principum populi, non solum pro propriis plectuntur delictis, sed & pro populi peccatis coguntur reddere rationem. Haec si cogitarent homines, numquam ambirent populi principatum: Sufficit mihi pro meis propriis argui delictis, quid mihi necesse est, etiam pro peccatis populi castigari? ita *Origenes*.

Ratio clara est: Quia principes, idem est de omnibus aliis superioribus, vel dissimulant cum subditorum peccatis, vel praecunt illis malo exemplo: Si dissimulant, sunt causa cur amplius peccent, si praecunt, alios ad peccata trahunt, peccata enim Superiorum multos habent imitatores.

DISCURSUS XI.

Iosue designatur Successor Moysis. Prædicat Deus mortem Moysi.
Moyses moritur.

POSTquam noxiorum sanguis effusus est, inquit Scriptura, dixit Dominus ad Moysen, & Eleazarum filium Aaron Sacerdotem: Numerate omnem summam filiorum Israel à viginti annis & supra, per domos & cognationes suas, cunctos qui possunt ad bella procedere. Et inventa fuerunt sexcenta millia, & mille septingenti triginta. Inter quos nullus fuit eorum qui ante numerati fuerant à Moysse & Aaron in deserto Sinai: Prædixerat enim Dominus quod omnes morerentur in solitudine: Nullusque remansit ex eis nisi Caleb, filius Iephone, & Iosue filius Nun.

Hoc facto apparuit Deus Moysi & dixit: Ascende in montem Abarim, & contemplantur inde terram quam daturus sum filiis Israel, cumque videris eam, ibis & tu ad populum tuum sicut iovit frater tuus Aaron, quia non credidistis mihi quando debebatis virga percutere petram ut inde fluere aquæ, sed dubitastis an hoc possetis facere, dicentes coram omni populo: Numquid ex hac petra poterimus aquam elicere? cum tamen hoc vobis imperassem, ac promississem me vobis adfuturum.

Optaverat sapius, & oraverat Deum Moyses ut posset cum cæteris intrare terram promissionis, ejusque voluptatibus frui, sed frustra fuit: Nam cum Deum urgeret, iratus ille noluit illum exaudire, sed dixit: Nequaquam ultra loquaris de hac re ad me: Non fiet, quia peccasti, sufficiat tibi quod terram istam videas de longe ex monte Abarim.

Rogo ergo te, inquit Moyses, ò Deus spirituum omnis carnis ut provideas hominem qui sit super multitudinem hanc, & meo loco populum istum deducat, & regat, ne sit populus Domini sicut oves absque Pastore.

Dixitque Dominus ad eum: Tolle Iosue filium Nun, virum in quo est spiritus. Hoc est, prudentia, pietas, fortitudo, cæteræque virtutes tali Principi necessariae.

Statuit ergo Moyses Iosue coram Eleazaro Sacerdote, & omni multitudine populi, & imposuit manus capiti ejus, in signum potestatis quam illi dabat ex parte Dei.

Sed priusquam Moyses moreretur, voluit Deus ut castigaret Madiani-

dianitas, quia ipsi per filias suas, ut audivimus, seduxerant filios *Israel* ad fornicationem & idololatriam: Missa sunt ergo duodecim millia pugnatorum duce *Eleazaro* Sacerdote, qui occiderunt omnes mares *Madianitas*, & Reges eorum; & *Balaam* magum, qui prima causa fuerat peccati filiorum *Israel*, interfecerunt gladio, Mulieres vero eorum & parvulos ceperunt, omniaque pecora, & jumenta, urbes, & viculos, & castella incenderunt. Reverſique sunt ad *Moyſen* cum præda, qui cum vidisset captivas mulieres, cur, inquit, feminas reservasti? nonne ista sunt quæ deceperunt filios *Israel* ad suggestionem *Balaam*? ergo omnes interficite, puellas autem, & omnes feminas virgines servate vobis.

1. Jam currebat quadragesimus annus quo filii *Israel* profecti fuerant per deserta, & pervenerant ad terminos solitudinis usque ad *Jordanem*, & aliud nihil restabat nisi ut fluvium illum transirent, qui desertum dividebat à terra promissionis. Pervenerant autem eò, per quadraginta duas mansiones quibus castrametati fuerunt: Et hic finis profectiois illorum per solitudines.

Operæ pretium erit audire speculationes *S. Hieronymi* quibus ostendit illas 42 mansiones per quas *Hebræi* tetenderunt in terram promissionis, significare 42 vias per quas fideles tendunt in cælum, adeoque totam illorum iter aliud nihil fuisse quam meram figuram peregrinationis nostræ in solitudine hujus mundi ad patriam cælestem. Longum esset omnes singillatim recensere, aliquas eaque præcipuas seligemus.

Primus locus ubi *Hebræi* egressi *Ægypto* figebant tentoria, erat *Rameſſe*; hoc est, inquit *Hieronymus*, tonitru gaudii, & significat Apostolos aliosque viros Apostolicos prædicantes ac tonantes, quo conversi sunt ad *Christum* infideles & impii, & egressi ex *Ægypto* infidelitatis suæ & peccatorum, & ideo totus mundus gavisus est.

2. Manserunt filii *Israel* in *Socoth*, hoc est dicere *Tabernacula*, & significat nos in hac vita peregrinos esse, & quasi continuo habitare in tentoriis quæ de loco transferuntur ad alium: Quia, ut ait *Paulus*: Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquiremus.

Tertius locus erat *Etham*, hoc *Hebræice* significat fortitudinem, quia fortiter in hac vita, omnia ardua, & adversa superanda sunt.

Quartus locus erat *Phihahiroth* quod significat *Oſ nobilem*, debemus enim os habere tam nobile ac generosum, ut Deum vel maxime inter miseras, calamitates, ac difficultates hujus vitæ laudemus.

5. Locus erat *Mara*, hoc significat *amaritudinem*, ubi inveniebant aquas amaras, quia debemus & amaris lacrymis & amaro animo deslere nostra peccata.

6. Locus erat *Elim* quod significat *arietes*, quos Deus sibi volebat offerri ut præcipua sacrificia in holocaustum, & nos debemus quotidie Sacrificia Deo offerre præcipue nostrorum sensuum ac Passionum quæ nos impetunt quasi cornibus suis ut arietes.

7. Locus erat ad *Mare rubrum*, per quod filii *Israel* sicco pede transibant, & liberabantur à *Pharaone* illos insequente; sic & nos in hoc mundo transire oportet per multas tribulationes in Regnum à quibus liberamur per sanguinem *Christi*, & à diabolo qui nos ubique persequitur.

8. Locus erat desertum *Sin*, hoc significat *Odium*, quia oportet nos odium multorum incurrere, præsertim dum virtuti nos damus, qui enim, inquit *Paulus*, *pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur.*

9. Locus erat *Daphca* hoc est, *pulsatio*: Pulsare enim nos oportet per orationem, juxta illud quod ait *Christus*: *Pulsate & aperietur vobis.*

Postea venerunt in *Raphidim*, quod significat *dissolutionem fortium*, ibi enim ceciderunt, & disperferunt *Amalecitas*: Quia totis viribus nos pugnare oportet contra diabolum, ut illum superemus, & frangamus fortitudinem ejus.

Hinc venerunt ad montem *Sinai*, quod *rubum* significat, in quo Deus apparuit *Moyse* eumque solatus est, ut ostenderet non esse nobis despondendum animum, dum per spinas hujus mundi incedimus, fore enim ut nobis non desint divina solatia.

Postquam autem pertransissent *Haseroth*, *Rethma*, *Remmon*, *Pharates*, & *Lebna*, pervenerunt in *Reffa*, quod significat *frænum*, nisi enim peccatoribus injiciatur frænum timoris Domini, & pœnarum inferni, currunt sicut effrænes & indomiti equi ad omne genus iniquitatis.

Deinde venerunt in *Methca*, hoc est, *dulcedo*, illa videlicet de qua *David* ait *Psa. 30. Quam magna multitudo dulcedinis tue Domine, quam abscondisti timentibus te!* & illa quam experimur in cælesti illo cibo corporis *Christi*, de quo dicit *Salomon*, quod *habeat omne delectamentum suavitatis.*

Inde abierunt in *Hesmona*, hoc est, *festinatio*: Quia non debemus

H h h 3

hîc

hic hæere in via, ut oblectemus nos sæculi vanitatibus ac voluptatibus, sed festinandum & currendum est, inquit *Paulus*, *festinamus ingredi in istam requiem, sic currite ut comprehendatis*, ne tarde progredientes, & serius venientes portas cæli clausas inveniamus.

Venerunt etiam in *Selmona*, quod significat *sanctitatem*, vel *umbram*, quia sancti esse debemus in hac vita, & omnia quæ sunt in mundo non pluris facere quam umbram. Hinc toties clamat Scriptura: *Sancti estote*, quia *nihil coinquinatum intrabit in regnum celorum*, & apud *Salomonem* clamant mundi amatores, cum jam essent in inferno: *Transferunt hæc omnia tanquam umbra*.

Denique ne longiori super hoc discursu vos detineam, concludo tractatum hunc in librum *Numerorum*, cum morte *Moyse*, quæ narratur in libro *Deuteronomii cap. ultimo*.

Jam *Moyse* cum omni populo venerat ad montem *Abarim*, qui alio etiam nomine vocatur *Nebo*, non longe diffitus à *Jordane*, unde conspici poterat terra promissionis.

Dixit illi Deus: ascende in montem istum, ibi enim morieris. Et ascendit, *Moyse*, inquit Scriptura, *supra montem Nebo*, in verticem *Phasga*, contra *Iericho*: Ostenditque ei Dominus omnem terram: & summa cum animi voluptate, & oculorum oblectamento, intuebatur *Moyse*, subjectas amœnissimas valles & montes, & agros fecundos, uberrimas vineas, civitates munitas, Denique, uti sæpius illi dixerat Deus, *terram quasi lacte & melle manantem*: Dixitque Deus: *Hæc est terra pro qua juravi, Abraham, Isaac, & Jacob, dicens: Semini tuo dabo eam: Vidisti eam oculis tuis, sed non intrabis ad illam*.

Hic petit *Petrus Cellense* lib. de panibus cap. 12: Nolebas, inquit, Domine, illum introducere in terram illam desiderabilem, quare ergo ostendebas quod non dabas? quasi enim pucro porrigis pomum, & retrahis manum: Non tam fortiter doleret, si non videret, crescit enim aviditas ex visione: Tormenti genus est amare, & non posse potiri.

Ad hoc ego respondeo: Voluit Deus illi ostendere ubertatem, pulchritudinem, fecunditatem, & amœnitatem terræ promissionis in mundo, ut jam abituro ad terram promissionis in altera vita, accenderet desiderium illius, & cogitaret: Si tanta est pulchritudo regionis terrestris, quanta erit pulchritudo regionis cælestis!

Nam

Nam ut recte ait *D. Gregorius Hom. 37 in Euang.* Si consideremus quæ & qualia sunt quæ nobis promittuntur in cælis, vilescunt animo omnia quæ habentur in terris: Numquid hoc expertus est *S. Ignatius*, quando cælum aspiciens, clamabat: *Quam sordet mihi terra dum cælum aspicio?* temporalis enim vita, inquit *Gregorius*, æternæ vitæ comparata, mors est potius dicenda quam vita: Ipse enim quotidianus defectus corruptionis quid est aliud quam quædam prolixitas mortis? quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit illa supernæ civitatis quanta sint gaudia, ad hæc audita inardescit animus, jamque illic cupit assistere, ubi se spe:at sine fine gaudere.

Sic volebat Deus *Moyse*s animum per conspectum terræ promissionis, accendere ad desiderium cæli.

Sed quare noluit illum istam terram intrare? dicens: *Vidisti illam oculis tuis, sed non transibis ad illam.*

Respondeo quod Deus hoc fecerit in pœnam peccati quod commiserat *Moyse*s, quando illi mandatum erat ut eliceret aquam de petra: Hanc rationem ipse-met Deus dixerat *Moyse*. Tu, inquit, & *Aaron*, frater tuus prævaricati estis contra me in medio filiorum *Israel*, quando dixistis ad illos: *Num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere*, dubitantes de potentia mea? idcirco non intrabis terram promissionis, sed morieris in monte *Nebo*, sicut & frater tuus mortuus est in monte *Hor*.

Ergone, inquit, tam graviter *Moyse*s dubitando peccaverat? Nequaquam: Sed constat ex Scripturis, Deum amicos suos graviter non semel punivisse ob leves errores: Audiamus *Hieronymum ep.* 8. Invenimus, inquit, Dei amicos, ob unius contemptus errorem, bonorum retrofactorum munificentiam perdidisse. Sic *Adam* cum diabolo facile credidit seducenti, post familiaritatem & colloquium Dei, unius pomi cupiditate superatus, perdidit paradysum. Uxor *Loth*, post angelorum obsequia, quia, contra interdictum retro respiciens in figmentum salis repente mutata est: Infelicissimus *Judas*, post electionis meritum, post signorum gloriam, post Apostolicam dignitatem, exiguæ stipis amore deceptus, cui tribunal promittebatur in cælis, laqueo captus fuit in terra. Videmus *Ananiam & Sapphiram*, non de alienæ pecuniæ appetitu, sed de sua timide erogata, morte punitos. Soror *Moyse*s, *Maria*, mulier magna, & quæ capax erat multa regna regendi, propter unum verbum

mus-

murmurationis à capite ad calcem lepra perfunditur. Sic ergo *Moy-
ses & Aaron*, magni Dei amici, quibus tot favores præstiterat Deus,
quos toties exaudiebat, propter unum peccatum, quod juxta opi-
nionem multorum non erat nisi veniale, & tam parvum ut vix dis-
cerni posset ubi lateret ejus malitia, privati fuerunt terræ promissio-
nis tam diu expetitæ deliciis. Ex quo concludit *Hieronymus*, si
Deus sic agit cum amicis suis propter unum leve peccatum, quid
faciet cum inimicis suis qui quotidie multa graviora peccata com-
mittunt?

Jam *Moyfes* ascenderat montem *Nebo*, & ut refert *Iosephus* Histo-
ricus lib. 4. *Antiquit. cap. ultim.* secuti illum fuerant Senatus, Pontifex
Eleazarus, & Imperator *Iosue*, cumque post mutuos amplexus, *Elee-
zaro ac Iosue* ultimum valediceret, inter loquendum repentina nu-
be circumdatus, in vallem quandam est ablatu: In sacris autem
voluminibus scripsit se mortuum, veritus ne propter excellentem
ejus virtutem, à Deo raptum prædicarent.

Fabula hæc *Judaica* est quam *Iosephus*, confinxit. Quales etiam
plures Christiani Scriptores de morte ejus finxere.

Quidam enim putarunt illum necdum esse mortuum, sed tran-
slatum, ut redeat in fine mundi cum *Elia* & *Enoch* contra Antichri-
stum. Alii vero putarunt illum esse mortuum, sed statim resurre-
xisse, & vivere in paradiso. Alii mortuum esse affirmant, sed resur-
rexisse in *Christi* transfiguratione quando supra montem *Thabor*,
apparebat ad latus *Christi* ex una parte, cum *Elia* ex altera.

Fabulæ, quæ paucis verbis refutat ipsa Scriptura, cum dicit:
Mortuus est Moyfes servus Domini, supra montem *Nebo*, in terra *Moab*,
& sepelivit eum Deus: Ecce, non tantum mortuus dicitur, sed etiam
sepultus, de resurrectione vero ipsius ne verbum quidem in tota
Scriptura.

Expendamus singula verba: *Mortuus est Moyfes servus Domini, ju-
bente Domino, mortuus est.* Mors illa, somnus fuit, talis enim est
mors justorum: In vita vigilant, & laborant, in morte dormiunt:
Sic dicebat *Christus Ioan. cap. 11*: *Lazarus amicus noster dormit*: Ego
amicus *Christi*, dum moritur, dormit, in die judicii à somno
excitabitur corpus dormiens; ideo dicebat *Christus*: *Vado ut
Lazarum à somno excitem.* Sic etiam de *S. Stephano* dicitur: *Obdormi-
vit in Domino.*

Propterea etiam mors justorum à Scriptura, quies vocatur: Sic
enim

enim ait *Ioannes Apocalyp. cap. 13. Amodo jam dicit spiritus ut requiescant à laboribus suis, opera enim illorum sequuntur illos.* Postquam multos magnosque labores subiverint pro Deo in hac vita, plurima passi fuerint, à morte quiescunt: Et tanto magis quiescunt, quod videant sua bona opera illos sequètia, tunc enim securi sunt quando vident se ne minimum quid perdidisse ex laboribus suis. Contrariū fit in peccatoribus: Sic enim ait *Augustinus Lib. Quinquag. Homiliar. Hom. 42 cap. 8. Homines id propter quod peccant, hic dimittunt, sed ipsa peccata secum portant. Quæ & qualis quies potest esse illis hominibus quos peccata comitantur ad æternitatē, tot enim comites videt, quot commiserit peccata quibus hostes Dei effecti sunt. Peccas ergo propter pecuniam, hic dimittenda est: Peccas propter voluptates, hic dimittendæ sunt, sed ipsa peccata tecum portabis.*

Ideo *D. Ambrosius Lib. de bono Mort. cap. 8,* sicuti mortem justorum vocat portum quietis, ita mortem impiorum vocat naufragium, sicuti enim in naufragio omnia amittuntur, quæ vectores magno labore comparaverant: Sic in morte omnia relinquuntur quæ homo moriens multo sudore collegerat. Justi vero metent in morte quæ in hac vita seminarunt, seminarunt, inquit *David,* in lachrymis, in laboribus, in vigiliis, jejuniis, sed in morte portabunt manipulos operum suorum in humeris suis cum lætitia, & vehent illos in horrea cæli, sic mortuus est *Moses.*

2. Addit Scriptura: Mortuus est *servus Domini:* Memini ne semel rem hanc attigisse sed breviter, jã paulo latius hoc explanabo. Titulus ergo sepulchri *Moysis* legislatoris & ducis *Hebræorum* non alius fuit quam *servus Domini,* illis titulis longe nobilior, quos sepulchris antiquorum mortalium superbia inscribit, incredibili ambitionis portento. Quis enim crederet nationē hominum inter cineres superbiã spargere, ac ferere, feris nepotibus nasciturã. Vivit in sepulchris ambitio. Hinc ampli illi tituli: Hinc tantus dignitatum catalogus, hinc honorū insignia mortuorum lapidibus insculpta, ut vel in tumulo non mortalitatē, sed fastum haurire cogamur, qui sepulchra curiosius intuemur: Itane vero? ultra arenam cineremq; mortis vitæ furit ambitio nec ipso vitæ confinio coërceri valet insania vanitatis? Quam nobilior inscriptio illa sepulchri *Moysis: Mortuus est Moyses servus Domini!* Poterant & splendida nomina insculpi lapidi ejus sepulchrali: Potuisset inscribi: Mortuus est *Moyses, Deus Pharaonis, dux populi, Salvator Hebræorum, legislator tribuum, Dei interpres:*

Poterat inscribi bifariam ab eo pelagus dispartitum, familiariter & facie ad faciem egisse cum Deo inter ignes & nubes, & tonitrua montis *Sinai*, devictos reges, aquas e petra extractas, æneum vitulum contritum, serpentem æneum erectum, & innumera alia; sed hisce omnibus prætermisiss, maluerunt Dei servū dicere quam Deum *Pharaonis*. Et jure quidem optimo; nam reliquorum nominum pompa, si cum titulo Servi Domini conferantur evanescit, penitusque dissolvitur. Hinc fit, ut, quia titulum illum multorum sepulchris inscribere non possumus, inania nomina mutuemur à superbia mundi, quæ mortuos magis arguunt vanitatis, quam à virtute commendant. Optandum foret ut omnibus sepulchris insculpi posset: *Mortuus est*, vel, hic jacet sepultus, *servus Domini*. Verum, ut ait *Ambrosius*, non omnes speciosissimum illum titulum usurpare possunt, nec dicere Deo cum *Davide*: *Servus tuus ego sum*. Ille hoc tantum potest, qui Deo servit, & in Domino moritur, sicut mortuus est *Moses*. Non debet scribi servus Dei in morte, qui in Domino non moritur. Solus ille titulus *Servus Domini*, pluris valet, quam omnia illa magna & vana nomina mundi: *Gaudete*, inquit *Christus* Apostolis, *quia nomina vestra scripta sunt in cælis*; quæ nomina? forte, ducis, vel regis, vel principis, vel consulis, vel nobilis, vel divitis? ista nomina, inquit *David*, in terra scribuntur, in cælis nulla alia nomina nota sunt nisi Apostoli, Martyris, Virginis, Confessoris, Denique sancti, & servi Dei: Ergo qui nomen illud meretur, omnia habet reliqua enim insignia, titulosque universos mors demetit sua falce, in hunc vero titulū, *Servus Domini*, potestatem non habet, ideoque post mortem etiam remanet, & mortuum sequitur, scribendus in cælis, & merito etiam in lapide sepulchrali, quia qui tota vita *Servus Domini* vixit, etiam manet post mortem, qui vero vixit princeps vel rex, vel dives, vel aliis dignitatibus auctus, omnia ista deponit in morte, ideoque non aliud inscribi potest illorum monumentis, quam fuit dives, fuit princeps, fuit ex tali profapia: Fuisse nihil est, ergo omnia ista vana sunt nomina quia jã periēre in morte, *Servus* autē *Domini* hoc manet in æternū.

3. Dicit Scriptura de morte *Mosis*: *Mortuus est jubente Domino*: Ergo ex obedientia, sanus erat & vegetus, non agrotabat, nulla erant prævia mortis signa, solo Dei jussu mortuus est. Arduum erat imperium illud, ante faciem, & in conspectu terræ lacte & melle manantis mortuum, qui populum eo usque deduxerat ex

Egypto.

Agypto, quodque difficilius morte est, mori ut reum in poenam incredulitatis. Quare plus miror *Moysem* lato ac lubenti animo mortuum, quamvis excluderetur terrâ promissionis, quam tanta cum gloria liberantem populum ex *Agypto*: Sic mori, sic obedire Domino, titulum servi Dei meretur.

Omnes quidem homines moriuntur jubente Domino, ipse enim, inquit *Ioannes* in *Apocalypsi* habet claves vitæ & mortis, nemo ergo ex hoc carcere corporis solvitur, nisi ipse aperiat, sed non omnes moriuntur ex obedientia sicut *Moyfes*, non omnes tam prompto animo, nec tam hilari vultu sicut ille, sed plurimi reluctantur imperio ac voluntati divinæ. Hic exclamat cum *Agag* rege *Amalectarum*: Siccine separas amara mors? Ille ut, inquit *Salomon*, exclamat: O mors quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis! Ille clamat cum rege *Ezechia*: Sic repente precipitas me vix incipio vivere, & debeo mori? Ille tam affixus est bonis terrenis ut non possit avelli; iste dolet quod infecta cogatur relinquere sua negotia quæ jam disposuerat: Omnes ergo morimur jubente Domino, sed non omnes tam libenter ut *Moyfes*, ideo non omnes merentur gloriosum illud nomen *Servi Domini*: Servus enim Dei semper paratus omni Dei imperio, ac voluntati obtemperare, sive illum velit vivere sive mori: Sive enim, inquit *Paulus*, Deo vivimus, sive morimur, morimur Deo.

Scriptura prosequitur: Deus, inquit, sepelivit *Moysem* in valle terra *Moab*, & non cognovit homo sepulchrum ejus usque in presentem diem.

Hinc patet quod sicut *S. Catharina* corpus sepultum fuerit manibus angelorum in monte *Sinai*, sic etiam corpus *Moyse* in valle *Moab*. Confirmat hoc *S. Thaddæus* Apostolus, in Epistola sua, dicens: Cum *Michael* Archangelus cum diabolo disputans, altercaretur de *Moyse* corpore, non est ausus judicium inferre blasphemia; sed dixit: Imperet tibi Dominus.

Quæ verba *Oecumenius* sic exponit: Dicitur *Michael* ministerium præbuisse in sepeliendo *Moyse*, id non ferebat diabolus, sed accusationem adferebat *Moyse* indignum esse sepultura, eo quod occidisset *Agyptium*, cumque sepelisset in sabulo, & propterea non permittebat ut honorificam consequeretur sepulturam, cum autem in hac controversia *Michael* haberet occasionem ut diabolo malediceret propter ejus impudentiam, non id fecit, sed i danum in

eum intulit: Imperet tibi Deus. Atque ita *Michael*, cum aliis angelis *Moyſis* corpus, nemine hominum præſente, ſepelivit.

Propterea addit Scriptura: *Non cognovit homo ſepulchrum ejus uſque in præſentem diem.*

Rationes adferunt Patres: 1. *S. Epiphanius Hereti* 9. Decebat, inquit, in honorem tanti viri, ut non ab hominibus, ſed ab angelis ſepeliretur loco hominibus incognito.

2. *D. Auguſtinus lib. 1. de mirabilib. Scriptur. cap. 36*: Occultavit, inquit, Deus ſepulchrum *Moyſis*, ne populus *Iſrael*, ſi cognoviſſet ubi eſſet ſepultus, eum adoraret velut aliquid divinum, utpote ducem & legiſlatorem ſuum qui tot mirabilia fecerat, & tam familiariter egiſſet toties cum Deo. Erant enim tunc *Judei* valde proclives ad idololatriam, nam poſtea etiam ſerpentem æneum quem *Moyſes* erexerat, adoravere, & paulo ante adoraverant Deos *Moabitarum*.

Et hanc puto præcipuam cauſam fuiſſe altercationis *Michaelis* Archangeli cum diabolo, quod diabolus vellet corpus & ſepulchrum *Moyſis* notum eſſe *Judeis*; *Michael* vero nollebat, ne daretur illis occaſio idololatriæ.

Sic & *S. Antonius*, ut *Athanaſius* refert, moriturus diſcipulis ſuis mandavit, dicens: Nullus ad *Aegyptum* meas ferat reliquias, ne vano corpus honore fervetur, & vani ritus circa me exhibeantur. Hujus enim gratia maxime huc ſum reſſus, ut nemo præter vos locum tumuli mei noverit. Confido in Domino, quia neceſſario reſurrectionis tempore hoc corpusculum reſurget incorruptum. Diſcipuli ergo involutum, ut præceperat, corpus humo operuerunt, & nemo interim uſque ad hunc diem, præter eos, novit ubi conditum ſit. Ita *Athanaſius*.

Exiſtimat Nihilominus tamen *Cajetanus hoc loco*, quod ſicut *Joſue*, *Eleazarus*, etiam alii principes cum *Moyſe* aſcenderunt in montem *Nebo*, ejuſque morti interfuere. Ita illis ſpectantibus corpus deſuncti *Moyſis* per aerem ab angelis vectum in valem *Moab*, ſed determinatum vallis locum in quo illum ſepeliebant, non potuiſſe diſcernere, nec certo notare.

Hinc progreditur Scriptura ut narret quam vegetus eſſet *Moyſes*, in extrema ſenectute; erat enim 120 annorum cum moreretur. *Non caligavit*, inquit, *oculus ejus, nec dentes illius moti ſunt.*

Dies annorum noſtrorum, inquit *David Pſalm. 89, Septuaginta anni,*

si autem in potentatibus, octoginta anni, & amplius eorum labor & dolor. Moyses vero cum esset 120 annorum, quod tanquam mirum narrat Scriptura, tam robustus ac vegetus erat, ut nec oculi ejus caligarent, nec unum dentem, quod in senibus minoris ætatis rarum est, amisisset. Unde putamus tantum illi vigorem, & vires in tantâ senectute fuisse?

Censet *Abulensis* provenisse ex familiaritate, & pœne quotidiana præsentia Dei, & quia moratus & collocutus fuerat cum Deo bis per quadraginta dies in monte *Sinai*; quantas autem inde vires hauriret, patet ex eo quod toto illo tempore nihil comederit, nec biberit sola Dei præsentia sustentatus. Sic Deus variis Scripturæ locis promittit multos annos, & longitudinem vitæ servientibus sibi.

Sic *D. Hieronymus Epist. 21, ad Paulum Concordiensem*, putat hoc donum Dei in sanctissimo quodam fene provenisse ex assidua meditatione futuræ beatitudinis, sic enim loquitur: Ecce, inquit, jam centenus ætatis circulus volvitur, & tu semper præcepta Domini servans futuræ beatitudinem vitæ per præsentia exempla meditaris. Oculi puro lumine vigent, pedes imprimunt certa vestigia, auditus penetrabilis, dentes candidi, vox sonora, corpus solidum & succi plenum: Non memoriæ tenacitatem, ut in plerisque cernimus, antiquior senectâ dissolvit, non contractam rugis faciem arata frons exasperat: Non denique tremula manus per curvos ceræ tramites errantem stylum ducit. Futuræ nobis resurrectionis virorem in te Dominus ostendit, ut peccati sciamus esse, quod cæteri adhuc viventes præmoriuntur adhuc in carne; ultitiq; quod tu adolescentiam in extrema ætate mentiris.

Hoc ipsum videtur velle probare Scriptura, cum ait senio-rem *Tobiam* mortuum esse in ætate centum duorum annorum: Laudat ætatem, ut extollat ejus virtutes. & ejus eleemosynas: Quotidie enim, inquit Scriptura, pergebat per omnem cognationem suam, & consolabatur eos, dividebatque unicuique, prout poterat, de facultatibus suis. Ad- eoque, inquit *Ecclesiasticus cap. 29*, conclude eleemosynam in corde paupe- ris, & hæc pro te exorabit ab omni malo: Super scutum potentis, & lanceam, adversus inimicum tuum pugnabit.

2 Ejus magnanimitatem in adversis: Dicit enim Scriptura: Non est contristatus contra Deum quod plaga cecitatis evenerit ei, sed

immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vite sue. Nihil autem est quod magis abbreviet vitam hominis quam tristitia: Multos, inquit ecclesiasticus cap. 30, occidit tristitia.

3 Scriptura vult ostendere quod *Tobias*, tamdiu vixerit, quia effectus ad summam felicitatem, nulla ratione passus sit se à recto virtutis tramite retrahi propter temporalia bona, cum plerumque soleant homines in statu florenti non proficere, sed deficere, genioque indulgere, atque ita vires suas debilitare: Sic, inquit, *Seneca Epist. 39*, Segetem nimia sternit ubertas, sic rami onere franguntur, ita poma cum maturissima sunt, putrescunt, flores cum plenissimi, marcescunt: Sol cum in meridie altissimus est, statim ad occasum declinat: Ita quoque, inquit *Seneca*, animis evenit quos immoderata felicitas rumpit.

4 Meminit Scriptura longioris vitæ *Tobie*, quod semper tam sobrius vixerit. *Qui enim sobrius est*, inquit *Ecclesiasticus*, *adjiciet vitam*. In hanc rem facit quod narrat *Serrarius* noster cap. 14. in *Iosue*: Cum, inquit, ante annos quatuor vel quinque venissem ad *Cœnobium Senonense*, vocavit ad se ejus loci Abbas à pago longius distante, rusticum quendam supra centum annos natum, venit ille pedes, & adhibitus convivio, ubi vidit tantam ciborum copiam, cœpit aliquid inter dentes suos mussitare. Abbas hoc audiens, rogavit eum quid diceret, & an aliquid ei deesset? Respondit senex, hoc est quod dico: Si tantam talemque mensam semper habuissem, tamdiu non vixissem. Volebat dicere quod tamdiu vixerim sobrietati meæ adscribo. Omnia hæc paucis verbis complectitur *David Psalm. 90: Quoniam, inquit, in me speravisti, & cognovisti nomen meum, longitudine dierum replebo eum.*

Morimur
omnes.

Denique mortuus est *Moyse*: Et nos omnes morimur, & quod hic dicitur de *Moyse*, hoc aliquando de nobis omnibus dicitur, mortuus est: *Statutum enim est*, inquit *Apostolus Paulus Hebr. cap. 9, omnibus hominibus semel mori*, & hæc sententia à Deo lata, est irrevocabilis, & immutabilis, sicut mors ipsa est irreparabilis; idcirco comparat illam Scriptura *lib. 2. Reg. cap. 14*, aquis quæ labuntur in terram, & non revertuntur: Duo sunt quæ numquam reparari possunt, virginitas amissa, & vita. Virginitas tamen si cadat, etiam si amplius stare non possit, potest tamen, rigide postea castitatem servando eo usque adrepere ut virginibus comparetur, sicut *Magdalena* illis comparatur à Patribus, sed mors ubi semel vitam eripuit

puir, hominemque misit ad æternitatem. finis est comædiæ, cortynæ deponuntur, theatrum solvitur, omnis apparatus aufertur, in æternum non restituendus. In quovis certamine restaurari, & reparari victoria potest, in congressu cum morte, numquam.

Cæteræ omnes arbores si vulnerentur possunt restitui, sola cypressus, si putetur, pro semper arefcit: Ita hominis vita, si recidatur, numquam regerminat. Ideo vociferabatur *Iob* cum luctu *Cap. 10*, inquit: *Dimitte ergo me ut plangam paululum dolorem meum antequam vadam, & non revertar ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine.* Grandis terror uno jactu de alea æternitatis agere: Neque solum propterea mors formidanda, quod semel tantum hominem superet, & numquam ille vires suas posset resumere ut iterum pugnet, sed quia improvisa advenit, nec ullam ætatem, nec locum, nec conditionem revererur.

Hinc *Jeremias*, sic lamentatur *Cap. 9*. *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? & plorabo die ac nocte interfectos populi mei.* Et quare tantus luctus ob mortuos? Quia, inquit, *ascendit mors per fenestras nostras:* Hoc deplorandum quod mors non per ostium, sed per fenestras irrumpat. Quod intrat per ostium apertum in domum tuam hoc omnibus facile patet, quod vero per fenestras furtive, in domo est antequam scias: Hoc ergo tantopere deplorandum *Jeremias* putat, quod mors tam furtive veniat ut videre non possis, nisi quando jam irrui in corpus tuum, & in te imparatum. Quis igitur non reformidet, quando agitur de clade animæ quæ numquam restitui potest? Vivendum ergo sicut mori optamus: Mortuus est *Moyfis, servus Dei*, quia talis fuerat in vita, quisquis igitur vult talis esse in morte ut *Moyfes*, sit talis in vita, Amen. FIAT FIAT.

FINIS.

INDEX